

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä. Tuomareiden sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevaa sääntelyä täsmennetään. Ehdotuksen mukaan tuomareiden lisäksi myös tuomioistuinten asiantuntijajäsenten olisi ilmoitettava sidonnaisuutensa. Sivutoimisääntelyä tarkistettaisiin siten, että valtion virkamieslakiin lisättäisiin tuomareiden ja tuomioistuimen esittelijöiden sivutoimia koskevat erityissäännökset. Ehdotuksella lisättäisiin myös tuomareiden sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevien tietojen julkisuutta. Rekisteriin merkittäisiin tuomareiden sidonnaisuuksia koskevat tiedot, myönnetty sivutoimiluvat sekä sivutoimista maksetut tietyn määrän ylittävät palkkiot.

Edelleen ehdotetaan, että hovioikeuden ja vakuutusosaston välijohdon tehtävät muutetaan määräaikaisiksi. Hovioikeuslakiin ja vakuutusosastolakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset osaston johtajan tehtävään määrittämisestä ja osaston johtajan tehtävistä. Lisäksi päätösvalta työtuomioistuimen hallinto-

ja talousasioissa ehdotetaan keskitettäväksi työtuomioistuimen presidentille.

Vielä esityksessä ehdotetaan, että käräjäoikeuksien lisäksi myös kaksikielisissä hovi- ja hallinto-oikeuksissa, markkinaoikeudessa ja vakuutusosastossa voisi olla tuomarin virkoja, joihin edellytetään tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaista taitoa. Tämä edellyttää asianomaisia tuomioistuimia koskevien lakien muuttamista.

Edellä todettujen uudistusten toteuttamiseksi ehdotetaan muutettavaksi myös tuomareiden nimittämisestä annettua lakia, työtuomioistuimesta annettua lakia, Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annettua lakia, korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettua lakia ja sotilasoikeudenkäyntilakia.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan huhtikuun alussa 2015. Tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetun lain voimaantulosta säädettäisiin kuitenkin erikseen lailla.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 NYKYTILA.....	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
Tuomareiden sidonnaisuudet ja sivutoimet.....	4
Tuomioistuinten osastot, johtaminen ja hallinto.....	5
Kielellisten oikeuksien turvaaminen.....	5
1.2 Tuomareiden sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskeva kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	7
Kansainväliset suositukset.....	7
Ulkomaiden lainsäädäntö ja käytäntö.....	8
1.3 Nykytilan arviointi.....	12
Sidonnaisuus- ja sivutoimisääntely.....	12
Osastot, johtaminen ja hallinto.....	14
Kielelliset oikeudet.....	14
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	15
2.1 Sidonnaisuus- ja sivutoimisääntelyn tarkistaminen.....	15
2.2 Hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden välijohton tehtävien määräaikaistaminen.....	18
2.3 Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat.....	19
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	20
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	20
Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteri.....	21
Välijohto.....	21
Kielituomarinvirat.....	21
3.2 Muut vaikutukset.....	22
4 ASIAN VALMISTELU.....	22
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	26
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	26
1.1 Laki tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä.....	26
1.2 Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	27
1.3 Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	29
1.4 Laki hovioikeuslain muuttamisesta.....	31
1.5 Laki vakuutus oikeuslain muuttamisesta.....	33
1.6 Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....	34
1.7 Laki markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta.....	34
1.8 Laki työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta.....	34
1.9 Laki Ahvenanmaan hallintuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta.....	35
1.10 Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta.....	35
1.11 Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta.....	35
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	35
3 VOIMAANTULO.....	35
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	37
LAKIEHDOTUKSET.....	38
1. Laki tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä.....	38
2. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	39
3. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	41

4. Laki hovioikeuslain muuttamisesta	44
5. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta	46
6. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta	48
7. Laki markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta	49
8. Laki työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta	50
9. Laki Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	50
10. Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta	51
11. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 12 §:n muuttamisesta	52
LIITTEET	53
RINNAKKAISTEKSTIT	53
2. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta	53
3. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta	56
4. Laki hovioikeuslain muuttamisesta	62
5. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta	67
6. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta	71
7. Laki markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta	73
8. Laki työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta	75
9. Laki Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	76
10. Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta	77
11. Laki sotilasoikeudenkäyntilain 12 §:n muuttamisesta	78
ASETUSLUONNOKSET	79
1. Valtioneuvoston asetus valtion virkamiesasetuksen muuttamisesta	79
2. Valtioneuvoston asetus tuomareiden nimittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	80
3. Valtioneuvoston asetus hovioikeusasetuksen muuttamisesta	82
4. Valtioneuvoston asetus vakuutuslainsäädännön muuttamisesta	83
5. Valtioneuvoston asetus työtuomioistuimesta annetun asetuksen muuttamisesta	84

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Tuomareiden sidonnaisuudet ja sivutoimet

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen. Tuomarin sidonnaisuusilmoituksista säädetään *tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa* (205/2000, jäljempänä nimittämislaki). Sidonnaisuusilmoituksen antamista koskeva velvollisuus jakautuu ennakolliseen ja viranhoidon aikaiseen ilmoitusvelvollisuuteen. Nimittämislain mukaan tuomarin on ennen nimittämistään annettava *valtion virkamieslaissa* (750/1994, jäljempänä virkamieslaki) tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettävän on tehtävä ilmoitus vain, jos nimitys tehdään yli vuodeksi. Ylimpien tuomioistuinten jäseneksi esitetyn on kuitenkin aina ilmoitettava sidonnaisuutensa.

Sidonnaisuusilmoituksen sisällöstä säädetään virkamieslakiin vuonna 1997 lisätyssä 8 a §:ssä. Tuomarin on muiden virkamiesten tavoin annettava ilmoituksessaan selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudestaan sekä virkaan kuulumattomista tehtävistään, sivutoimista ja muista sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. Taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Tuomarin on lisäksi virkasuhteensa aikana ilmoitettava muutoksista sidonnaisuuksistaan. Sidonnaisuusilmoitus tehdään oikeusministeriölle.

Päätoimisten tuomareiden lisäksi tuomioistuimissa on asiantuntijajäseniä tai muita sivutoimisia jäseniä ja heidän varajäseniään, jotka osallistuvat asioiden ratkaisemiseen tietyissä laissa säädetyissä asioissa (yleisten tuomioistuinten sotilasjäsenet, korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden asiantuntijajäsenet, Ahvenmaan hallintotuomioistuimen varajäsenet, työtuomioistuimen sivutoimiset jäsenet sekä vakuutus-oikeuden lääkärijäsenet ja sivutoi-

miset jäsenet). Heidät määrätään kyseiseen tehtävään tietyksi toimikaudeksi, jonka aikana he nauttivat tuomarille perustuslaissa taatua erottamattomuutta. Asioiden ratkaisemiseen osallistuessaan he kuuluvat tuomioistuimen päätösvaltaiseen ratkaisukokoonpanoon ja toimivat tuomarin vastuulla. Tuomioistuinten riippumattomuus edellyttää, että asiantuntijajäsenet rinnastetaan tuomiovallan käyttäjinä asemaltaan tuomareihin.

Osalta asiantuntijajäsenistä edellytetään vastaavia sidonnaisuusilmoituksia kuin tuomareilta. Hiljattain uudistetun *markkinaoikeudesta annetun lain* (99/2013) mukaan asiantuntijajäsenten on annettava tuomareita vastaavat sidonnaisuusilmoitukset. Tätä edellytettäisiin hallituksen esityksen laiksi vakuutus-oikeuslain muuttamisesta (HE 104/2014 vp) mukaan jatkossa myös vakuutus-oikeuden lääkärijäseniltä ja sivutoimisilta jäseniltä sekä myös ulkopuolisina lausunnonantajina toimivilta asiantuntijalääkäreiltä.

Sivutoimet. Virkamieslaissa säädetään myös tuomarin sivutoimien luvanvaraisuudesta (18 §). Tuomarin samoin kuin tuomioistuimen esittelijän on aina saatava lupa virkamieslaissa tarkoitettuun sivutoimeen. Luvan antaa muille kuin päällikkötuomareille se tuomioistuin, jonka palveluksessa sivutoimilupaa hakeva tuomari tai esittelijä toimii. Päällikkötuomarille luvan myöntää *valtioneuvoston virkamiesasetuksen* (971/1994, jäljempänä virkamiesasetus) 18 §:ssä tarkoitettu ylempi tuomioistuin.

Sivutoimella tarkoitetaan virkaa, palkattua työtä ja tehtävää, ammattia, elinkeinoa tai liikettä josta virkamiehellä on oikeus kieltäytyä. Sivutoimiluvan myöntämisen edellytyksenä on, että virkamies ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa tasapuolisuutta virkamiehen varsinaisen tehtävän hoidossa eikä muutoinkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista.

Sivutoimiluvan hakemisesta ei ole laissa säännöksiä. Korkeimmassa oikeudessa on kuitenkin laadittu menettelyohjeet välimies-tehtäviä koskevan lupahakemuksen laatimiseen ja käsittelyyn. Niitä on täsmennetty

viimeksi joulukuussa 2012 ja ne ovat soveltuvin osin käyttökelpoisia myös muissa tuomioistuimissa. Myös korkein hallinto-oikeus on hiljattain vahvistanut sivutoimiohjeen.

Tuomioistuinten osastot, johtaminen ja hallinto

Tuomioistuimia koskevien niin sanottujen organisaatiolakien (*käräjäoikeuslaki* 581/1993, *hovioikeuslaki* 56/1994, *laki korkeimmasta oikeudesta* 665/2005, *hallinto-oikeuslaki* 430/1999, *laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta* 1265/2006, *markkinaoikeudesta* annettu laki, *työtuomioistuimesta annettu laki* 646/1974 ja *vakuutuslaki* 132/2003) perusteella osa tuomioistuimista voi asioita käsitellessään toimia lainkäyttöyksiköihin jakautuneina. Valtaosa käräjäoikeuksista, hovioikeudet ja vakuutus-oikeus jakautuvat osastoihin. Hallinto-oikeudet, markkinaoikeus ja korkein hallinto-oikeus puolestaan jakautuvat jaostoihin. Korkein oikeus ei nykyisin ole enää jakautunut jaostoihin. Pienestä koostaan johtuen myöskään työtuomioistuin ei ole jakautunut pienempiin yksiköihin.

Perusteena osastoihin tai jaostoihin jakautumiselle voi olla esimerkiksi lainkäyttöasioissa tarvittavan asiantuntemuksen ja käsitteilyn sujuvuuden turvaaminen. Jakautumisesta määrätään tuomioistuimen työjärjestyksessä. Lisäksi käräjäoikeuksiin on oikeusministeriön päätöksellä voitu perustaa osasto myös virka-alueen suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi (ks. tarkemmin jäljempänä s. 6).

Tuomioistuimen päällikkötuomari sijoittaa henkilöstön osastoille tai jaostoille sekä päättää niiden asiaryhmäjaosta. Käräjäoikeuksissa, hallinto-oikeuksissa ja markkinaoikeudessa välijohdon eli osaston johtajan tai jaoston puheenjohtajan tehtävät ovat lain mukaan määräaikaista. Päällikkötuomari määrää tehtävään asianomaisen tuomioistuimen tuomarin enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tehtävään voidaan määrätä vakinaiseen tuomarin virkaan nimitetty henkilö, jolla on tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet ja johtamistaitoa.

Tehtävässään osaston johtaja tai jaoston puheenjohtaja huolehtii erityisesti työn yleis-

sestä suunnittelusta ja järjestämisestä sekä työn tuloksellisuudesta. Lisäksi hänen tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta. Virkaiässä vanhin kulloinkin virantoimituksessa oleva osaston johtaja tai jaoston puheenjohtaja toimii myös päällikkötuomarin sijaisena.

Tuomioistuimessa voi olla päällikkötuomarin apuna johtoryhmä, johon osaston johtajat tai jaostojen puheenjohtajat kuuluvat. Johtoryhmällä ei ole itsenäistä päätösvaltaa, mutta käytännössä merkittävimmät asiat käsitellään sen kokouksissa. Kaikkein pienimmässä tuomioistuimissa johtoryhmää ei ole.

Hovioikeudessa ja vakuutus-oikeudessa osastoa johtaa vakinaiseen hovioikeudenlaamannin tai vakuutus-oikeuden laamannin virkaan nimitetty tuomari. Hänen tehtävänsä ja asemansa ovat osaston johtajaa ja jaoston puheenjohtajaa vastaavat.

Heinäkuun alusta 2011 voimaan tulleella lakiuudistuksella toimivalta ratkaista tuomioistuimen hallinto- ja talousasioita keskitettiin ylimpiä tuomioistuimia lukuun ottamatta päällikkötuomarille. Päällikkötuomari voi siirtää toimivaltaansa kuuluvia asioita muun virkamiehen ratkaistavaksi. Hallinto- ja talousasioista hovioikeuden, hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus-oikeuden täysistunnossa käsiteltäviksi voivat tulla ainoastaan lainsäädäntöaloitteen tekemistä tai lausunnon antamista lainsäädäntöasiassa koskevat asiat, ja nämäkin vain, jos päällikkötuomari määrää asian täysistunnossa käsiteltäväksi.

Työtuomioistuimen hallinto- ja talousasiat käsitellään presidentin puheenjohtajalla pidettävässä istunnossa, joka on nimeltään hallintojaosto. Työtuomioistuin on jo vuonna 2011 esittänyt, että päätösvalta näissä asioissa tulisi muita tuomioistuimia vastaavasti siirtää päällikkötuomarille.

Kielellisten oikeuksien turvaaminen

Perustuslain (731/1999) 17 §:ssä säädetään kielellisistä oikeuksista. Sen mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa asiansaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä, turvataan lailla. Perustuslaissa on edelleen sää-

detty julkiselle vallalle velvollisuus huolehtia suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeuksiensa toteutumisesta.

Kielellisten oikeuksien turvaamiseksi on säädetty *kielilaki* (423/2003), jonka tavoitteena on, että jokaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta ja että yksilön kielelliset oikeudet toteutetaan ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota. Kielilaisissa on perustuslakia täydentävät säännökset oikeudesta käyttää omaa kieltään ja tulla kuuluksi omalla kielellään. Kielilaki edellyttää, että viranomaisen toiminnassaan omaloitteisesti huolehtii siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat.

Kielilain mukaisen kielellisen jaotuksen perusyksikkönä on kunta, joka on joko yksikielinen tai kaksikielinen. Valtioneuvoston asetuksella säädetään joka kymmenes vuosi, mitkä kunnat ovat kaksikielisiä ja mikä on näiden kuntien enemmistön kieli sekä mitkä kunnat ovat suomen- tai ruotsinkielisiä yksikielisiä kuntia. Tällä hetkellä voimassa oleva kielellinen jaotus perustuu *valtioneuvoston asetukseen kuntien kielellisestä asemasta vuosina 2013—2022* (53/2013).

Viranomaiset ovat joko yksi- tai kaksikielisiä. Yksikielisen viranomaisen virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia ja kaksikielisen viranomaisen virka-alueeseen erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta. Viranomaisen alueellisen yksikön tai muun alueellisen organisaation kielellinen asema määräytyy sen virka-alueen kielellisen aseman mukaan. Erityisistä syistä voidaan virka-alueen kielivähemmistön tarpeita varten perustaa yksikielisiä yksiköitä tai osastoja.

Alueellisten tuomioistuinten tuomiopiireistä säädetään valtioneuvoston asetuksilla (*valtioneuvoston asetukset käräjäoikeuksien tuomiopiireistä* 410/2008, *hovioikeuksien tuomiopiireistä* 337/2013 ja *hallinto-oikeuksien tuomiopiireistä* 338/2013). Tuomiopirijaotuksen perusteena on käräjäoikeuksien osalta kunta, hovioikeuksien osalta käräjäoikeus ja hallinto-oikeuksien osalta maakunta.

Tuomiopiiriasetusten ja kuntien kielellisestä asemasta annetun asetuksen perusteella kaksikielisiä käräjäoikeuksia ovat Espoon,

Helsingin, Itä-Uudenmaan, Keski-Pohjanmaan, Länsi-Uudenmaan, Pohjanmaan, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Kaksikielisiä hovioikeuksia ovat Turun, Vaasan ja Helsingin hovioikeudet ja kaksikielisiä hallinto-oikeuksia Helsingin, Itä-Suomen, Turun ja Vaasan hallinto-oikeudet. Lisäksi syyskuun alusta 2014 voimaan tulleen maaseutuelinkeinoasioiden muutoksenhaku-uudistuksen (lait 75—102/2014, HE 121/2013 vp) myötä Hämeenlinnan hallinto-oikeus on osittain kaksikielinen, koska tuomioistuimen toimivalta näissä asioissa on valtakunnallinen. Myös ylimmät tuomioistuimet ja erityistuomioistuimet, joiden tuomiopiirinä on koko maa, ovat kaksikielisiä.

Kielilain 3 luvussa on yksityiskohtaiset säännökset asian käsittelykielen määräytymisestä. Kielilain 12—16 §:ssä säädetään asian käsittelykielestä eri asiaryhmissä. Kielilaisissa on lisäksi säännökset valtion viranomaisten työkielestä. Kielilain 26 §:n mukaan valtion viranomaisen käyttää työkielenään virka-alueen väestön enemmistön kieltä, jollei toisen kielen tai molempien kielten taikka erityisestä syystä vieraan kielen käyttäminen ole tarkoituksenmukaisempaa.

Tuomareiden kielitaitoa koskevat vaatimukset. Tuomareiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään nimittämislaisissa. Yleisten kelpoisuusvaatimusten lisäksi tuomarilta edellytetään tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen ja suullista taitoa tai kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Vastaavaa kielitaitoa edellytetään myös tuomioistuinten esittelijöiltä tai valmistelijoilta, käräjäviskaaleilta ja tuomioistuinharjoittelua suorittavilta käräjänotaareilta.

Erityistä kielitaitoa edellyttävät käräjätuomarin virat ja kieliosastot käräjäoikeuksissa. Kaksikielisissä käräjäoikeuksissa on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön vähemmistön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi käräjätuomarin virkoja, joihin edellytetään tuomiopiirien väestön vähemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä enemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa (käräjäoikeuslaki 1 b §,

nimittämislaki 12 § 2 momentti). Tällaisia erityistä kielitaitoa edellyttäviä tuomarin virkoja (jäljempänä kielituomarin virka) tulee olla jokaisessa kaksikielisessä käräjäoikeudessa vähintään yksi. *Tuomareiden nimittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen* (427/2000, jäljempänä nimittämisasetus) 2 a §:ssä säädetään tarkemmin siitä, kuinka monta kielituomarin virkaa kussakin kaksikielisessä käräjäoikeudessa on. Yhteensä näitä virkoja on 25 sijoitettuna edellä mainittuihin kahdeksaan kaksikieliseen käräjäoikeuteen. Mikäli käräjäoikeudessa on säädettyä vähemmän kielituomarin virkaan edellytettävän kielitaidon hallitsevia tuomareita, virka julistetaan haettavaksi kielituomarin virkana.

Edellä mainitulla tavalla käräjäoikeuslaissa on erityissäännökset lainkäyttöosaston perustamisesta kielellisten oikeuksien turvaamiseksi. Kieliosaston perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää oikeusministeriö, kun osastojoosta muutoin määrätään käräjäoikeuden työjärjestyksessä. Tällaisessa osastossa käytetään kielilain 14—16 §:ssä säädetyn estämättä asian käsittelykielenä käräjäoikeuden virka-alueen väestön vähemmistön kieltä. Tuomioistuin voi tällöinkin asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen kuitenkin päättää virka-alueen väestön enemmistön kielen käyttämisestä. Vastaavasti osaston työkielenä käytetään kielilain 26 §:stä poiketen käräjäoikeuden virka-alueen väestön vähemmistön kieltä.

Kielituomarin virat eivät vuonna 2009 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen (laki 1751/2009, HE 45/2009 vp) ole olleet sidottuja kieliosastoon. Tämä mahdollistaa joustavan ja tehokkaan työskentelyn käräjäoikeudessa.

Kieliosastoja koskevien erityissäännösten tarve on käytännössä osoittautunut vähäiseksi. Tällainen kieliosasto oli pitkään vain Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa, jossa ruotsinkieliset asiat tosin ratkaistaan asiaryhmittäin jakautuneilla osastoilla. Pohjanmaan käräjäoikeuteen on kuitenkin hiljattain perustettu osasto suomenkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaamiseksi.

Muiden kaksikielisten tuomioistuinten osalta erityissäännöksiä kieliosastoista tai erityistä kielitaitoa edellyttävistä tuomarin viroista ei ole. Näissä tuomioistuimissa kielel-

listen oikeuksien toteutumisesta on pyritty huolehtimaan palkkaamalla riittävästi myös tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen taitoista henkilöstöä.

1.2 Tuomareiden sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskeva kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Kansainväliset suositukset

Lukuisissa kansainvälisissä asiakirjoissa on tuomioistuinten riippumattomuutta ja tuomareiden asemaa koskevia suosituksia ja ohjeita. Näiden soft law -tyyppisten asiakirjojen tarkoituksena on erityisesti turvata oikeusvaltiollisen vallan kolmijako-opin periaatteen toteutumista ja varmistua tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta. Niissä on kannanottoja myös tuomareiden sidonnaisuuksiin ja sivutoimiin liittyen. Yhteisenä piirteenä näille suosituksille on se, että tuomarille ihmisoikeutena kuuluvista kansalaisoikeuksista huolimatta, hänen yhteiskunnallisesti merkittävä asemansa asettaa tiettyjä rajoituksia hänen toiminnalleen. Lähtökohtana on siten se, että tuomareiden on sekä virassa että sen ulkopuolella käyttäytyttävä tavalla, joka ei vaaranna tuomarin tehtävää kohtaan tunnettua kunnioitusta tai tuomioistuinlaitoksen riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

Yhdistyneiden Kansakuntien periaatekoelmassa vuodelta 1985 (*Basic Principles on the Independence of the Judiciary*) on määräyksiä tuomioistuinlaitoksen riippumattomuudesta. Vuonna 2003 hyväksytty Korruption vastainen YK:n yleissopimus (UNCAC) pyrkii vahvistamaan korruption vastaisia toimenpiteitä ja niihin liittyvää kansainvälistä yhteistyötä sekä edistämään rehellisyyttä, vastuullisuutta ja julkisten asioiden asianmukaista hoitoa. Sen mukaan sopimusvaltioiden tulee kiinnittää erityistä huomiota oikeuslaitoksen ja sen jäsenten riippumattomuuteen, koska niillä on ratkaiseva merkitys korruption vastustamisessa.

Euroopan Neuvoston vuonna 1998 laaditussa tuomareiden peruskirjassa (*European Charter on the Statute for Judges*) on suosituksia tuomareiden sidonnaisuuksista ja sivu-

toimista. Sen kirjauksia on pohdittu myös CCJE:n (Consultative Council of European Judges) vuonna 2002 antamassa mielipiteessä (Opinion no.3). Siinä todetaan, että vaikka tuomarinviran ulkopuolisiin tehtäviin suhtaudutaan eri tavoin eri maissa, yhteisenä piirteenä on kuitenkin se, että tuomareiden yhteiskunnallisella osallistumisella pyritään estämään heidän ja muun yhteiskunnan välille syntyvää muuria. CCJE on pitänyt tärkeänä sitä, että tuomarit pidättäytyvät sellaisista viran ulkopuolisista tehtävistä, jotka rajoittavat heidän riippumattomuuttaan ja vaarantavat puolueettomuutta. Tuomareiden tulisi käyttää suurin osa ajastaan varsinaisessa tuomarin virassa toimimiseen eikä sen ulkopuoliseen toimintaan.

Myös Euroopan neuvoston ministerikomitea on laatinut varsin yksityiskohtaisia suosituksia julkista tehtävää hoitavien henkilöiden velvollisuuksista sekä käyttäytymisestä virassa ja sen ulkopuolella. Vuonna 2000 annetun virkamiehiä koskevan suosituksen [Recommendation No.R (2000) 10] 14—16 artiklat koskevat virkamiehen sidonnaisuusilmoitusta, viran ulkopuolisia tehtäviä sekä poliittista aktiivisuutta ja kansalaisaktiivisuutta. Niiden mukaan virkamiehen tulee ennen nimitystään, säännöllisesti tämän jälkeen sekä aina tietojen muuttuessa antaa ilmoitus sellaisista sidonnaisuuksistaan, joilla saattaa olla vaikutusta virkatehtäviin. Virkamiehen ei tulisi osallistua toimintaan tai ottaa vastaan virkaan kuulumatonta tehtävää, joka saattaa vaikuttaa hänen virkatehtäviensä asianmukaiseen hoitamiseen. Muihin tehtäviin osallistumisen tulisi edellyttää ilmoitusta ja lupaa eivätkä nämä tehtävät saisi heikentää kansalaisten luottamusta virkamiehen riippumattomuuteen tai puolueettomuuteen. Myös yksinomaan tuomareita koskevassa ministerikomitean suosituksessa [Recommendation CM/Rec(2010)12] on vastaavia suosituksia tuomareiden riippumattomuuteen liittyen.

Myös Venetsian komitea (European commission for democracy through law) on raportissaan [CDL-AD(2010)004] kiinnittänyt huomiota tuomareiden ulkoiseen riippumattomuuteen. Komitean mukaan tuomari ei saisi asettua asemaan, jossa hänen riippumattomuutensa tai puolueettomuutensa voi joutua kyseenalaistetuksi.

Lisäksi kansainvälisessä tuomariyhteistyössä on laadittu suosituksia tuomareiden toiminnasta. Esimerkiksi kansainvälisen tuomariliiton (The Central Council of the International Association of Judges) piirissä laadittu *The Universal Charter of the Judges*, 1999, sekä tuomioistuineläytöksen itsenäisyyden vahvistamiseen pyrkineen ryhmän (Judicial Group on Strengthening Judicial Integrity) työn tuloksena syntyneet *The Bangalore Principles of Judicial Conduct*, 2002, sisältävät edellä selostettua vastaavia mainintoja tuomarin asemasta sekä siihen liittyvästä velvollisuudesta välttää toimia, jotka ovat omiaan vaarantamaan tuomarin puolueettomuutta ja riippumattomuutta sekä heikentämään kansan luottamusta tuomioistuineläytökseen.

Myös Euroopan neuvoston korruption vastainen elin (Greco) on antanut Suomelle suosituksia koskien muun ohella tuomareiden sivutoimisääntelyä [ks. jäljempänä s. 13 tiivistelmä Grecon arviointiraportista, Greco Eval IV Rep (2012) 6E].

Ulkomaiden lainsäädäntö ja käytäntö

Tätä hallituksen esitystä varten oikeusministeriö lähetti tuomareiden sidonnaisuuksia ja sivutoimia, niiden julkisuutta ja rekisteröintiä koskevan kyselyn kaikille Euroopan unionin jäsenvaltioille. Vastaukset saatiin kahdeksalta jäsenmaalta, minkä lisäksi Skotlanti antoi oman vastauksensa. Tämän lisäksi alla on selostettu tarkemmin Ruotsin, Tanskan ja Norjan lainsäädäntöä.

Ruotsissa tuomarin mahdollisuus hoitaa sivutoimia määräytyy lähtökohtaisesti samojen säännösten perusteella kuin muidenkin valtion virkamiesten. Ruotsin virkamieslakiin (*lag om offentlig anställning*) on vuonna 2002 otettu 7 a—7 d §, joissa säädetään sivutoimia koskevista niin sanotuista kontrollitoimenpiteistä. Mainitut säännökset koskevat myös tuomareita.

Yleissäännöksen mukaan virkamies ei saa hoitaa tehtävää, joka voi vaarantaa hänen tai toisen virkamiehen puolueettomuutta tai vahingoittaa viranomaisen mainetta. Työntekijän velvollisuudeksi on säädetty ilmoittaa olosuhteista, jotka saattavat tehdä sivutoimen harjoittamisen kielletyksi. Vastaavasti vir-

kamiehen on pyynnöstä ilmoitettava sivutoimensa. Tuomarin on kuitenkin tehtävä tämä oma-aloitteisesti. Viranomainen voi velvoittaa virkamiehen luopumaan sivutoimesta, jonka hoitaminen on ristiriidassa edellä kerrotun yleissäännöksen kanssa. Päätös on tehtävä kirjallisesti ja sen tekee tuomareiden osalta asianomaisen tuomioistuimen päällikkötuomari. Alioikeuksien päällikkötuomareita koskevat sivutoimiasiat käsitellään kuitenkin tuomarilautakunnassa (*förord. med instruktion för Domarnämnden 1 §*) ja muutoksenhakutuomioistuinten päällikkötuomareiden sivutoimista päättää hallitus. Päätöksestä voi valittaa työtuomioistuimeen.

Tanskassa tuomarin sivutoimista säädetään virkamieslaissa (*lov om tjenestemænd 17 §*) sekä oikeudenkäyntiä koskevassa laissa (*lov om rettens pleje 47—47 f §*). Virkamieslain mukaan virkamiehellä voi olla sivutoimi, jos se ei ole ristiriidassa virasta johtuvien velvolluuksien kanssa. Oikeudenkäyntilaissa säädetään edellytyksistä, joilla tuomari voi hoitaa sivutoiminta. Järjestelmää on uudistettu vuonna 2007 voimaan tulleilla uusilla oikeudenkäyntilain säännöksillä (47 a—47 f §), joissa säädetään yksityiskohtaisesti tuomareiden ilmoitusvelvollisuudesta, sivutoimilupamenettelystä ja luvan myöntämisen edellytyksistä sekä sivutoimien palkkiokatosta. Sivutoimia koskevat tiedot ovat pääsääntöisesti julkisia.

Tuomareiden sivutoimia koskevat asiat käsitellään sivutoimilautakunnassa (Bibeskæftigelsesnævnet), joka myöntää luvan tuloa tuottavan pysyvän sivutoimen harjoittamiseen. Lisäksi hovioikeuksien ja korkeimpien oikeuksien tuomarit tarvitsevat kuitenkin luvan erinäisissä lautakunnissa tai neuvostoissa toimimiseen. Lupaa ei tarvita väliaikaiseen tehtävään, kuten esimerkiksi välimiehenä toimimiseen. Välimieheksi tuomarin nimeää asianomaisen tuomioistuimen päällikkötuomari. Asianosaiset eivät siten voi suoraan nimitetä tiettyä tuomaria välimieheksi. Lautakunta julkaisee vuosittain raportin myönneistä luvista osana vuosikertomustaan.

Tuomarin sivutoimille on myös asetettu palkkiokatto, jonka noudattamista valvoo tuomioistuimen päällikkötuomari. Tulot sivutoimesta eivät saa ylittää keskimääräisesti 50 %:a tuomarin päätoimen palkasta ja saa-

vat olla enintään 50 %:a korkeimman oikeuden tuomarin palkasta. Tuloselvitys on tehtävä kolmen vuoden välein. Tulorajan ylityyessä presidentti voi viedä asian sivutoimilautakunnan käsiteltäväksi. Tuomarin tulee joka vuosi antaa raportti edellisen vuoden tuloa tuottaneista niin väliaikaisista kuin pysyvästikin sivutoimista. Raportista tulee ilmetä sivutoimen luonne ja toimeksiantaja. Säännöksessä on nimenomaisesti mainittu, että välimiesoikeuden asianosaisia ei tule ilmoittaa raportissa, mutta näiden asiamiehet sekä se, miten tuomari on asiaan nimetty, on ilmoitettava. Raportti annetaan tuomioistuimen päällikkötuomarille, joka voi velvoittaa tuomarin antamaan tietoja myös sivutoimiin käytetystä ajasta. Päällikkötuomarin velvollisuutena on toimittaa raportti sivutoimilautakunnalle julkaistavaksi. Nämäkin tiedot julkaistaan osana sivutoimilautakunnan vuosikertomusta.

Sivutoimilautakunta koostuu kollegiaalisten tuomioistuinten presidenteistä, yhdestä muun tuomioistuimen presidentistä, yhdestä tuomariliiton valitsemasta tuomarista sekä kahdesta yleisön edustajasta.

Norjassa on uudistettu tuomioistuinhallintoa ja tuomareiden asemaa tuomioistuinlain (*domstolloven*) osittaisuudistuksella, joka tuli voimaan vuonna 2002. Samassa yhteydessä luotiin järjestelmä tuomareiden sivutoimien luvan- tai ilmoituksenvaraisuudesta. Asianajotoiminta on kielletty tuomareilta kokonaan. Muutosta on siihen johtaneessa hallituksen esityksessä (Ot.prp.nr.44/2000—2001) perusteltu sillä, että riippumattomuuden ja puolueettomuuden turvaaminen edellyttivät täsmällisempää sivutoimisääntelyä. Tuomareiden mahdollisuutta pitää sivutoimia perusteltiin puolestaan heidän asiantuntemuksellaan ja tarpeella hyödyntää tätä asiantuntemusta yhteiskunnan eri toiminnoissa.

Uudistuksella lisättiin tuomioistuinlakiin uusi 6 A luku, jonka mukaan sivutoimella tarkoitetaan jäsenyyttä, toimea tai muuta sidonnaisuutta yrityksessä, muussa organisaatiossa tai yhdistyksessä taikka valtion tai kunnan elimessä. Pykälien (121a—121k §) mukaan tuomari tarvitsee luvan sivutoimeen, joka voi tehdä hänestä jäävin tai viivästyttää tuomarin viranhoidtoa. Lisäksi lupa tarvitaan muun muassa elinkeinotoimintaan tai välimiesoikeuden jäsenenä toimimiseen. Luvan

myöntää tuomioistuinhallinto (Domstolsadministrasjonen), jonka toimesta sivutoimet myös rekisteröidään.

Rekisteröintiä varten tuomarilla on velvollisuus antaa ilmoitus sivutoimistaan. Ilmoituksesta tulee ilmetä tuomarin nimi, virkanimike ja tuomioistuin, mitä sivutoimi koskee, sen pituus sekä kuka on toimeksiantaja. Lisäksi on ilmoitettava, maksetaanko sivutoimesta hyvitystä. Hyvityksen määrää ei kuitenkaan ole tarpeen ilmoittaa. Rekisteritiedot ovat julkisia ja kaikkien saatavilla tuomioistuinlaitoksen internetsivuilla. Ne tulee poistaa rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sivutoimen päättymisestä. Jäsenyyksiä muun muassa poliittisissa puolueissa, uskontokunnissa, tai aatteellisissa yhdistyksissä ei rekisteröidä. Rekisteristä säädetään omassa asetuksessaan (*forskrift om dommeres sidegjøremål*).

Irlannin perustuslaissa säädetään paitsi tuomareiden riippumattomuudesta myös viran ulkopuolisista tehtävistä. Tuomari ei saa toimia lainsäädäntövaltaan kuuluvan elimen jäsenenä tai pitää toista virkaa tai palkattua tehtävää. Tämä ei kuitenkaan estä tuomaria ottamasta vastaan teospalkkioita tai pitämästä kunniavirkoja tai -tehtäviä taikka toimimasta tehtävässä, jossa ei käytetä täytöntöönpanotai lainsäädäntövaltaa. Edellytyksenä kuitenkin on, että sivutoimi ei kohtuuttomasti vaikuta tuomioistuimen toimintaan ja että päällikkötuomari antaa siihen luvan. Muita säännöksiä tuomareiden sivutoimista tai tuomarin toimimisesta välimiehenä ei ole. Käytännössä tuomarit eivät kuitenkaan osallistu toimintaan, joka voi antaa aihetta epäillä heidän kykyään ja mahdollisuuksiaan toimia tuomarina itsenäisesti. Tuomareiden kurinpidosta ei ole erityisiä säännöksiä lukuun ottamatta perustuslain mukaista erottamismenettelyä, jossa tuomari voidaan erottaa virastaan myös epäpätevyuden tai sopimattoman käytöksen perusteella.

Itävallassa tuomareiden sivutoimista säädetään tuomareita ja virkamiehiä koskevassa lainsäädännössä. Tuomarilla ei saa olla sivutoimia, jotka voivat vaarantaa hänen puolueettomuuttaan tai haitata viran hoitoa. Tuomari ei saa kuulua voittoon tavoittelevan yrityksen johtaviin elimiin. Siviiliprosessilaissa on lisäksi kielletty tuomarin toimiminen vä-

limiehenä. Tuomari voi toimia tuomioistuinlaitoksen hallintoon liittyvissä tehtävissä, minkä tulisi vaikuttaa vähentävästi hänen työmääräänsä tuomarina. Tähän tehtävään tarvitaan työnantajatuomioistuimen suostumus tai määräys. Tuomarin on ilmoitettava tuloa tuottavista sivutoimista työnantajatuomioistuimelle. Ilmoituksessa on mainittava sivutoimen laatu ja arvioitu tulo määrä. Myös muutoksista on ilmoitettava. Tiedot sivutoimista kirjataan rekisteriin, joka on vain työnantajan käytettävissä. Tuomaria voidaan kieltää ottamasta vastaan lain mukaan kiellettyä sivutoimintaa. Tarvittaessa häntä vastaan voidaan käynnistää kurinpitotoimenpiteitä.

Liettuassa tuomareiden sivutoimet on lähtökohtaisesti kielletty. Erityisesti kiellettyä on osallistua poliittisten puolueiden tai muiden poliittisten elinten toimintaan. Poikkeuksena kiellosta on kuitenkin opettaminen ja muu luova toiminta. Tuomari voi lisäksi vapaasti osallistua tuomioistuinten itsehallintoon, minkä mukaisesti hänen työmääräänsä tuomioistuimessa tulee vähentää. Tuomarit voivat lisäksi toimia lainvalmistelu- ja muissa työryhmissä, kunhan ne eivät haittaa hänen viranhoitoaan ja hän ilmoittaa niistä päällikkötuomarille. Tuomari voi lisäksi toimia maansa edustajana erinäisissä kansainvälisissä toimielimissä. Liettuassa on erityinen tuomioistuin, joka voi puuttua tuomareiden viran ulkopuoliseen toimintaan ja antaa niistä huomautuksia tai määrätä muita sanktioita.

Portugalissa perustuslaissa kielletään tuomaria ottamasta vastaan viran ulkopuolisia tehtäviä, ellei erityinen lautakunta anna siihen lupaa. Tuomareita koskevassa lainsäädännössä kielletään tuomareita työskentelemästä tuomioistuimessa, syyttäjänvirastossa tai muussa vastaavassa paikassa, jossa heidän läheisensä työskentelee tai on työskennellyt. He eivät myöskään saa toimia tuomioistuimissa, jossa he ovat aiemmin toimineet syyttäjänä tai jonka alueella heillä on ollut asianajotoimisto. Tuomarit eivät saa osallistua poliittiseen toimintaan. Muukin julkinen ja yksityinen palkkatyö on kiellettyä, ellei tuomari ole pitkällä virkavapaalla tai jo eläköitynyt. Poikkeuksena tästä on palkaton opetus-, tutkimus- ja ammattiyhdistystoiminta, joka ei haittaa viranhoitoa ja johon lautakunta myöntää luvan.

Puolan tuomioistuimia koskevassa lainsäädännössä on yksityiskohtaiset säännökset tuomareiden sivutoimista ja sidonnaisuuksista. Toimiminen luennoitsijana ja tutkijana on sallittu, ellei tällainen tehtävä haittaa tuomarin viranhoitoa. Tuomari voi ottaa myös muita sivutoimia, jos ne eivät haittaa viranhoitoa tai vaaranna yleisön luottamusta hänen riippumattomuuteensa tai kykyynsä toimia tuomarina. Kaikista sivutoimista on ilmoitettava päällikkötuomarille, joka voi kieltää sen harjoittamisen, jos sillä voidaan katsoa olevan edellä mainittuja haittavaikutuksia. Lisäksi osa sivutoimista on suoraan lain nojalla kielletty. Tällaisia ovat esimerkiksi jäsenyydet tai omistukset kaupallisissa yrityksissä ja asianajotoiminta. Lisäksi siviiliprosessilainsäädännössä tuomarilta on kielletty välimiehenä toimiminen.

Tuomareiden on annettava ilmoitus taloudellisesta tilanteestaan. Ilmoitus annetaan vuosittain tuomioistuimen päällikkötuomarille. Päällikkötuomareita koskevat ilmoitukset käsittelee keskusvirasto. Tiedot ovat salassa pidettäviä. Ne tulee lain mukaan toimittaa arvioitavaksi tuomarin asuinkunnan verotoimistolle, joka tarkistaa tietojen paikkansapitävyyden.

Sloveniassa tuomarilta on kielletty asianajajana ja notaarina toimiminen, kuten myös osallistuminen kaupalliseen tai muuhun tuloa tuottavaan toimintaan. Hän ei myöskään saa toimia kaupalliseen toimintaan keskittyvän oikeushenkilön hallituksessa tai muussa johtavassa elimessä. Tuomari ei saa ottaa vastaan muutakaan työtä, joka estää viranhoitoa tai heikentää riippumattomuutta. Kuten monissa muissa maissa, tuomarin toimiminen opettajana tai tutkijana tieteellisessä tarkoituksessa on sallittua, mikäli se ei haittaa tuomarina toimimista. Tällaisista sivutoimista on ilmoitettava tuomioistuimen päällikkötuomarille, ja päällikkötuomarin ollessa kyseessä ylemmän tuomioistuimen päällikkötuomarille. Mikäli päällikkötuomari katsoo sivutoimen olevan sopimaton, hänen tulee saattaa asia keskushallintoviranomaisen päätettäväksi. Se voi kieltää tuomaria ottamasta sivutoimea vastaan.

Lainsäädännössä ei ole rajoitettu tuomarin toimimista välimiehenä. Tuomariliitto on kuitenkin katsonut, että tuomarin toimiminen

välimiehenä on vastoin tuomareiden eettisiä ohjeita.

Tuomarille, joka ei noudata sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevaa sääntelyä, voidaan antaa kurinpidollisia seuraamuksia. Tuomarille voidaan antaa kirjallinen varoitus, häneltä voidaan estää ylennys tai pidättää palkkaa. Hänet voidaan myös siirtää toiseen tuomioistuimeen tai erottaa virasta.

Unkarissa tuomareiden sivutoimista säädetään laissa tuomareiden asemasta ja palkkioista. Sen mukaan tuomari ei saa kuulua poliittiseen puolueeseen tai osallistua poliittiseen toimintaan. Tuomarit voivat osallistua tieteelliseen ja koulutukselliseen toimintaan, jos se ei heikennä heidän riippumattomuuttaan tai haittaa viranhoitoa. Tuomari ei saa kuulua kaupallisen yrityksen johtoon. Tuomarin toimiminen välimiehenä on kielletty. Tuomarin on ilmoitettava sivutoimensa ja niihin käytetty aika työnantajatuomioistumelle. Tuomarit ovat velvollisia ilmoittamaan sidonnaisuutensa kuukauden kuluessa nimittämisestä tai sidonnaisuuden alkamisesta. Tuomari voidaan velvoittaa luopumaan sidonnaisuudestaan tai sivutoimestaan, jos se on vastoin edellä mainittuja lain säännöksiä. Tuomari voidaan erottaa virasta, jos hän ei noudata päätöstä. Tuomarilla on oikeus haake päätökseen muutosta.

Yhdistyneessä Kuningaskunnassa tuomarilla saa lähtökohtaisesti olla sivutoimia. He eivät kuitenkaan saa harjoittaa asianajotoimintaa tai mitään muutakaan sivutoimintaa, josta maksetaan palkkiota. Poikkeuksena tästä ovat teosrojaltit. Sivutoimi ei saa haitata tuomarin tehtävässä toimimista. Vakinainen tuomari ei kuitenkaan saa toimia välimiehenä. Virkatuomareita velvoittavat oikeusministeriön ohjeet virkasuhteen perusteista sekä tuomareiden eettiset ohjeet. Näissä korostetaan tuomareiden riippumattomuutta, minkä katsotaan edellyttävän, että tuomarin ei tulisi osallistua poliittiseen toimintaan tai kuulua kaupallista voittoa tavoittelevan yrityksen johtaviin elimiin. Ohjeet eivät velvoita tuomareita ilmoittamaan sivutoimistaan, mutta epäselvissä tilanteissa niistä tulisi keskustella päällikkötuomarin kanssa. Tuomareita valvoo myös erityinen lautakunta (Judicial Conduct and Investigation Office).

Myöskään *Skotlannissa* vakinainen tuomari ei saa ottaa vastaan palkkiota mistään viran ulkopuolisesta tehtävästä, ellei kysymys ole kirjalliseen teokseen liittyvistä rojalteista. Määräaikaiset ja osa-aikaiset tuomarit voivat sen sijaan jatkaa työskentelyä päätoimissaan. Myös Skotlannissa tuomareiden toimintaa ohjaavat varsin yksityiskohtaiset eettiset ohjeet. Niiden mukaan tuomarilta voidaan edellyttää pidättyneisyyttä osallistua viran ulkopuoliseen, erityisesti poliittiseen ja kaupalliseen, toimintaan.

Yhteen veto. Vaikka oikeusministeriön kyselyyn ei saatu vastauksia kaikista EU:n jäsenmaista, voidaan edellä kirjatun selvityksen perusteella todeta, että eri maissa suhtaudutaan eri tavoin tuomarin sivutoimiin ja toimimiseen välimiehenä. Yhteistä on kuitenkin tuomareiden riippumattomuuden ja itsenäisyyden korostaminen sekä kansalaisten tuomioistuinlaitosta kohtaan tunteman luottamuksen turvaaminen. Näillä perusteilla tuomareiden oikeuttaa hoitaa sivutoimia on jossain määrin rajoitettu ja joissakin maissa sivutoimet ovat jopa kielletty lähes kokonaan. Sidonnaisuuksien ja sivutoimien valvomiseksi on myös kehitetty erilaisia rekisteröintijärjestelmiä, joista osa on julkisia ja osa on tarkoitettu vain työnantajatuomioistuimen käyttöön.

1.3 Nykytilan arviointi

Sidonnaisuus- ja sivutoimisäätely

Sidonnaisuusilmoitukset. Nimittämislain mukaan tuomarin virkaan nimitettäväksi esittävän on annettava ilmoitus sidonnaisuuksistaan ennen virkaan nimittämistä. Muutoksista sidonnaisuuksista on ilmoitettava virkasuhteen aikana. Sidonnaisuusilmoitukset turvaavat osaltaan tuomarin ja tuomioistuimen riippumattomuutta. Nykyinen menettely, jossa sidonnaisuusilmoituksen ottaa vastaan vakinaista tuomaria koskevan nimitysasian tasavallan presidentille esittelevä oikeusministeriö, on tarkoituksenmukainen.

Korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus nimittävät määräajaksi muiden tuomioistuinten päällikkötuomarit ja myös muut tuomarit silloin, kun nimitys tehdään yli vuodeksi. Myös näissä tapauksissa sidonnaisuusilmoi-

tus tulisi toimittaa nimittävälle viranomaiselle.

Valvonnan ja esteellisyytilanteiden arvioinnin helpottamiseksi olisi lisäksi tarpeellista, että nimittämisvaiheessa annetut tiedot toimitettaisiin myös sille tuomioistuimelle, johon tuomari nimitetään. Voimassa olevan sääntelyn mukaan myös sidonnaisuuksia koskeva muutosilmoitus annetaan oikeusministeriölle. Tiedot tuomareiden sidonnaisuuksista ja niissä tapahtuneista muutoksista eivät tällöin välttämättä välity niihin tuomioistuimiin, joihin kyseiset henkilöt on nimitetty ja jotka valvovat näin sitä, ettei tuomarilla ole hänen riippumattomuuttaan vaarantavia sidonnaisuuksia.

Edellä todettu huomioon ottaen tarkoituksenmukaista olisi, että muutosilmoitus toimitettaisiin oikeusministeriön sijasta asianomaiselle tuomioistuimelle. Vastaavasti myös nimittämistilanteessa tulisi varmistua siitä, että sidonnaisuusilmoitus päättyy lopulta myös työnantajatuomioistuimen tietoon. Näin tuomioistuimella olisi aina ajantasaiset tiedot henkilöstönsä sidonnaisuuksista. Tämä olisi tarpeen ja perusteltua myös sivutoimia koskevan lupaharkinnan kannalta. Sidonnaisuusilmoitus tulisi tehdä viipymättä aiheen sen tekemiseen ilmettyä, jotta tiedot pysyvät ajan tasalla ja ilmoitusvelvollisuus täyttäisi tarkoituksensa. Tästä syystä sidonnaisuudet olisi lisäksi syytä rekisteröidä.

Sivutoimet. Valtion virkamieslain 18 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa ottaa vastaan tai pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttöä sivutoimeen kuuluvan tehtävän hoitamiseen, jollei asianomainen viranomainen ole myöntänyt siihen hänelle hakemuksesta lupaa. Koska tuomareilla eikä tuomioistuimen esittelijöillä ei ole varsinaista virka-aikaa, on heillä saman lainkohdan mukaan aina oltava lupa sivutoimeen. Sivutoimella tarkoitetaan pykälän 4 momentin mukaan virkaa sekä palkattua työtä tai tehtävää, josta virkamiehellä on oikeus kieltäytyä.

Keskustelu tuomareiden sivutoimista koskee yleensä tuomareiden välimiestehtäviä. Kun tuomarin sivutoimia koskeva sääntely uudistettiin vuonna 2001, oli välimiestehtäviä ollut neljän vuoden aikana (1994—1997) 49 tuomarilla ja tuomarit olivat tänä aikana antaneet noin 100 välitystuomiota (ks. HE

26/1999 vp). Oikeustoimittajat ry:n keräämien tietojen mukaan välimiestehtäviin oli vuosina 2008—2012 annettu sivutoimilupia yhteensä 41 tuomarille. Keskuskauppakamarin välimieslautakunnalta saatujen tietojen mukaan virassa oleva tuomari oli määrätty välimieheksi vuosina 2008—2011 yhteensä 36 asiassa.

Korkeimmassa oikeudessa on vahvistettu ohjeet välimiestehtäville. Näiden ohjeiden mukaan välimiestehtäviä voi olla kerrallaan vain yksi. Korkeimman oikeuden jäsen ei voi toimia riidan yhden osapuolen nimeämänä välimiehenä, vaan ainoastaan välimiesoikeuden puheenjohtajana tai ainoana välimiehenä. Korkeimman oikeuden presidentille on lupaa haettaessa ilmoitettava tiedot välimiesriidan asianosaisista ja heidän asiamiehistä, mahdollisten muiden välimiesten nimet sekä riidan taloudellinen arvo, jos se on osoitettavissa. Presidentillä on salassapitovelvollisuus siltä osin kuin tiedot eivät ole julkisia. Vastaavat ohjeet on annettu myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Tuomareita koskevaa sivutoimisääntelyä uudistettaessa (HE 26/1999 vp, LaVM 5/2001 vp) selvitettiin laajalti eri valtioissa omaksuttuja sääntöjä ja käytäntöjä tuomareiden välimiestehtäviin liittyen. Tehdyn selvityksen perusteella tuomari voi toimia välimiehenä useimmissa maissa, joissa oikeusjärjestelmä ja -kulttuuri ovat samankaltaisia kuin Suomessa. Kaikissa muissa pohjoismaissa tuomarit voivat toimia ja käytännössä myös toimivat välimiehinä. Esityksessä pidettiin tärkeänä, että välimiesoikeuksille turvataan Suomessa kansainvälisesti vertailukelpoinen taso. Tätä tavoitetta tukee se, että välimiesoikeuksiin voidaan virkaan tai tehtävään katsomatta nimetä mahdollisimman päteviä henkilöitä. Sivutoimien luvanvaraisuuden myötä tuomioistuimet saattoivat lisäksi entistä paremmin valvoa sivutoimien vaikutusta tuomareiden virkatehtävien hoitoon. Uudistuksessa säädettiin myös välimiesmenettelyn asianosaisia koskevien tietojen salassapidosta.

Tämän lainuudistuksen jälkeen ei ole ilmennyt mitään sellaista, jonka vuoksi tuomareiden toimimista välimiehinä olisi syytä arvioida aikaisemmasta olennaisesti poikkeavalla tavalla. Tätä tukee myös tätä esitystä

varten tehdyn kansainvälisen selvityksen tulokset. On ilmeistä, että korkeimman oikeuden ohjeet ovat entisestään selkeyttäneet sivutoimilupien myöntämiskäytäntöä.

Tuomareiden erityisaseman vuoksi järjestelmää on kuitenkin edelleen syytä kehittää entistä avoimemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Euroopan neuvoston korruption vastainen elin (Greco) on 27.3.2013 antamassaan Suomea koskevassa maaraportissa esittänyt tarkistuksia voimassa olevaan sivutoimisääntelyyn siitä huolimatta, että tuomareiden vuosittain hoitamien välimiestehtävien lukumäärä on varsin pieni. Greco on arvostellut tuomareiden sivutoimia koskevaa sääntelyä erityisesti juuri sen puutteellisen läpinäkyvyyden, sivutoimista maksettavien palkkioiden suuruuden ja lupakäytännön epäyhtenäisyyden takia. Greco on suosittanut, että tuomareiden sivutoimia, erityisesti välimiestehtäviä, koskevia sääntöjä kehitetään edelleen lisäämällä läpinäkyvyyttä ja ottamalla käyttöön sivutoimilupien myöntämistä koskevat yhtenäiset menettelyt ja kriteerit sekä tarkoituksenmukaiset rajat. Myös oikeuskansleri on eräaseen kanteluun antamassaan päätöksessään 26.11.2012 (OKV/683/1/2012) pitänyt perusteltuna, että tuomareita koskevaa sivutoimisääntelyä tarkistettaisiin.

Lakivaliokunta on jo tuomareiden sivutoimien luvanvaraiseksi säätämistä valmisteltaessa korostanut tuomarin esteettömyyden lisäksi tuomarin ulkoista puolueettomuutta. Valiokunta on todennut, että riittävänä ei vielä voida pitää sitä, että tuomari toimii puolueettomasti. Lisäksi edellytetään, että asianosaiselle tai yleisölle ei saa syntyä perusteltua aihetta epäillä tuomarin puolueettomuutta yksittäisessä asiassa. Erityisen ongelmallisenä valiokunta on pitänyt välimiesriitoja, joissa asianosainen on nimennyt tuomarin. Valiokunnan mukaan luottamus tuomarin puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen voi vaarantua, koska tehtävän palkkio voi olla niin merkittävä, että se herättää epäilyn tuomarin kiitollisuudenvelasta tehtävän antajaa kohtaan. Tästä syystä luvan myöntämiselle asetettujen edellytysten lainmukainen ja sivutoimisäännösten tarkoitusta noudattava soveltaminen edellyttää varsin pidättyvää linjaa myönnettäessä lupia tuomioistuimen lainkäyttöhenkilöstölle (LaVM 5/2001 vp).

Edellä todettu huomioon ehdotetaan eräitä tarkistuksia tuomareiden sivutoimia koskevaan sääntelyyn. Näillä pyritään erityisesti lisäämään välimiestehtävien ja niistä saatavien palkkiotietojen läpinäkyvyyttä. Palkkiot, kuten myös muut julkiset sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevat tiedot olisi rekisteröitävä Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

Osastot, johtaminen ja hallinto

Oikeusministeriön oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa ehdotetaan tiettyjä toimenpiteitä tuomioistuinten johtamisjärjestelmän tehostamiseksi ja tuomioistuinten kehittämiskyvyn takaamiseksi (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013, kohta 37). Ohjelman mukaan tuomioistuinten sisällä johdettavien yksiköiden määrä tulee sovittaa optimaalisella tavalla tuomioistuimen kokoon, jotta organisaatiorakenteet ovat toimivia eikä hallintoon ja johtamiseen kulu kohtuuttomasti resursseja lainkäytön kustannuksella.

Hovioikeuden osastojen lukumäärä on määräytynyt hovioikeuden laamannien lukumäärän perusteella. Samoin on ollut vakuutus oikeudessa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista eikä tuomioistuimen mahdollisimman tehokkaan toiminnan kannalta optimaalista.

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea esitti mietinnössään (KM 2003:3) selvitystyön käynnistämistä siitä, tulisiko päällikkötuomarin tehtävät ja myös muut tuomioistuinten esimiestehtävät muuttaa määräaikaisiksi. Määräaikaisuudesta voisi komitean arvon mukaan koitua etuja esimerkiksi tuomioistuimen jatkuvan kehittämisen ja toiminnan korkean laadun kannalta. Komitea on mietinnössään todennut muun muassa, että väljohdon tehtävässä on pääosin kysymys osallistumisesta tulosvastuullisen yksikön hallinnon johtamiseen johtoryhmässä, mikä korostaa yhteistyökykyisyyden merkitystä. Tuomioistuimet ovat kooltaan ja toiminnoiltaan erilaisia. Tämän vuoksi niissä saattaa olla erilaisia hyväksyttäviä perusteita vaihtaa osaston tai jaoston johdossa toimivia henkilöitä. Osaston johtajan työtehdossa ja motivaatiossa työuran aikana saattaa tapahtua muu-

toksia, jotka puoltavat hänen vapauttamistaan vastuullisista johtotehtävistä. Tehtävien määräämisen mahdollistaa sen, että johtamistehtävään voidaan tarvittaessa vaihtaa siihen sitoutuneempi henkilö. Myös nykyistä suurempi liikkuvuus ja vaihtuvuus voisivat olla hyödyllisiä tuomioistuinten kehittämisen ja uudistamisen kannalta. Johtamistehtävässä toiminut voi myös itse olla halukas luopumaan niistä.

Käräjäoikeuksissa, hallinto-oikeuksissa ja markkinaoikeudessa väljohdon eli osaston johtajien ja jaostojen puheenjohtajien tehtävät ovat määräaikaisia. Järjestelmä on toiminut hyvin. Tämä jo aiemmin noudatettu käytäntö kirjattiin lakiin 1.7.2011 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä (ks. lait 614—619/2011, HE 280/2010 vp). Myös useat muut valtionhallinnon ylemmät johtamistehtävät ovat nykyisin määräaikaisia. On kokonaisuutena arvioiden perusteltua ja tarkoituksenmukaista, että myös hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden väljohdon tehtävät ovat jatkossa määräaikaisia.

Kuten nykytilakuvauksessa on todettu, työtuomioistuimessa hallinnolliset asiat ratkaistaan edelleen monijäsenisessä hallintojaostossa, johon kuuluu presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen lisäksi myös työnantaja- ja työntekijäpuolen edustajia. Muissa tuomioistuimissa hallinnolliset asiat, mukaan lukien muun henkilöstön kuin jäsenten nimittäminen, kuuluvat yksin päällikkötuomarin ratkaistaviksi. Poikkeuksen tähän muodostavat korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus, joissa yleistoimivalta on täysistunnolla. Työtuomioistuimen sivutoimisten jäsenten osallistuminen tuomioistuimen hallintoon on poikkeuksellista muihin tuomioistuimiin verrattuna sekä tarpeetonta. Ylimääräisen työn karsimiseksi päätösvalta on perusteltua keskittää näissä asioissa presidentille, joka johtaa työtuomioistuinta ja vastaa sen tuloksellisuudesta.

Kielelliset oikeudet

Julkisen vallan velvollisuutena on huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Myös tuomioistuinten tulee oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että kansalaisilla on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää tuomioistuimessa

asioidessaan omaa kieltään. Asian käsittelykielen määräytymisestä säädetään kielilaisissa. Tuomioistuimien on tarvittaessa velvollinen selvittämään, kumpaa kieltä asiassa kuultavana oleva haluaa käyttää. Tuomioistuimen on niin ikään varmistuttava siitä, että asianosainen saa käyttää tuomioistuimessa omaa kieltään.

Perustuslaissa turvattu oikeudenmukainen oikeudenkäynti merkitsee muun ohella oikeutta kielellisesti ymmärrettävään oikeudenkäyntiin. Jokaisella on oikeus tähän ilman, että kielellisiin oikeuksiin tarvitsee erikseen vedota. Kielellisten oikeuksien toteutuminen on nähtävä keskeisenä osana yksilön oikeusturvaa.

Perusedellytyksenä kielellisten oikeuksien toteutumiselle on riittävä tosiasiallinen kielitaito tuomioistuimissa. Nykyisin ainoastaan kaksikielisissä käräjäoikeuksissa on oltava tietty määrä tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaisesti taitavia tuomareita. Kielellisten oikeuksien toteutumisesta on kuitenkin huolehdittava vastaavalla tavalla kaikissa muissakin tuomioistuimissa. Näin ollen lainsäädännöllä tulisi varmistua siitä, että myös kaksikielisissä hovi- ja hallinto-oikeuksissa sekä myös erityistuomioistuimissa voisi tarvittaessa olla tuomarin virkoja, joihin edellytetään tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaista taitoa. Erityisen tärkeää tämä olisi niissä tuomioistuimissa, joiden tuomiopiirin väestöstä huomattava osa on ruotsinkielisiä tai sen alueella on vahva kulttuurinen kieliperintö.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Sidonnaisuus- ja sivutoimisäätelyn tarkistaminen

Edellä nykytilan arviointia koskevassa kohdassa esitetyillä perusteilla esityksessä ehdotetaan, että säännöksiä tuomareiden sidonnaisuusilmoituksista ja sivutoimista tarkistettaisiin. Tarkistuksilla pyritään lisäämään avoimuutta ja luottamusta tuomioistuinlaitokseen. Tavoitteena on helpottaa sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevien julkisten tietojen saatavuutta ja siten lisätä tuomioistuinten toiminnan avoimuutta, vaarantamat-

ta kuitenkin tuomareiden tai välimiesoikeuden asianosaisten yksityisyyden suojaa.

Tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin perustamisella pyritään toteuttamaan myös Valtioneuvoston periaatepäätöksessä julkisen sektorin digitaalisten tietoaisteistojen saatavuuden parantamisesta ja uudelleenkäytön edistämisestä 3.3.2011 ja sitä seuranneen Julkishallinnon tietovarantojen saatavuuden ja käytön edistäminen -työryhmän loppuraportissa ”Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt” (Valtionvarainministeriön julkaisuja 2/2012) kirjattuja tavoitteita ja periaatteita. Näissä edellytetään muun muassa, että julkisen hallinnon viranomaisten sähköisessä muodossa olevat tiedot ovat mahdollisimman laajasti kansalaisten, yritysten, tutkimuksen, koulutuksen ja koko yhteiskunnan saatavilla tietoja koskevat luovutus- ja muut rajoitukset huomioon ottaen. Tiedot luovutetaan ensisijaisesti maksutta.

Sidonnaisuusilmoitukset. Sidonnaisuusilmoituksia koskeva sääntely vastaisi pääosin voimassa olevaa sääntelyä, mutta sitä täsmennettäisiin nykyisestä. Sidonnaisuusilmoituksen sisällöstä säädettäisiin edelleen virkamieslain 8 a §:ssä ja tuomarin velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuutensa nimittämislain 14 ja 19 §:ssä. Ennen nimittämistä annettava sidonnaisuusilmoitus toimitettaisiin jatkossakin oikeusministeriölle. Tiedot tulisi kuitenkin toimittaa tiedoksi myös sille tuomioistuimelle, johon tuomari nimitetään. Tällä muutoksella on tarkoitus parantaa tuomioistuimen mahdollisuuksia seurata jäsentensä sidonnaisuuksia. Korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden nimittämistoimivaltaan kuuluvissa tilanteissa ilmoitus toimitettaisiin asianomaiselle ylimmälle tuomioistuimelle ja edelleen sille tuomioistuimelle, jonka virkaa nimitys koskee.

Muutokset sidonnaisuuksissa ilmoitettaisiin oikeusministeriön sijasta sille tuomioistuimelle, jossa tuomari työskentelee. Päällikkötuomarit tekisivät ilmoituksen kuitenkin ylemmälle tuomioistuimelle. Tätä muutosta on pidettävä perusteltuna, koska oikeusministeriön toimivaltaan ei kuulu ryhtyä toimenpiteisiin virkasuhteen aikana tehdyn sidonnaisuusilmoituksen perusteella. Sen sijaan tuomioistuimen päällikkötuomarilla tulee olla mahdollisuus valvoa henkilöstönsä

sidonnaisuuksia. Ilmoitus olisi lisäksi annettava asianomaisen tuomioistuimen tai oikeusministeriön sitä pyytäessä.

Tuomarin velvollisuutena olisi ilmoittaa sidonnaisuustiedot Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään rekisteriin (ks. jäljempänä).

Sidonnaisuusilmoituksen antamista edellyttäisiin myös tuomioistuimen asiantuntijajäseniltä, sivutoimisilta jäseniltä ja sotilasjäseniltä sekä heidän varajäseniltään. Myös mainittuja henkilöitä koskevat tiedot merkitäisiin rekisteriin. Tämä on perusteltua, koska tuomioistuimen ratkaisukokoonpanon jäseninä he ovat tuomaria vastaavassa asemassa, jolloin heiltä edellytetään myös vastaavaa riippumattomuutta ja puolueettomuutta kuin tuomarilta. Markkinaoikeuden asiantuntijajäsenten on markkinaoikeudesta annetun lain 6 §:n 4 momentin mukaan annettava nimitämislain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Vastaavat säännökset on ehdotettu otettavaksi myös vakuutuslainsäädännön 4 §:n 4 momenttiin ja 5 §:n 4 momenttiin (HE 104/2014 vp). On perusteltua, että myös korkeimman hallinto-oikeuden ja hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenet, Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen varajäsenet, työtuo-
mioistuimen sivutoimiset jäsenet sekä yleisten tuomioistuinten sotilasjäsenet velvoitetaan ilmoittamaan sidonnaisuutensa vastaavalla tavalla. Sen sijaan lautamiehiltä ilmoitusta ei edellyttäisi.

Sivutoimet. Kuten edellä on todettu, tuomareiden mahdollisuus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan on heidän erityisen asiantuntemuksensa vuoksi tärkeää säilyttää. Kansainvälisesti kilpailukykyisen välimiesmenettelyn tarjoaminen Suomessa edellyttää, että muiden ohella myös tuomarit voivat toimia välimiehinä. Ei voida myöskään pitää perusteltuna, että oikeus toimia välimiehenä rajoitettaisiin koskemaan vain osaa tuomareista. Mahdollisuudella toimia välimiehenä voidaan olettaa olevan jonkinlaista vaikutusta myös tuomarin tehtävien houkuttelevuuden kannalta.

Tuomarin virkatehtävien asianmukaisen hoitamisen tulee aina olla etusijalla, mistä syystä sivutoimilla ja erityisesti välimiestehtävillä on oltava selvät ja hyväksyttävät rajat. Tästä syystä tuomareiden ja tuomioistuinten

esittelijöiden sivutoimia koskevaan sääntelyyn ehdotetaan eräitä tarkistuksia.

Virkamieslakiin ehdotetaan lisättäväksi tuomareiden ja esittelijöiden sivutoimia koskevat erityissäännökset. Laissa säädettäisiin vallitsevaa käytäntöä vastaavasti, että tuomari ei saisi toimia välimiesriidan toisen asianomaisen yksin nimeämänä välimiehenä. Näin välttytään ongelmallisilta tilanteilta arvioitaessa sitä, onko kysymyksessä olevan tuomarin ja välimiesmenettelyn asianomaisen välille muodostunut välimiestehtävän myötä esteellisyyden myöhemmässä oikeudenkäynnissä aikaansaava suhde. Tuomari voisi siten korkeimman oikeuden voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti toimia välimiesmenettelyssä vain puheenjohtajana tai kummankin asianomaisen nimeämänä välimiehenä.

Sivutoimen harjoittamista koskevan lupahakemuksen yhteydessä esitetyt tiedot välimiesoikeusriidan asianomaisista olisivat jatkossakin virkamieslain 18 §:n 5 momentin perusteella salassa pidettäviä. Salassapito on perusteltua välimiesriidan asianosaisten intressien suojaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on turvata asianomaisille sopimusvapauden kuuluva mahdollisuus ratkaista riitansa ilman julkisuutta. Sekä kansainvälinen käytäntö että välimiesmenettelyn yleiset periaatteet puoltavat asianosaistietojen salassapitoa. Myös lakivaliokunta on voimassa olevaa sääntelyä valmisteltaessa katsonut, että salassapidolle on tältä osin riittävän painavat perusteet (LaVM 5/2001 vp). Hakijan olisi kuitenkin ilmoitettava tuomioistuimen päällikkötuomarille tiedot riidan asianomaisista, mikä vastaa korkeimmassa oikeudessa jo nykyisin sovellettavaa käytäntöä.

Lisäksi ehdotetaan, että tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisten avustajista olisivat julkisia. Tästä otettaisiin täsmäntävä säännös virkamieslain 18 §:n 5 momenttiin. Ehdotuksella pyritään lisäämään kansalaisten luottamusta tuomioistuinlaitokseen, kun välimiehen valintaan vaikuttavien tahojen eli avustajien tiedot olisivat julkisia. Ehdotuksen mukaan tuomari voisi toimia vain välimiesoikeuden puheenjohtajana tai ainoana välimiehenä. Välimiesoikeuden puheenjohtajan valitsevat yleensä riidan asianosaisten nimeämät välimiehet yhdessä tai jokin puolueeton taho, kuten Keskuskaupakamarin vä-

limieslautakunta. Ainoan välimiehen nimeää kumpikin riidan asianosainen yhdessä tai puolueeton taho, käytännössä useimmiten välimieslautakunta. Tällainen välimies ei ole toiminnassaan riippuvainen kummastakaan asianosaisesta eikä esteellisyyttä mahdollisessa myöhemmässä oikeudenkäynnissä voi käytännössä syntyä. Tästä huolimatta välimiesoikeuden asianosaisten avustajien tietojen julkisuudella voidaan lisätä tuomareiden välimiestehtäviä koskevien tietojen läpinäkyvyyttä ja sitä kautta edistää tuomioistuinten toiminnan avoimuutta. Julkisuus ei kuitenkaan koskisi niitä avustajia, jotka toimivat välimiesriidan osapuolena olevan yrityksen palveluksessa, koska näiden tietojen julkistaminen johtaisi väistämättä myös asiansaistietojen julkisuuteen.

Sivutoimista saatavien palkkioiden julkisuuden lisäämiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan sivutoimista saadut tulot olisi ilmoitettava tuomioistuimelle vuosittain. Ilmoitusta ei kuitenkaan olisi tarpeen tehdä, jos sivutoimista saatujen palkkioiden yhteismäärä on ollut enintään 10 000 euroa vuodessa. Ilmoitus olisi tehtävä kalenterivuositain viimeistään seuraavan vuoden toukokuussa, jolloin tiedot olisivat helposti saatavissa veroehdotuksesta. Ilmoitus annettaisiin työnantajatuomioistuimelle. Päälikkötuomarit toimittaisivat ilmoituksen kuitenkin ylellä tuomioistuimelle. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit toimittaisivat ilmoituksen tuomioistuimelleen. Sivutuloilmoituksen antamisvelvollisuus parantaisi myös osaltaan päälikkötuomarin mahdollisuuksia valvoa henkilöstönsä sidonnaisuuksia ja niiden vaikutusta virkatehtävien hoitoon. Myös nämä tiedot olisivat julkisia ja ne olisi rekisteröitävä.

Asiantuntijajäsenen, muun sivutoimisen jäsenen ja sotilasjäsenen tehtävä on jo luonteeltaan sivutoimi. Asiantuntijajäsenen päätoimen ja mahdollisten muiden sivutoimien merkitys tehtävässä toimimiselle arvioitaisiin yksinomaan sidonnaisuusilmoitusten perusteella. Heiltä ei siten edellytettäisi sivutoimilupaa.

Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteri. Tuomioistuinten jäsenten sidonnaisuuksista ja sivutoimista sekä sivutoimista saaduista ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista tuloista

pidettäisiin julkista rekisteriä. Rekisterin ylläpitäjänä toimisi Oikeusrekisterikeskus. Rekisteriin merkittäisiin myös esittelijöille myönnetyt sivutoimiluvat. Rekisteriin voitaisiin merkitä myös virkamieslain perusteella salassa pidettävät tiedot eli tiedot välimiesriidan asianosaisista sekä tuomarin taloudellisesta asemasta. Rekisteröinti vähentäisi oikeusministeriön ja tuomioistuinten hallinnollista työtä sekä helpottaisi yleisön tiedon- saantia tietojen ollessa saatavissa keskitetysti yhdeltä viranomaiselta.

Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä ehdotetaan säädettäväksi laissa tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä (jäljempänä rekisterilaki). Velvollisuus ilmoittaa yllä yksilöidyt tiedot rekisteriin olisi sidonnaisuuksien osalta tuomarilla ja asiantuntijajäsenellä itsellään ja sivutoimien osalta sillä tuomioistuimella, joka on myöntänyt sivutoimiluvan. Päälikkötuomareita lukuun ottamatta kysymyksessä olisi se tuomioistuin, jossa tuomari työskentelee. Sivutoimista maksetut palkkiot jokaisen tulisi ilmoittaa rekisteröitäväksi itse.

Käytännössä rekisteri-ilmoitukset tehtäisiin merkitsemällä tiedot sähköiseen järjestelmään, josta tiedot siirtyisivät tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin. Järjestelmä olisi käytössä kaikissa tuomioistuimissa. Käyttöoikeudet tulisi olla ainakin kaikilla tuomareilla ja esittelijöillä sekä päälikkötuomarilla ja tarvittaessa hänen määräämällään tuomioistuimen hallinnossa työskentelevillä henkilöillä. Tällöin tuomioistuimen palveluksessa jo oleva toiseen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävä henkilö voisi ilmoittaa sidonnaisuutensa järjestelmän kautta. Nimitysasiat tasavallan presidentille esitteleväällä oikeusministeriöllä ja määräaikaisten nimitysten vuoksi myös ylimmillä tuomioistuimilla olisi lukuoikeus tietoihin. Tiedot toimitettaisiin järjestelmästä suoraan myös sille tuomioistuimelle, johon tuomari nimitetään. Mikäli nimitettävänä olisi tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tuleva henkilö, jolla ei olisi käyttöoikeutta järjestelmään, voitaisiin tiedot ilmoittaa nykyistä valtiovarainministeriön vahvistamaa paperilomaketta käyttäen. Sama koskisi asiantuntijajäseniä. Paperi-ilmoitukset voitaisiin kirjata järjestelmään siinä tuomioistuimessa, johon henkilö nimi-

tetään, tai viime kädessä Oikeusrekisterikeskuksessa, jolle tiedot on lain mukaan ilmoitettava rekisteröitäväksi. Tarkoituksena kuitenkin on, että myös nämä ilmoitukset voitaisiin tulevaisuudessa kirjata suoraan järjestelmään kansalaistilin tai muun vastaavan yhteyden kautta.

Jotta tuomioistuimet saisivat tarvittavat tiedot henkilöstönsä sidonnaisuuksista, tuomariksi tai asiantuntijajäseneksi nimitetty olisi lain mukaan velvollinen toimittamaan ilmoituksen myös työnantajatuomioistuimelle. Kun ilmoitus kirjataan suoraan rekisterijärjestelmään, se voidaan välittää sähköisesti sekä nimitettävälle viranomaiselle että työnantajatuomioistuimelle.

Järjestelmä ei olisi asiankäsittelyjärjestelmä eli siinä ei myönnettäisi sivutoimilupia. Luvan myöntänyt tuomioistuin huolehtisi sivutoimea koskevien tietojen merkitsemisestä rekisteriin. Sivutoimipalkkioita koskevien tietojen merkitseminen olisi kuitenkin jokaisen palkkiota saavan tuomarin tai esittelijän omalla vastuulla. Järjestelmä mahdollistaisi tietojen ilmoittamisen lain edellyttämällä tavalla sekä tuomioistuimen päällikkötuomarille että sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

Jokaisella olisi oikeus saada rekisteristä jäljennöksiä ja tietoja siltä osin kuin ne ovat julkisia. Tiedot olisivat saatavilla yleisessä tietoverkossa, kuten nykyisin ovat esimerkiksi kansanedustajien sidonnaisuudet ja vaalirahoitusilmoitukset. Tuomioistuimelle ja oikeusministeriölle tiedot voitaisiin luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden kautta. Käyttöoikeuksilla voitaisiin varmistua siitä, että vain päällikkötuomarilla ja tarvittaessa hänen määräämällään kansliahenkilökunnalla olisi pääsy salassa pidettäviin tietoihin.

Tietojen luovuttamisessa noudatettaisiin muutoin, mitä *viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa* (621/1999) säädetään. Oikeudesta tarkastaa itseään koskevat rekisteritiedot sekä muista henkilötietojen käsittelyä ja suojaa koskevista asioista säädetään *henkilötietolaissa* (523/1999).

Tiedot olisi poistettava rekisteristä ja yleisestä tietoverkosta kolmen vuoden kuluttua sidonnaisuuden tai sivutoimen päättymisestä. Rekisteröidyllä itsellään olisi velvollisuus huolehtia muutosten ilmoittamisesta ajantasaisesti.

2.2 Hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden välijohdon tehtävien määräaikaistaminen

Osaston johtajan tehtävä on hyvin tärkeä tuomioistuimen lainkäyttötoiminnan sujuvuuden ja tuloksellisuuden kannalta. Tavoitteena on, että tuomioistuinten hallinto- ja johtamisjärjestelmät mahdollistaisivat tuomioistuinten mahdollisimman tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan. Esityksessä ehdotetaan, että hovioikeuksissa ja vakuutus oikeudessa luovuttaisiin lainkäyttöosaston johtajana toimivan laamannin virasta. Osaston johtajan tehtävään nimettäisiin määrääjäksi kyseisen tuomioistuimen vakinainen tuomari laissa säädettyä hakumenettelyä noudattaen.

Kysymyksessä olisi johtamistehtävä eikä erityinen tuomioistuimen johtamisvirka. Se, että kyseinen tehtävä on määräaikainen, ei heikentäisi tuomarin perustuslaillista virassapysymisoikeutta, koska tehtävään määrättyllä tuomarilla olisi asianomaisessa tuomioistuimessa vakinainen tuomarin virka.

Hovioikeuden presidentti tai vastaavasti vakuutus oikeuden ylituomari määräisi tuomarin osaston johtajan tehtävään enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Osaston johtajan erityistehtävät olisivat sisällöltään lähinnä työnjohdollisia. Voidaan olettaa, että juuri päällikkötuomarilla on asemansa ja kokemuksensa perusteella hyvät edellytykset arvioida tehtävästä kiinnostuneiden tuomareiden johtamistaitoa ja kykyä suoriutua kysymyksessä olevasta johtamistehtävästä. Päällikkötuomarin nimitysvaltaa puoltaa lisäksi hänen vastuunsa koko yksikön toiminnasta.

Kuten edellä on todettu, käräjä- ja hallinto-oikeuksissa sekä markkinaoikeudessa jo käytössä oleva, nyt hovioikeuksiin ja vakuutus-oikeuteen ehdotettu, järjestelmä on osoittautunut joustavaksi ja toimivaksi. Järjestelyn etuna on pidettävä myös sitä, että sen myötä hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden osaston lukumäärä ei olisi enää sidottu laamannin virkojen määrään. Tämä olisi omiaan korostamaan tuomioistuinten valtaa päättää itse toimintansa organisoinnin tavasta sekä mahdollistamaan nykyistä joustavammat organisatoriset muutokset. Vielä uudistuksen etuna voidaan pitää sitä, että välijohdon tehtävien määräaikaistaminen mahdollistaa laajemman

tuomarijoukon toimimisen johtamistehtävissä. Tämä taas lisää paitsi tuomarinuran houkuttelevuutta niin myös päällikkötuomarin tehtävään pätevien hakijoiden joukkoa entistä useamman tuomarin voidessa hankkia johtamistaitoa ja -kokemusta osaston johtajan tehtävissä.

Ehdotus tarkoittaa sitä, että hovioikeuden tai vakuutusosikeuden osaston johtajan tehtäviin ei voitaisi enää hakeutua suoraan tuomioistuimen ulkopuolelta. Esimerkiksi käräjäoikeuden osaston johtajana toiminut henkilö ei voisi enää tulla suoraan nimitetyksi hovioikeuden osaston johtajaksi. Sama koskee tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tulevia hakijoita. Näin uudistus rajoittaisi ainakin nimellisesti hakijoiden piiriä. Toisaalta on huomioitava, että pätevä tuomioistuimen ulkopuolelta tuleva ja osaston johtajan tehtävistä kiinnostunut henkilö voitaisiin esimerkiksi hovioikeudessa nimittää hovioikeuden neuvokseksi, missä virassa ollessaan hän voisi halutessaan hakeutua määräaikaiseen osastonjohtajan tehtävään.

Käytännössä muutos ei ole merkittävä, koska määräaikaisuuden myötä välijohdon tehtävät vapautuisivat haettaviksi selvästi nykyistä useammin. Vakuutusosikeuden osalta muutos lienee hovioikeuksia pienempi, sillä vakuutusosikeuden laamanniksi ei ole toistaiseksi nimitetty muita kuin vakuutusosikeudessa toimivia tuomareita. Hovioikeuksissaakin hovioikeuden laamanniksi on yleensä edetty hovioikeuden neuvoksen virasta. Kokonaisuutena hakijapiirin rajoittumista ei voida pitää sellaisena seikkana, jonka vuoksi ehdotettua uudistusta ei tulisi toteuttaa.

Edellä todetuista perusteista esityksessä ehdotetaan, että hovioikeuslakiin ja vakuutusosikeuslakiin lisättäisiin muita tuomioistuinta vastaavat säännökset osaston johtajan tehtävistä, tehtävän kelpoisuusehdoista, tehtävään määräämisestä sekä määräyksen peruuttamisesta samoin kuin toimikauden pituudesta. Osaston johtajalle tästä tehtävästä maksettavasta palkanlisästä sovittaisiin muita tuomioistuinta vastaavasti virkaehtosopimuksessa.

Tehtävään voitaisiin siirtymäkauden ajan määrätä myös hovioikeuden tai vakuutusosikeuden laamanni, jonka virkaan ei lain voimaantulon jälkeen enää kuuluisi osaston johtajana toimiminen. Heidän toimimisestaan

tuomarina hovioikeudessa ja vakuutusosikeudessa sekä asemastaan muutoin säädettäisiin siirtymäsäännöksissä. Koska kyseisen viran kelpoisuusvaatimuksena on ollut johtamistaito, laamanneille tulisi lain voimaantulon jälkeenkin järjestää johtamistehtäviä.

2.3 Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat

Esityksellä pyritään toteuttamaan väestön kielellisiä oikeuksia ottamalla käyttöön kielituomarin virkoja käräjäoikeuksien lisäksi muissakin tuomioistuimissa. Esityksessä ehdotetaan, että myös muissa kaksikielisissä tuomioistuimissa kuin käräjäoikeuksissa voisi olla tuomarin virkoja, joihin edellytetään tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä enemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ylimmillä tuomioistuimilla on muista tuomioistuinta poikkeavasta nimittämismenettelystä johtuen mahdollisuus ottaa tuomarin nimityksiasiassa huomioon myös kielelliset tarpeet. Tämän vuoksi kyseinen sääntely ei koskisi ylimpien tuomioistuinten tuomareita. Käytännössä sääntely ei myöskään voisi koskea työtuomioistuinta, koska siellä on presidentin lisäksi vain yksi työtuomioistuinten neuvoksen virka.

Sen sijaan markkinaoikeudessa ja vakuutusosikeudessa samoin kuin kaksikielisissä hovioikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa voi esiintyä tarvetta kielituomarin viroille. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin siitä, kuinka monta kielituomarin virkaa kussakin kaksikielisessä tuomioistuimessa olisi. Käräjäoikeuksista poiketen laissa ei muiden tuomioistuinten osalta säädettäisi kielituomarin virkojen vähimmäismäärästä, vaan määrä perustuisi tapauskohtaiseen tarveharkintaan. Tämä olisi perusteltua, koska osassa tuomioistuinta tuomiopiirin väestön vähemmistön kielellä käsiteltävien asioiden määrä voi olla niin pieni, että kielituomarin viralle ei ole tarvetta. Sen varmistamiseksi, että erityisvirkojen määrä vastaa tosiasiallista tarvetta, ehdotetaan, että oikeusministeriön olisi ennen asetuksen esittelemistä valtioneuvostolle kuultava korkeinta oikeutta tai korkeinta hallinto-oikeutta viran tarpeellisuudesta.

Oikeusministeriön tuomioistuimilta saaman selvityksen mukaan kielituomarin virkojen tarve olisi seuraava: Turun hovioikeus 3, Vaasan hovioikeus 2, Helsingin hovioikeus 4, Helsingin hallinto-oikeus 2, Hämeenlinnan hallinto-oikeus 1, Itä-Suomen hallinto-oikeus 1, Turun hallinto-oikeus 1 ja Vaasan hallinto-oikeus 3. Markkinaoikeudessa virkoja voisi olla 1 ja vakuutus-oikeudessa 1.

Sääntely koskisi vain lainoppineen tuomarin virkoja. Näin ollen sitä ei sovellettaisi markkinaoikeusinsinöörin eikä Vaasan hallinto-oikeuden tekniikan tai luonnontieteen alaan perehtyneen hallinto-oikeustuomarin virkoihin. Kielellisten oikeuksien turvaamisen kannalta riittävänä on pidettävä sitä, että erityistä kielitaitoa koskevat vaatimukset rajataan koskemaan vain niitä tuomareita, jotka toimivat kokoonpanon puheenjohtajana. Vastaavalla tavalla käräjäoikeuksien osalta on säädetty, että maa-oikeuksina toimivien käräjäoikeuksien maa-oikeusinsinöörien kelpoisuusvaatimukseen ei sisälly erityisiä kielitaitovaatimuksia. Muilta osin muiden kuin lainoppineiden jäsenten kielitaitovaatimukset ovat yhtenevät lainoppineelta tuomarilta edellytettävän kielitaidon kanssa.

Sääntely ei myöskään koskisi päällikkötuomareita, joilta edellytetään tuomioistuimen tuomiopiiriin väestön enemmistön kielen erinomaista taitoa.

Esityksellä ei perustettaisi lisää tuomarin virkoja. Tietyt tuomarin virat eivät myöskään olisi pysyvästi kielituomarin virkoja, vaan se, minkälaista kielitaitoa täytettävänä olevaan tuomarin virkaan edellytetään, arvioitaisiin aina erikseen virkaa avoimeksi julistettaessa. Silloin kun valtioneuvoston asetuksella olisi säädetty tuomioistuimessa olevien kielituomarin virkojen määrästä ja tuomioistuimessa olisi virkaa täytettäessä tätä vähemmän erityiset kielitaitovaatimukset täyttäviä henkilöitä, virka julistettaisiin haettavaksi kielituomarin virkana. Säädetyn määrän täyttymistä arvioitaessa otettaisiin huomioon sekä vakinaiset että määräaikaiset tuomarit. Viranhakuilmoituksessa olisi ilmoitettava, edellytetäänkö virkaan nimittämislain 12 §:n 1 vai 2 momentissa säädettyä kielitaitoa. Myös tuomarinvalintalautakunnan ja nimittävän viranomaisen tulisi pyrkiä turvaamaan se, että tuomioistuimissa on riittävä määrä erityistä

kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset täyttäviä tuomareita.

Koska kieliosastojen tarve käräjäoikeuksissa on käytännössä osoittautunut vähäiseksi, ei myöskään ole nähtävissä, että tällaisten osastojen perustamiselle olisi suurta tarvetta muissa tuomioistuimissa. Henkilöstömäärältään hyvin pienten osastojen perustaminen ei ole tuomioistuimen tehokkaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista, vaikka näin pyrittäisiin edistämään virkamiesten vähemmistökielen osaamista. Näin ollen vastaavia kieliosastojen perustamista koskevia säännöksiä kuin käräjäoikeuslaissa ei ole perusteltua ulottaa koskemaan muita tuomioistuimia. Lisäksi myös käräjäoikeuksien kieliosastoja koskevan sääntelyn mahdolliset muutostarpeet on tarkoitus selvittää tuomioistuinlain valmistelun yhteydessä.

Käytännössä ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaamisen kannalta olennaisinta on, että tuomioistuimissa on riittävä määrä ruotsin kielen taitoisia tuomareita ja muuta henkilökuntaa. Tämän tavoitteen saavuttamista voidaan tukea mahdollistamalla erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittaminen niihin tuomioistuihin, joissa näille viroille on todellinen tarve.

Viranomaisten velvollisuus edistää kielellisten oikeuksien toteutumista merkitsee myös muun ohella sitä, että henkilöstön kielitaitoa tulee kehittää ja ylläpitää esimerkiksi koulutusta tarjoamalla. Tuomioistuimen päällikkötuomarin tulisi lisäksi muutoinkin huolehtia siitä, että kaksikielisessä tuomioistuimessa on tuomareiden ohella riittävä määrä suomen ja ruotsin kielen taitoisia esittelijäkuntaa ja käräjänotaareja sekä kansliahenkilökuntaa.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Esityksen mukaiset muutokset toteutetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa. Esityksestä ei aiheudu valtiontaloudellisia menovaikutuksia.

Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteri

Esityksessä ehdotetun Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin perustamiskustannukset ovat arviolta noin 25 000 euroa. Rekisterin ylläpito-kustannukset eivät olisi merkittäviä. Tuomioistuimet voisivat itse teknisen käyttöyhteyden kautta tallentaa tietoja rekisteriin sekä etsiä niitä sieltä. Tästä ei arvioida aiheutuvan merkittävästi lisätyötä.

Rekisteritietojen ajantasaisuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että tuomareiden (vuonna 2013 noin 950) olisi rekisterilain voimaan tultua ilmoitettava sidonnaisuutensa rekisteriin tietyn siirtymäkauden kuluessa. Myös asiantuntijajäsenten (yhteensä noin 350) olisi annettava säädetyt rekisteri-ilmoitukset. Jatkossa sidonnaisuusilmoituksia tulisi pääosin uusien tuomarin nimitysten yhteydessä, joita on vuosittain noin 200. Tämän lisäksi asiantuntijajäsenten ilmoituksia tulisi tuomioistuimesta riippuen 2–5 vuoden välein. Muutosilmoituksia on toistaiseksi saapunut vain joitain kymmeniä vuodessa. Tuomarit kirjaisivat tiedot itse järjestelmään, josta ne välittyisivät automaattisesti sekä ilmoitukset käsitteleville viranomaisille että rekisteriin. Tarkoituksena on, että järjestelmä mahdollistaisi myös asiantuntijajäsenten ilmoitusten kirjaamisen suoraan järjestelmään. Näin ollen rekisteröinnistä ei aiheutuisi merkittävästi lisää hallinnollista työtä.

Myös tuomareille ja esittelijöille myönnettävät sivutoimiluvat olisi rekisteröitävä. Tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon sivutoimilupia vuosittain myönnetään, ei ole saatavilla. Käytännössä suurella osalla lainkäyttöhenkilöstöstä ei ole lainkaan sivutoimia, kun taas osalla voi olla useita. Jos laskennalliseksi lähtökohdaksi otetaan se, että jokaisella tuomarilla ja esittelijällä olisi esimerkiksi yksi sivutoimi vuodessa, ilmoitusten määrä olisi noin 1 300 ilmoitusta vuodessa. Tämän lisäksi vuosittain olisi ilmoitettava sivutoimista maksetun palkkion määrä. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan palkkion alaraja huomioon ottaen ilmoitukset tehtäisiin pääosin silloin, kun tuomarilla on välimiestehtävistä saatua palkkiota. Tuomareilla on ollut yhteensä keskimäärin noin 10 välimiestehtävää vuodessa. Näin ollen sivutoimilupien tai

sivutoimipalkkioiden rekisteröimisestä aiheutuva työmäärä jäisi kokonaisuutena melko vähäiseksi.

Välijohto

Hovioikeudenlaamannin ja vakuutusosoikeuden laamannin viroista luopumisesta aiheutuu säästöjä. Tällä hetkellä hovioikeuksissa on yhteensä 18 ja vakuutusosoikeudessa kolme laamannin virkaa. Säästön määrä riippuu siitä, muutetaanko laamannin virat toisiksi viroiksi vai lakkautetaanko ne. Laamannin viran ja muun hovi- tai vakuutusosoikeuden tuomarin viran välinen erotus sivukuluineen on virasta riippuen noin 10 000–20 000 euroa vuodessa. Virkojen muuttamisesta toisiksi tuomarin viroiksi aiheutuvat säästöt olisivat siten noin 200 000–400 000 euroa vuosittain. Mikäli virkoja lakkautetaan, säästöt ovat suuremmat.

Siirtymäkausi tulee kuitenkin olemaan varsin pitkä, koska virkoja voidaan lakkauttaa tai muuttaa toisiksi viroiksi vain sitä mukaa kuin niitä vapautuu. Tällä hetkellä lähes kaikissa 21 laamannin virassa on vakituinen viranhaltija. Tämän lisäksi arviolta noin puolet säästöjen vähimmäismäärästä (100 000 euroa) olisi käytettävä hovioikeuden ja vakuutusosoikeuden määräaikaisissa välijohdon tehtävissä toimiville henkilöille maksettaviin johtamislisiin (5 tai 10 % peruspalkasta kokemuslisineen). Mikäli osaston johtajan tehtävään määrättäisiin laamannin virkaan nimetty henkilö, joka jo virkansa perusteella kuuluu korkeampaan palkkaluokkaan, ei hänelle enää erikseen tulisi maksaa sanottua johtamislisää. Edellä todettu huomioon ottaen uudistuksesta aiheutuva suora laskennallinen säästö ei tulisi olemaan määrältään merkittävä. Johtamisen ja osastojoon tarkoituksenmukaisella järjestämisellä voidaan kuitenkin tehostaa tuomioistuinten toimintaa.

Kielituomarinvirat

Esityksellä ei pyritä lisäämään tuomarin virkojen määrää. Tarve kielituomarinviroille arvioitaisiin tuomioistuinkohtaisesti. Tämän perusteella valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin virkojen vähimmäismäärästä kussakin tuomioistuimessa (asetusluonnos 2).

Käytännössä niissä kaksikielisissä hovi- ja hallinto-oikeuksissa sekä erityistuomioistuimissa, joissa tällainen tarve olisi, voitaisiin avoimeksi tulevat tuomarin virat julistaa haettavaksi kielituomarin virkoina. Tämäkin käytännössä edellyttäisi sitä, että asianomaisessa tuomioistuimessa ei vielä olisi riittävää määrää tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaisesti hallitsevia tuomareita.

Esityksellä ei siten ole taloudellisia vaikutuksia.

3.2 Muut vaikutukset

Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin käyttöönotto tulee parantamaan sivutoimilupia ja sidonnaisuusilmoituksia koskevien tietojen käytettävyyttä. Järjestelmällä on myös julkisuutta lisäävä ja tuomioistuinten riippumattomuutta korostava vaikutus. Ehdotettu rekisterointijärjestelmä ei merkittävästi poikkea esimerkiksi muista Pohjoismaista. Sillä ei siten arvioida olevan suuria vaikutuksia Suomessa käytävien välimiesmenettelyjen määrään.

Kuten edellä on kuvattu, hovioikeuden ja vakuutus oikeuden laamannien viroista tultaisiin pitkällä aikavälillä luopumaan. Tällaiseen virkaan ennen lain voimaantuloa nimetyillä olisi oikeus pysyä virassaan, mutta häntä ei välttämättä enää määrättäisi osaston johtajan määräaikaiseen tehtävään. Tällöin laamannille olisi kuitenkin järjestettävä muita johtamistehtäviä. Määräaikaisuudesta johtuen välijohdon tehtäviin määrääminen aiheuttaisi hovioikeuksissa ja vakuutus oikeudessa hieman lisää hallinnollista työtä. Tätä voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, koska määräaikaisuus samalla edesauttaa tuomioistuimen toiminnan ja johtamisjärjestelmän tehostamista.

Toisaalta hovioikeuden ja vakuutus oikeuden laamannin viroista luopuminen vähentää tuomarivalintalautakunnan työtä. Se saattaa myös vähentää määräaikaisia tuomarin nimityksiä, koska esimerkiksi hovioikeudenlaamanniksi on yleensä nimitetty hovioikeuden neuvos sillä seurauksin, että ensin on saattanut tulla täytettäväksi ylemmän ja sitten alemman palkkaluokan hovioikeuden neuvoksen virka, joita kumpaakin on hoidettu

nimitysprosessin ajan määräaikaisesti. Yksi tuomarin nimitys viipyy nimitysmenettelyssä yleensä vähintään puoli vuotta.

Esityksellä pyritään myös parantamaan kansalaisten mahdollisuuksia saada palvelua kaksikielisissä tuomioistuimissa sekä suomeksi että ruotsiksi. Ehdotuksen myötä eri kieliryhmien yhdenvertaisuus voidaan turvata nykyistä paremmin. Kielellisten oikeuksien turvaamisen ohella ehdotus parantaisi myös oikeusturvaa. Koska erityinen kielitaito olisi kelpoisuusvaatimus, ehdotus voi kaventaa suomenkielisten lakimiesten uralla etenemismahdollisuuksia. Virkojen määrä huomioon ottaen vaikutus ei kuitenkaan olisi huomattava.

4 Asian valmistelu

Tämä hallituksen esitys perustuu oikeusministeriön tuomioistuimia ja tuomareita koskevia säädöksiä uudistamaan 22.11.2011 asettaman Tuomioistuinlakityöryhmän mietintöön (Mietintöjä ja lausuntoja 26/2014). Tuomioistuinlakityöryhmän tehtävänä oli laatia hallituksen esityksen muotoon kirjoitettu ehdotus tuomioistuimia ja tuomareita koskeviksi laiksi, jolla tuomioistuimia ja niiden henkilökuntaa koskeva keskeinen sääntely siirtyisi laintasoiseksi. Asetuksista luovutaisiin ja ne tuomioistuimen hallintoa ja työtä koskevat määräykset, joista ei ole tarpeen säätää laissa, annettaisiin tuomioistuinten työjärjestyksissä. Tarkoitus oli, että uusi laki korvaisi lukuisat eri tuomioistuimia ja tuomareita koskevat säännökset mahdollisimman kattavasti ja ottaisi huomioon perustuslain ja ihmisoikeussopimusten vaatimukset. Tuomioistuinlakityöryhmän mietinnöstä pyydettiin lausunnot yli 100 taholta (Mietintöjä ja lausuntoja 44/2014).

Lausuntopalautteen perusteella oikeusministeriö päätti, että tuomioistuinlain valmistelu jatketaan sitä varten perustettavassa hankkeessa siten, että hallituksen esitys tuomioistuinlaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi voidaan antaa eduskunnalle syksyllä 2015. Tuomioistuinlaki ja siihen liittyvät muut lainsäädäntömuutokset voivat niiden edellyttämistä täytäntöönpanotoimista johtuen tulla voimaan aikaisintaan vuoden 2016 puolivälissä.

Osa tuomioistuinlakityöryhmän ehdotuksista viedään kuitenkin kiireellisempinä eteenpäin nopeammalla aikataululla. Näitä asiakokonaisuuksia ovat tähän hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset sidonnaisuus- ja sivutoimisäätelyn tarkistamisesta, hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden osaston johtajien tehtävien määräaikaistamisesta sekä ehdotus kielituomarin virkojen sijoittamisesta myös muihin kaksikielisiin tuomioistuimiin kuin käräjäoikeuksiin.

Sidonnaisuus- ja sivutoimisäätelyn tarkistamista ovat edellyttäneet sekä Greco että oikeuskansleri. Ehdotuksella korostetaan erityisesti tuomioistuinten riippumattomuutta ja niiden toiminnan avoimuutta. Tuomioistuinlaitoksen toimintakyvyn säilyttäminen vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa edellyttää, että tuomioistuimet voivat järjestää toimintansa mahdollisimman tehokkaasti. Tätä tavoitetta palvelevat osaltaan tuomioistuimen johdon organisointiin liittyvät ratkaisut, kuten hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden osaston johtajien tehtävien määräaikaistaminen. Tähän ratkaisumalliin on päädytty myös oikeusministeriön keväällä 2013 julkaisemassa oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa. Niin ikään kielituomarin viroilla voidaan tehostaa tuomioistuinten resurssienkäyttöä sekä huolehtia kielellisten oikeuksien toteuttamisesta nykyistä paremmin. Edellä todettu huomioon ottaen on perusteltua, että nämä ehdotukset saatetaan voimaan mahdollisimman pian, odottamatta tuomioistuinlain jatkovalmistelun tuloksia.

Sanottuja asiakokonaisuuksia koskeva lausuntopalaute on ollut pääosin myönteistä. Sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevia ehdotuksia on enimmältä osin vastustanut vain Keskuskauppakamarin välimieslautakunta. Välimieslautakunta on lausunnossaan esittänyt, että sivutoimiluvan saajaa ei tulisi velvoittaa ilmoittamaan välimiesmenettelyn asianosaisten ja näiden avustajia koskevia tietoja päällikkötuomarille. Edelleen välimieslautakunta on katsonut, että välimiesmenettelyn asianosaisten avustajien tietoja ei tulisi säätää julkisiksi ja että suunniteltua sivutoimirekisteriä ei myöskään tule perustaa. Perusteina kannalleen välimieslautakunta on esittänyt, että Keskuskauppakamarin välimiesmenettelysääntöjen perusteella välimiehen on pidet-

tävä välimiesmenettely ja välitystuomio salissa, elleivät asianosaiset ole toisin sopineet. Ehdotetun sääntelyn toteutuessa välimieslautakunnan välimieheksi määräämä tuomari joutuisi harkitsemaan, ilmoittaisiko hän asianosaistiedot suoraan päällikkötuomarille, vai pyytäisikö hän tähän ensin asianosaisilta suostumuksen. Käytännöt saattaisivat eriytyä ja asiaa koskeva oikeudellinen epäselvyys saattaisi vaikuttaa kielteisesti tuomaritaustaisten henkilöiden haluun ja kykyyn toimia välimiehinä.

Lisäksi välimieslautakunta on todennut, että asianosaisten avustajia koskevien tietojen ehdotettua julkisuutta ei ole perusteltu mitenkään. Ehdotettu ratkaisu on kansainvälisesti poikkeuksellinen ja se vaikuttaa perusteettomalta. Yksittäinen asianosainen tai tämän asiamies ei voi päättää sitä, kuka toimii ainoana välimiehenä tai kolmejäsenen välimies oikeuden puheenjohtajana. Näissä tilanteissa perusteltuja epäilyjä puolueettomuuden tai riippumattomuuden vaarantumisesta ei voi syntyä. Edelleen välimieslautakunta on todennut, että myös ehdotettu tietojen rekisteröintijärjestelmä on kansainvälisesti harvinaislaatuinen. Sen luominen saattaisi vaikuttaa kielteisesti ulkomaisten yritysten haluun osallistua Suomessa käytäviin välimiesmenettelyihin. Heikosti perusteltu ja byrokraattinen rekisteröintijärjestelmä ei olisi omiaan edistämään Suomen mainetta kansainvälisesti kehittyneenä välimiesmenettelymaana. Vielä välimieslautakunta on lausunut, että ylipäätään välimiesmenettelyyn liittyvässä lainsäädännössä tulisi välttää kansainvälisesti omintakeisia ratkaisuja.

Keskuskauppakamarin välimieslautakunnan tavoin myös Turun hovioikeus ja Etelä-Savon käräjäoikeus ovat katsoneet, että välimiesmenettelyn asianosaisten avustajien tietojen julkisuus ei ole tarpeen eikä perusteltua.

Myös hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden välijohdon määräaikaaisuutta on pääosin kannatettu. Kriittisesti tähän muutosehdotukseen ovat suhtautuneet lähinnä osa hovioikeuksista sekä Suomen Asianajajaliitto ry. Kielteisissä kannanotoissa on arvioitu, että suljettu järjestelmä vähentäisi olennaisesti pätevien hakijoiden määrää ja heikentäisi siten tuomioistuimen toiminnan laatua ja tehokkuutta.

Avoimesti haettavissa olevien väljohdon virkojen on sen sijaan katsottu lisäävän avoimuutta, tehtäväkiertoa ja etenemismahdollisuuksia. Lisäksi on esitetty, että ehdotettu järjestelmä saisi aikaan sen, että johtamistehtäviin eteneminen siirtyisi päällikkötuomareita lukuun ottamatta hyvin suppean henkilökunnan määräsvaltaan. Koska myös päällikkötuomarin virkaan nimittäminen edellyttäisi johtamiskokemusta, voisi päällikkötuomariksi käytännössä tulla nimitetyksi vain osaston johtajana toiminut tuomari. Sen vuoksi tulisikin osan lausunnonantajista mukaan vielä harkita, pitäisikö osaston johtajien virkoihin jatkossakin nimittää normaalia nimitämismenettelyä käyttäen.

Kielituomarin virkojen perustamiseen myös muihin kaksikielisiin tuomioistuimiin kuin käräjäoikeuksiin lausunnonantajat ovat suhtautuneet yksinomaan myönteisesti. Kannanotoissa ilmeni kuitenkin huoli siitä, että erityinen kielitaito nousisi määräävään asemaan nimitysperusteena etenkin ylempään virkaan nimitettäessä.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Vakuutus oikeuden toiminnan kehittämistä koskevan uudistuksen tavoitteena on kehittää vakuutus oikeuden asianosaisjulkisuutta sekä toimintaa siten, että asioiden käsittelyajat lyhenevät oikeusturvan tasoa kuitenkin heikentämättä. Hallituksen esitys eduskunnalle vakuutus oikeuslain muuttamisesta annettiin 3.12.2010 (HE 281/2010 vp). Asian käsittely raukesi eduskunnassa. Asian valmistelua on tämän jälkeen jatkettu oikeusministeriössä virkatyönä. Hallituksen esitys laiksi vakuutus oikeuslain muuttamisesta (HE 104/2014 vp) on annettu eduskunnalle elokuussa 2014. Siinä on ehdotettu muutoksia osittain samoihin säännöksiin kuin puheena olevassa ehdotuksessa (2, 4, 5, 10 ja 13 §). Muutokset on pyritty ottamaan huomioon tässä esityksessä, mutta esitysten yhteensovittamisesta on varmistuttava eduskuntakäsittelyssä.

Valtiovarainministeriössä on valmisteilla virkamieslain muutos, joka koskee muun ohella virkamiesten sidonnaisuuksia koskevan sääntelyn tarkistamista. Siinä ehdotetaan tarkistuksia esimerkiksi lain 8 a §:n 1 mo-

menttiin, jota sovelletaan nimittämislain 14 ja 19 §:n perusteella myös tuomariin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että asetuksenantovaltuudet koottaisiin lain 70 §:ään. Tällä on yhteys tämän esityksen 18 a §:n 3 momenttiin ehdotettavaan valtuussäännökseen. Myös nämä ehdotukset on otettu huomioon tässä esityksessä, mutta esitysten yhteensovittamisesta on varmistuttava eduskuntakäsittelyssä.

Edellä todetulla tavalla tuomioistuinlain jatkovalmistelu on oikeusministeriössä käynnissä. Tähän hallituksen esitykseen sisältyvät ehdotukset vastaavat pääosin tuomioistuinlakityöryhmän ehdotuksia. Koska kaikkia tuomioistuinta koskeva yhtenäislaki tullaan antamaan vasta tämän esityksen jälkeen, muutokset esitetään tehtäväksi voimassa oleviin organisaatiolakeihin, nimittämislakiin, virkamieslakiin, *sotilasoikeudenkäyntilakiin* (326/1983), *korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettuun lakiin* (1266/2006) ja *Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annettuun lakiin* (547/1994). Niin ikään tarpeelliset muutokset tehtäisiin voimassa oleviin valtioneuvoston asetuksiin. Tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista säätää oma lakinsa. Nyt tehtävät muutokset otetaan huomioon tuomioistuinlain valmistelussa, missä yhteydessä arvioidaan myös niiden lakisysteemattainen sijoituspaikka sekä säädöshierarkinen taso.

Tuomioistuinlainsäädännön uudistamiseen liittyy läheisesti oikeusministeriön 1.6.2012 asettaman oikeusturvaohjelmaa valmistele van neuvottelukunnan (OM 11/03/2012) työ, jossa on valmisteltu ehdotus pitkän aikavälin oikeusturvaohjelmaksi ja valtionalouden tilan edellyttämäksi sopeuttamisohjelmaksi oikeusministeriön hallinnonalalla. Neuvottelukunnan työssä on kartoitettu muun muassa erinäisiä menettelytapoihin ja organisaation sisäiseen järjestäytymiseen liittyviä toimenpiteitä, joilla voidaan tavoitella työmäärien ja kahdenkertaisen käsittelyn vähentämistä tai käsittelyn joustavuuden lisäämistä. Neuvottelukunnan ehdotus oikeudenhoidon uudistamisohjelmaksi vuosille 2013—2025 on annettu oikeusministeriölle 27.2.2013.

Ehdotetussa ohjelmassa on yhtymäkohtia tämän esityksen pohjana olevaan tuomiois-

tuinlakityöryhmän työhön. Tässä esityksessä on otettu huomioon erityisesti oikeudenhoidon uudistamisohjelman ehdotuksen nro 37, jonka mukaan tuomioistuinten johtamismalleja ja henkilöstörakenteita uudistetaan sekä

kevennetään hallintoa ja tuomioistuinten johtamisjärjestelmiä tehostetaan. Sanotussa uudistusohjelman kohdassa ehdotetaan muun muassa hovioikeuksien ja vakuutus oikeuden välijohdon tehtävien määräaikaistamista.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä

1 §. Rekisterin tarkoitus ja ylläpito. Pykälässä säädettäisiin Oikeusrekisterikeskuksen rekisterinpitovastuusta sekä sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin käyttötarkoituksesta. Rekisterin tarkoituksena olisi toteuttaa tuomareiden sidonnaisuuksien ja sivutoimien, tuomioistuinten asiantuntijajäsenten sidonnaisuuksien sekä esittelijöiden sivutoimien julkisuutta ja avoimuutta sekä samalla lisätä luottamusta tuomioistuinlaitokseen.

2 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksia, sivutoimilupia ja sivutoimipalkkioita koskevat tiedot rekisteriin.

Momentin 1 kohdan perusteella velvollisuus koskisi kaikkia vakinaisia tuomareita, jotka ovat nimittämislain 14 §:n nojalla velvollisia ilmoittamaan sidonnaisuutensa. Lisäksi säännös koskisi lain 19 §:n viittaus-säännöksen perusteella myös eräitä määrääjäksi nimitettäviä tuomareita. Tuomioistuimia koskeviin lakeihin ja eräisiin muihin lakeihin otettavien viittaus-säännösten perusteella sanottu velvollisuus koskisi myös tuomioistuinten asiantuntijajäseniä ja muita sivutoimisia jäseniä sekä heidän varajäseniään (ks. lakiehdotukset 5—11). Vakuutus-oikeuden lääkärjäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten lisäksi sääntely koskisi myös asiantuntijalääkäreitä, jotka eivät kuulu vakuutus-oikeuden ratkaisukokoonpanoon, mutta ovat tästä huolimatta velvollisia ilmoittamaan sidonnaisuutensa (HE 104/2014 vp). Asiantuntijajäsenellä tarkoitettaisiin siten pykälässä korkeimman hallinto-oikeuden, hallinto-oikeuksien ja markkinaoikeuden asiantuntijajäsenten lisäksi Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen varajäseniä, työtuomioistuimen sivutoimisia jäseniä, vakuutus-oikeuden lääkärjäseniä, sivutoimisia jäseniä ja asiantuntijalääkäreitä sekä yleisten tuomioistuinten so-

tilasjäseniä sekä näille mahdollisesti määrättäviä varajäseniä.

Velvollisuus koskisi vain tuomariksi tai asiantuntijajäseneksi nimitettäviä. Vaikka tuomarin virkaan tai virkasuhteeseen taikka asiantuntijajäsenen tehtävään olisi esitetty useita eri henkilöitä, vain valituksi tulleen sidonnaisuudet rekisteröitäisiin.

Momentin 2 kohdan mukaan tuomioistuimet olisivat velvollisia ilmoittamaan rekisteriin myöntämänsä sivutoimiluvat. Sivutoimilupahakemuksen käsittelee virkamiesasetuksen 18 §:n mukaisesti se tuomioistuin, jonka palveluksessa tuomari on, lukuun ottamatta päällikkötuomareita, joiden sivutoimilupasiat käsitellään ylempässä tuomioistuimessa. Tuomarit ja tuomioistuinten esittelijät olisivat kuitenkin itse velvollisia ilmoittamaan rekisteriin virkamieslain 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot sivutoimista saaduista tuloista. Tästä säädettäisiin momentin 3 kohdassa.

Tiedot ilmoitettaisiin Oikeusrekisterikeskukselle. Keskeisiä ehdotuksia koskevassa kohdassa tarkemmin selostetulla tavalla ilmoitusvelvollisuus toteutettaisiin teknisen käyttöyhteyden avulla niin, että tuomioistuimessa järjestelmään merkityt tiedot siirtyisivät sähköisesti Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään rekisteriin. Tätä koskeva säännös olisi pykälän 2 momentissa.

3 §. Rekisteriin merkittävät tiedot. Pykälässä yksilöitäisiin rekisteriin merkittävät tiedot. Rekisteriin olisi merkittävät tiedot nimittämislain 14 ja 19 §:n perusteella ilmoitettavista sidonnaisuuksista sekä virkamieslain 18 a §:n perusteella myönnettyistä sivutoimiluvista ja sivutoimista saaduista palkkioista.

Rekisteriin merkittäisiin siten vakinaisten tuomareiden, ylimpien oikeuksien kaikkien määräaikaisten tuomareiden sekä muiden tuomioistuinten yli vuodeksi nimitettävien määräaikaisten tuomareiden sidonnaisuudet. Myös kaikkien 2 §:n perusteluissa lueteltujen eri tuomioistuinten asiantuntijajäsenten sidonnaisuudet rekisteröitäisiin. Sivutoimilupaa edellytettäisiin voimassa olevaa säänte-

lyä vastaavasti ainoastaan tuomarilta ja esittelijältä. Myönnettyt luvat merkittäisiin rekisteriin. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin virkamieslain 18 a §:n perusteella ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tulot.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriin merkittäisiin asianomaisen henkilön nimi, virka- tai tehtävänimike, kysymyksessä oleva tuomioistuimien sekä tarpeen mukaan se osasto tai jaosto, jossa asianomainen henkilö työskentelee. Lisäksi rekisteriin merkittäisiin sidonnaisuuden tai sivutoimen alkamis- ja päättymispäivä. Rekisteriin merkittäisiin siten nykyisin käytössä olevalla sidonnaisuusilmoituslomakkeella ilmoitettavat tiedot. Rekisteriin merkittäisiin myös se tehtävä, johon sivutoimilupa on myönnetty. Myös salassa pidettävät virkamiesten taloudellista asemaa koskevat tiedot sekä välimiestehtävän asianosaisia koskevat tiedot merkittäisiin rekisteriin. Näitä tietoja ei kuitenkaan voitaisi luovuttaa muille kuin 4 §:ssä säädettyille tahoille.

4 §. Rekisteritietojen julkisuus ja luovuttaminen. Pykälässä säädettäisiin tietojen julkisuudesta ja niiden luovuttamisen perusteista. Sen 1 momentin mukaan jokaisella olisi oikeus saada tieto rekisteriin merkityistä julkisista tiedoista. Virkamieslain 8 a §:n 4 momentin mukaan salassa pidettäviä taloudellista asemaa koskevia tietoja tai 18 §:n 5 momentissa salassa pidettäviksi säädettyjä välimiesriidan asianosaistietoja ei kuitenkaan luovutettaisi muulle kuin sen tuomioistuimen päällikkötuomarille, jonka palveluksessa asianomainen henkilö on. Mikäli kysymys on päällikkötuomarin sivutoimesta, tiedot voitaisiin luovuttaa ylemmän tuomioistuimen päällikkötuomarille. Nimittävällä viranomaisella, ja tämän ollessa tasavallan presidentti tai valtioneuvosto, oikeusministeriöllä olisi lisäksi oikeus saada tiedot nimitettävän taloudellisesta asemasta.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteristä voitaisiin luovuttaa jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta. Kuka tahansa voisi etsiä rekisteriin haun kohteena olevasta henkilöstä 3 §:n perusteella talletetut julkiset tiedot. Tietoverkon kautta olisi siten saatavilla kaikki sidonnaisuusilmoituksen perusteella rekisteröidyt tiedot lukuun ottamatta salassa pidettävää ilmoittajan taloudellista asemaa

koskevaa osiota. Sivutoimien osalta saatavilla olisi tiedot siitä, mihin tehtäviin henkilölle on myönnetty sivutoimilupia, sekä sivutoimista mahdollisesti maksettujen palkkioiden määrä. Mikäli kysymyksessä olisi välimiestehtävä, luovuttaa voitaisiin tieto siitä, että henkilölle on myönnetty tällaisen tehtävän hoitamista varten sivutoimilupa, sekä tiedot välimiesmenettelyn asianosaisten asiamiehistä. Välimiesmenettelyn asianosaisia koskevia tietoja ei luovutettaisi. Mikäli henkilöstä ei olisi rekisterissä tietoja, järjestelmä antaisi tiedon tästä. Tietojen käsittelyssä ja luovuttamisessa noudatettaisiin muutoin, mitä henkilötietolaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Momentin toisen virkkeen perusteella tuomioistuimilla ja nimittävällä viranomaisella tai oikeusministeriöllä olisi oikeus saada tiedot teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Tekninen käyttöyhteys voitaisiin järjestää siten, että ainoastaan rajatulla henkilöpiirillä olisi pääsy tietoihin, mikä turvaisi tietojen salassapitoa.

5 §. Tietojen poistaminen rekisteristä. Pykälässä säädettäisiin tietojen poistamisesta rekisteristä ja yleisestä tietoverkosta. Tiedot olisi poistettava kolmen vuoden kuluttua sidonnaisuuden tai sivutoimen päättymisestä. Rekisterin tarkoituksena olisi mahdollistaa sidonnaisuuksien ja sivutoimien ajantasainen seuranta. Tietoja ei siten olisi tarpeen säilyttää tätä pidempään. Henkilön, jota koskevia tietoja rekisteriin on merkitty, velvollisuutena olisi ilmoittaa sidonnaisuuksissaan tapahtuneista muutoksista sekä sivutoimensa päättymisestä viipymättä, jotta rekisteritiedot pysyisivät ajan tasalla.

6 §. Voimaantulo. Lain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi erikseen lailla. Lain voimaantuloajankohtaa ei voida arvioida tarkasti, koska se riippuu rekisterijärjestelmän käyttöönotosta. Rekisterin perustamiselle on varattava riittävästi aikaa. Tarkoituksena on, että järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön vuoden 2016 aikana.

1.2 Laki valtion virkamieslain muuttamisesta

18 §. Tuomarin ja esittelijän sivutoimet olisivat jatkossakin luvanvaraisia. Ehdotuksen

mukaan tuomareiden ja esittelijöiden sivutoimia koskevat erityisäännökset sijoitettaisiin virkamieslakiin lisättävään uuteen 18 a §:ään. Näin ollen puheena olevasta pykälästä poistettaisiin tuomareita ja esittelijöitä erityisesti koskevat säännökset ja *1 momenttiin* tulisi vain viittaus 18 a §:ään. Säännöksiä sivutoimen määritelmästä, sivutoimiluvan myöntämisen edellytyksistä, luvan myöntämisen rajoitettuna, sen peruuttamisesta sekä salassapidosta sovellettaisiin siten myös tuomaria ja tuomioistuimen esittelijää koskevan sivutoimiasian käsittelyssä.

Pykälän *2–4 momentti* vastaisivat voimassa olevaa sääntelyä.

Välimesoikeuden asianosaisia koskevat tiedot ovat *5 momentin* mukaan salassa pidettäviä. Päällikkötuomarilla, ja päällikkötuomarin sivutoimen ollessa kyseessä ylemmän tuomioistuimen päällikkötuomarilla, olisi käytännössä nykyisin noudatettavaa menettelyä vastaavasti oikeus saada myös nämä tiedot. Tästä säädettäisiin nimenomaisesti tuomareita koskevissa erityisäännöksissä.

Momenttiin lisättäisiin toinen virke, jonka mukaan tiedot välimesoikeuden asianosaisten asiamiehistä olisivat julkisia. Julkisuus koskisi kuitenkin vain asianajajia, julkisia oikeusavustajia ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia. Mikäli asianosaisten asiamiehenä toimisi yrityksen oma lakimies, tiedot eivät olisi julkisia, koska tällöin myös päämiehen tiedot tulisivat väistämättä julkisiksi. Säännös koskisi tuomareiden lisäksi muitakin välimiestehtäviä hoitavia virkamiehiä.

18 a §. Voimassa oleva 18 a § ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 18 b §:ksi. Pykälässä säädettäisiin tuomareiden ja tuomioistuimen esittelijöiden sivutoimista. Yleisperusteluissa todetulla tavalla säännös ei koskisi muita tuomioistuimen ratkaisutoimintaan osallistuvia jäseniä, joiden tehtävä on itsessään sivutoimi.

Pykälän *1 momentin* mukaan tuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan sivutoimet olisivat voimassa olevan virkamieslain 18 §:ssä säädettyä vastaavasti luvanvaraisia. Sivutoimisääntelyä täsmennettäisiin siten, että tuomari ei saisi toimia välimesoikeudessa riidan yhden osapuolen yksin nimeämänä välimiehenä. Tuomari voisi näin toimia välimiesmenettelyssä molempien asianosaisten yhteisesti

nimeämänä ainoana välimiehenä tai asianosaisten nimeämien välimiesten valitsemana välimesoikeuden puheenjohtajana. Lisäksi tuomari voisi toimia puolueettoman tahon, kuten Keskuskauppakamarin välimieslautakunnan nimeämänä ainoana välimiehenä tai välimesoikeuden puheenjohtajana.

Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa sivutoimilupasian käsittelevän tuomioistuimen päällikkötuomarille myös välimesoikeuden asianosaisia koskevat tiedot, jotka ovat virkamieslain 18 §:n 5 momentin nojalla salassa pidettäviä. Yleisperusteluissa todetulla tavalla näin menetellään jo nykyisin korkeimmassa oikeudessa. Menettely on välttämätön, jotta tuomareiden riippumattomuutta ja puolueettomuutta voidaan käytännössä valvoa. Salassapitovelvollisuus koskisi luonnollisesti myös päällikkötuomaria.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin tuomarin ja esittelijän velvollisuudesta ilmoittaa sivutoimista maksetuista tuloista. Säännös olisi uusi ja sillä on tarkoitus lisätä tuomareiden sivutoimien avoimuutta. Sen mukaan tuomarin ja esittelijän olisi vuosittain ilmoitettava edellisenä vuonna sivutoimista saamansa tulot. Määrän ohella tulisi ilmoittaa myös maksaja, jollei tämä tieto olisi salassa pidettävä. Välimespalkkioiden osalta tämä tarkoittaisi sitä, että palkkioiden määrä tulisi ilmoittaa, mutta ei asianosaistietoja. Ilmoitusta ei kuitenkaan olisi tarpeen tehdä, mikäli bruttomääräiset sivutulot eivät yhteenlaskettuina ylittäisi vuodessa 10 000 euroa. Jos sivutulosten yhteismäärä ylittäisi 10 000 euroa, olisi kaikki sivutoimista saadut tulot ilmoitettava, vaikka niiden määrät olisivat yksittäin vähäisiä. Ilmoitus olisi tehtävä vuosittain aina silloin, kun sanottu tuloraja on ylittynyt. Sivutoimesta saatua palkkiota koskevat tiedot olisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa vuositulojen salassapidosta säädetyn estämättä julkisia.

Momentin viimeisessä virkkeessä säädettäisiin sivutoimiluvan saaneen henkilön velvollisuudesta ilmoittaa sivutoimen päättymisestä. Tämä on tärkeää sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin tietojen ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan sivutoimiluvan hakemisesta, sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta ja palkkioilmoituksen antamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (ks. asetustalon 1).

Pykälään otettaisiin lisäksi viittaussäännös, jonka mukaan tuomarin ja esittelijän sivutoimien merkitsemisestä rekisteriin säädetään rekisterilaisissa. Kyseisen lakiehdotuksen perusteluissa todetulla tavalla tuomioistuimet olisivat velvollisia tekemään rekisteriin merkinnät myönnettyistä sivutoimiluvista. Sivutoimipalkkioita koskevat merkinnät tuomarit ja esittelijät tekisivät itse.

18 b §. Nykyinen 18 a § ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 18 b §:ksi. Säännös vastaisi voimassa olevaa.

1.3 Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentissa luetellaan tuomarin virat tuomioistuimittain. Näihin tuomarinvirkoihin ja määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitetään laissa säädettyä menettelyä noudattaen. Koska hovioikeudenlaamannin ja vakuutus oikeuden laamannin viroista ehdotetaan luovuttavaksi, nämä virat poistettaisiin momentin 3 ja 6 kohdista. Lain siirtymäsäännöksessä säädetäisiin ennen lain voimaantuloa nimitetty laamannin toimivallasta toimia tuomarina. Hovioikeudenlaamanniin ja vakuutus oikeuden laamanniin sovellettaisiin, mitä hovioikeudenneuvoksesta ja vakuutus oikeustuomaria säädetään.

3 §. Viran julistaminen haettavaksi. Pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuuden sanamuotoa tarkistettaisiin. Pykälän 3 momentin mukaan julistaessaan käräjätuomarin viran haettavaksi tuomioistuimen tulee ilmoittaa, vaaditaanko virkaan nimitettävältä henkilöltä 12 §:n 2 momentissa säädettyä kielitaitoa. Kyseisen tiedon ilmoittaminen ei ole harkinnanvaraista. Säännöksen sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että se koskee myös muita tuomarin virkoja, joihin voidaan edellyttää erityistä kielitaitoa. Käytännössä erityisistä kielitaitovaatimuksista on ilmoitettava, kun täytettävänä on kaksikielisen tuomioistuimen käräjätuomarin, hovioi-

keudenneuvoksen, lainoppineen hallinto-oikeustuomarin, markkinaoikeustuomarin tai vakuutus oikeustuomarin virka.

7 §. Tuomarinvalintalautakunnan asettaminen ja kokoonpano. Pykälä vastaisi pitkälti voimassa olevaa. Koska hovioikeudenlaamannien viroista on tarkoitus luopua, näitä koskevat maininnat poistettaisiin 2 momentista ja 3 momentin 5 kohdasta. Hovioikeudenlaamanni tai vakuutus oikeuden laamanni voisi kuulua lautakunnan kokoonpanoon niin kauan kuin tällaisessa virassa on viranhaltija. Siirtymäsäännöksen mukaan laamanneista olisi voimassa, mitä hovioikeudenneuvoksesta tai vakuutus oikeustuomaria säädetään, mikä mahdollistaisi laamannin valitsemisen tuomarinvalintalautakuntaan hovioikeuden tai erityistuomioistuinten tuomareiden edustajaksi.

Samalla 2 momentin ja 3 momentin 8 kohdan vanhentuneet ilmaisut yleisistä syyttäjäistä korjattaisiin.

10 §. Tuomioistuimen lausunnon antaminen. Pykälässä säädetään siitä kokoonpanosta, jossa kukin tuomioistuin antaa tuomarin viran täyttämistä koskevan lausunnon tuomarinvalintalautakunnalle. Hovioikeudessa ja vakuutus oikeudessa lausunnon antavaan kokoonpanoon kuuluisivat osaston johtajat, kun siirtymäkauden jälkeen hovioikeudenlaamannin ja vakuutus oikeudenlaamannin virkoja ei näissä tuomioistuimissa enää olisi. Lain siirtymäsäännöksen mukaan hovioikeudenlaamannit ja vakuutus oikeuden laamannit osallistuisivat kuitenkin lain voimaantulon jälkeenkin lausunnon antamiseen, vaikka he eivät enää olisi osaston johtajan tehtävässä. Pykälän 1 momentin 1 ja 3 kohdan sanamuoto muutettaisiin vastaamaan edellä todettua.

11 §. Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen tarkennus, jonka mukaan kelpoisuusvaatimuksena tuomarin virkaan olisi muu ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto. Tämä sanamuoto kattaisi nykyisen oikeustieteellisen ylempään loppututkintoon eli oikeustieteen maisterin ja sitä edeltäneen oikeustieteen kandidaatin tutkintonimikkeet. Selvyyden vuoksi pykälässä täsmennettäisiin, että ylempällä oikeustieteellisellä tutkinnolla

tarkoitetaan muuta kuin vuoden 2011 alusta käyttöön otettua kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkintoa (MICL). Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterilla ei välttämättä ole samanlaisia tietoja kansallisesta oikeusjärjestyksestä kuin oikeustieteen maisterilla, minkä vuoksi tämän tutkinnon suorittamista ei pidettäisi riittävänä koulutuksena tuomarin virkaan.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa.

Pykälän 3 momenttia tarkistettaisiin hovioikeudenlaamannin ja vakuutus oikeuden laamannin viroista luopumisesta johtuen. Lain siirtymäsäännöksessä säädettäisiin ennen lain voimaantuloa haettavaksi julistettuun laamannin virkaan nimittämisestä.

12 §. *Tuomareiden suomen ja ruotsin kielien taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa.

Esityksessä ehdotetaan, että käräjäoikeuksien lisäksi myös kaksikielisissä hovi- ja hallinto-oikeuksissa, markkinaoikeudessa ja vakuutus oikeudessa voisi olla erityistä kielitaitoa edellyttäviä tuomarin virkoja. Näistä säädettäisiin asianomaisia tuomioistuimia koskevissa laeissa (ks. lakiehdotukset 4–7). Niihin vaadittaisiin puheena olevan pykälän 2 momentissa säädetty erityinen kielitaito. Momenttiin lisättäisiin viittaukset hovioikeuslain, hallinto-oikeuslain, markkinaoikeudesta annetun lain ja vakuutus oikeuslain kielituomarin virkoja koskeviin pykäliin.

14 §. *Sidonnaisuuksien ilmoittaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa asiallisesti vastaavasti vakinaisen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävän velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. Pykälään lisättäisiin kuitenkin nimenomainen viittaus virkamieslain sidonnaisuus ilmoituksia koskevaan 8 a §:ään. Lain 19 §:n mukaan säännöstä sovellettaisiin jatkossakin tuomaria määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettäessä. Vastaavasti organisaatiolakien, sotilas oikeudenkäyntilain ja korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain perusteella sitä sovellettaisiin tuomioistuinten asiantuntijajäseniin ja muihin vastaaviin jäseniin.

Edellä rekisterilain 2 §:n perusteluissa todetulla tavalla tuomarit olisivat lisäksi velvollisia ilmoittamaan tiedot Oikeusrekisteri-

keskuksen ylläpitämään sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin. Tiedot voitaisiin teknisen käyttöyhteyden välityksellä tallentaa järjestelmään, josta ne välittyisivät nimittävälle viranomaiselle tai oikeusministeriölle, työnantajatuomioistuimelle ja sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin. Käyttöliittymä olisi ainakin tuomioistuimen palveluksessa olevilla. Taroituksena on, että sidonnaisuustietoja voitaisiin kirjata rekisteriin esimerkiksi kansalaistilin tai muun tunnistautumista edellyttävän järjestelyn kautta. Sidonnaisuus ilmoitus tulee tarvittaessa kuitenkin voida toimittaa myös paperimuodossa. Tämä koskisi lähinnä asiantuntijajäseniä ja tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta tuomarin virkaan nimitettäviä. Nimitettävän tai tehtävään määrättävän tulisi ensisijaisesti itse ilmoittaa tiedot rekisteriin merkittäviksi. Tarvittaessa tiedot voitaisiin tallettaa siinä tuomioistuimessa, jonka palvelukseen henkilö nimitetään tai tiedot voitaisiin toimittaa suoraan Oikeusrekisterikeskuskelle rekisteröitäväksi.

Pykälän 2 momentti koskee muutossilmoituksen tekemistä virkasuhteen aikana. Sidonnaisuus ilmoitus olisi nykyistä lakia vastaavasti annettava aina myös tuomioistuimen tai oikeusministeriön pyynnöstä. Säännöksen sanamuotoa tarkistettaisiin, mutta muutoin se vastaisi voimassa olevaa. Myös muutossilmoituksen tiedot merkittäisiin sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin. Lähtökohtaisesti tämä tulisi toteuttaa sähköistä järjestelmää käyttäen.

Pykälän 3 momentissa olisi yleisviittaus valtion virkamieslain 8 a §:ään. Tuomareiden taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapidosta olisi voimassa, mitä kyseisen pykälän 4 momentissa säädetään. Sidonnaisuustietojen merkitsemisestä rekisteriin säädettäisiin rekisterilaissa, johon puheena olevassa momentissa viitattaisiin.

Pykälän 4 momentin mukaan sidonnaisuus ilmoituksen antamista koskevat tarkemmat säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella (ks. asetuseräluonnos 2).

Organisaatiolakien perusteella velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskisi myös asiantuntijajäseniä, muita sivutoimisia jäseniä ja sotilasjäseniä. Lautamiehillä maallikkojäseninä tätä velvollisuutta ei kuitenkaan olisi. Asiantuntijajäsenet ja muut sivutoimiset jäse-

net antaisivat ilmoituksen aina sille tuomioistuimelle, jossa tehtävä on. Sotilasjäsenet antaisivat ilmoituksen noudattaen, mitä tuomareista säädetään (ks. lakiehdotukset 5—11 ja asetusuunnos 2).

1.4 Laki hovioikeuslain muuttamisesta

3 §. Hovioikeuden tuomarit. Lainkohdassa luetellaan hovioikeuden jäsenet, joita ovat presidentti, hovioikeuden laamannit ja hovioikeudenneuvokset. Koska esityksessä ehdotetaan, että hovioikeudenlaamannin viroista luovuttaisiin, niitä koskeva maininta poistettaisiin pykälän *1 momentista*. Hovioikeudenlaamannin toimimisesta hovioikeuden tuomarin säädetäisiin siirtymäsäännöksissä. Muilta osin säännös vastaisi voimassa olevaa.

3 a §. Eryistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat. Pykälässä säädetäisiin hovioikeuden kielituomarin viroista. Säännös olisi uusi. Sen mukaan kaksikielisessä hovioikeudessa voisi olla riittävä määrä hovioikeudenneuvoksen virkoja, joihin nimitettävältä edellytettäisiin tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomaista sekä enemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Eryisistä kielitaitovaatimuksista säädetäisiin nimittämislain 12 §:n 2 momentissa.

Erotuksena kaksikielisessä käräjäoikeudessa oleviin kielituomarin virkoihin olisi se, että valtioneuvoston asetuksella säädetäisiin, missä hovioikeuksissa ja kuinka monta kielituomarin virkoja olisi. Virkojen määrästä ei siten säädetäisi laissa. On perusteltua, että kielituomarien tarvetta muissa kaksikielisissä tuomioistuimissa kuin käräjäoikeuksissa arvioitaisiin kulloisenkin tilanteen mukaan ilman, että laissa edellytettäisiin mitään virkojen vähimmäismäärää. Tällöin tuomioistuinten voisivat tarpeensa mukaan tehdä oikeusministeriölle esityksen siitä, että valtioneuvoston asetuksella tulisi säätää tarvittavasta määrästä kielituomarin virkoja kysymyksessä olevassa tuomioistuimessa.

Oikeusministeriön tulisi esityksen saatuaan pyytää siitä tuomioistuinlinjasta riippuen korkeimman oikeuden tai korkeimman hal-

linto-oikeuden lausunto. Asianomaisen ylimmän tuomioistuimen lausunnon myötä voitaisiin varmistua siitä, että kielituomarin viran tai virkojen perustamiseen on perusteltua aihetta kielellisten oikeuksien toteuttamiseksi.

Edellä keskeisiä ehdotuksia koskevassa kohdassa todetulla tavalla esityksellä ei pyritä lisäämään tuomarin virkoja. Tietyt tuomarin virat eivät myöskään olisi pysyvästi kielituomarin virkoja, vaan tilannetta arvioitaisiin aina viran tullessa avoimeksi. Silloin kun valtioneuvoston asetuksella olisi säädetty tuomioistuimessa olevien kielituomarin virkojen määrästä ja tuomioistuimessa olisi viran avoimeksi tullessa tätä vähemmän erityiset kielitaitovaatimukset täyttäviä henkilöitä, virka julistettaisiin haettavaksi kielituomarin virkana. Riittävän kielitaidon omaavien tuomareiden määrää arvioitaessa otettaisiin huomioon sekä vakinaiset että määräaikaiset tuomarit.

Kielitaitovaatimukset koskisivat hovioikeudenneuvoksia. Lain siirtymäsäännöksen perusteella myös hovioikeudenlaamannit tulisi kuitenkin ottaa huomioon arvioitaessa sitä, onko hovioikeudessa riittävä määrä erityistä kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset täyttäviä tuomareita.

Hovioikeuden presidentin virkaan nimitettävältä edellytettäisiin aina tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista taitoa.

6 a §. Käräjänotaarit. Pykälän *2 momentin* sanamuotoa käräjänotaarin kielitaitovaatimuksista tarkistettaisiin. Säännös olisi kuitenkin asiallisesti voimassa olevaa vastaava. Hovioikeudessa toimivia käräjänotaareita ei otettaisi huomioon edellä 3 a §:ssä tarkoitettujen kielituomarin virkojen määrän riittävyyttä arvioitaessa.

Pykälän *3 momenttia* tarkistettaisiin siten, että hovioikeudenlaamannin sijasta osaston johtaja voisi antaa käräjänotaarille määräyksen toimia esittelijänä yksittäisessä asiassa.

Muilta osin säännös vastaisi voimassa olevaa.

8 §. Osastot. Pykälässä säädetäisiin hovioikeuden jakautumisesta osastoihin. Säännöksen *1 momenttiin* lisättäisiin uusi virke, jonka mukaan tarkemmat määräykset osastoihin jakautumisesta annettaisiin hovioikeu-

den työjärjestyksessä. Momentin toinen virke siirrettäisiin pykälän 2 momentiksi.

Voimassa olevan pykälän 2 ja 3 momentti siirrettäisiin uuteen 8 c §:ään ja 4 momentti kumottaisiin tarpeettomana.

8 a §. *Osaston johtajan tehtävään määrääminen.* Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin osaston johtajan määräämisessä noudattavasta menettelystä. Säännös vastaisi asiallisesti voimassa olevaa käräjäoikeuslain 18 d §:ää, hallinto-oikeuslain 13 a §:ää ja markkinaoikeudesta annetun lain 29 §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan presidentti määräisi osaston johtajan tehtävään hovioikeudenneuvoksen enintään kolmeksi vuoksi kerrallaan. Lain siirtymäsäännösten perusteella tehtävään voitaisiin määrätä myös hovioikeudenlaamanni. Kyseinen tehtävä voitaisiin julistaa niiden hovioikeuden vakinaisten tuomareiden haettavaksi, jotka ovat nimittynä virkaan hakuajan päättyessä. Ratkaisevaa olisi nimityksen ajankohta.

Tehtävään määrättävältä edellytettäisiin siihen tarvittavia henkilökohtaisia ominaisuuksia ja johtamistaitoa. Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla tarkoitettaisiin erityisesti kykyä toimia osaston hallinnollisena esimiehenä ja hovioikeuden johtoryhmän jäsenenä. Tehtävänsä vuoksi osaston johtajalla tulisi myös olla hyvät tuomarin taidot ja tuomarin ammattieettiset ominaisuudet.

Edellytetty johtamistaito voisi olla hankittu myös muualla kuin tuomioistuimessa tai esimerkiksi osallistumalla johtamiskoulutukseen, erilaisiin koulutus- ja kehittämishankkeisiin sekä yhteistoimintaelinten työskentelyyn, kuten myös osallistumalla lainkäytön ja tuomioistuimen toiminnan kehittämiseen.

Ehdotetun 2 momentin mukaan määräys osaston johtajaksi voitaisiin painavasta syystä peruuttaa. Tällainen tilanne voisi olla käsiällä erityisesti silloin, kun tehtävään määrätty tätä pyytää. Peruuttaminen saattaisi tulla kysymykseen myös, jos osoittautuu, että osaston johtaja ei kykene hoitamaan johtamistehtävää asianmukaisesti. Lisäksi myös tuomioistuinlaitoksen rakenteiden uudelleenjärjestely saattaisi joissain tilanteissa edellyttää määräyksen peruuttamista.

8 b §. *Osaston johtajan tehtävät.* Pykälä olisi uusi. Siinä säädettäisiin osaston johtajan tehtävistä. Säännös vastaisi asiallisesti voi-

massa olevaa käräjäoikeuslain 18 e §:n 1 momenttia, hallinto-oikeuslain 13 b §:n 1 momenttia, markkinaoikeudesta annetun lain 30 §:ää sekä myös hovioikeusasetuksen 7 §:ää, jossa säädetään hovioikeudenlaamannin tehtävistä.

Pykälän 1 momentin mukaan osaston johtaja johtaisi osaston työskentelyä. Erityisesti hänen tulisi huolehtia työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Lisäksi osaston johtajan tulisi valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta osaston ratkaisuissa.

Pykälän 2 momentissa olisi hovioikeusasetuksen 16 §:n 1 momenttia vastaava säännös siitä, että osaston johtajat seuraavat virkaikäjärjestyksessä presidenttiä. Tehtävässä vanhin virantoimituksessa oleva osaston johtaja hoitaisi presidentin tehtäviä tämän ollessa estyneenä. Jos kaikki osaston johtajat olisivat estyneitä, presidentin sijaisena toimisi virkaiältään vanhin virantoimituksessa oleva hovioikeuden tuomari.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hovioikeusasetuksen 16 §:n 2 momenttia vastaavasti, että osaston johtajan sijaisena toimisi virkaiältään vanhin osaston tuomari.

8 c §. *Vahvennettu istunto ja täysistunto.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hovioikeusasetuksen 13 §:ää asiallisesti vastaavasti perusteista, joilla asia voidaan siirtää käsiteltäväksi hovioikeuden täysistuntoon tai vahvennettuun istuntoon. Säännöksen sanamuotoon tehtäisiin kielellisiä tarkistuksia. Siirrosta päättäisi nykytilaa vastaavasti presidentti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hovioikeuden täysistunnon kokoonpanosta ja päätösvaltaisuudesta. Säännös vastaisi asiallisesti hovioikeuslain 8 §:n 3 momenttia. Koska hovioikeudenlaamannin viroista ehdotetaan luovuttavaksi, laamanneja ei enää mainittaisi pykälässä. Siirtymäsäännösten perusteella laamannit kuitenkin edelleen osallistuisivat täysistuntoon. Koska osaston johtajat määrättäisiin vakinaisten tuomareiden keskuudesta, heitä ei olisi tarpeen mainita säännöksessä erikseen.

Pykälän 3 momentti vastaisi hovioikeuslain 8 §:n 2 momenttia. Siihen tehtäisiin vain kielellisiä tarkistuksia.

1.5 Laki vakuutuslakien muuttamisesta

2 §. Jäsenet. Pykälän 1 momentista poistettaisiin vakuutuslain laamannin koskeva maininta. Siirtymäsäännöksen perusteella vakuutuslain laamannin voisi edelleen olla tuomarin vakuutuslain laamanni, johon sovellettaisiin, mitä vakuutuslakien laamannin säädetään.

3 §. Tuomareiden kelpoisuus ja nimittäminen. Pykälästä poistettaisiin maininta vakuutuslain laamannista. Nimittämislain siirtymäsäännösten perusteella ennen lain voimaantuloa haettavaksi julistetun vakuutuslain laamannin viran täyttämiseksi noudatettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä vakuutuslain laamannin nimittämisestä.

3 a §. Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat. Pykälässä säädetäisiin, että vakuutuslain laamannin voisi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä vakuutuslakien laamannin virkoja, joihin edellytetään nimittämislain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityistä kielitaitoa. Valtioneuvoston asetuksella säädetäisiin, kuinka monta tällaista virkaa vakuutuslain laamannin voimassa on. Oikeusministeriön olisi pyydyttävä virkojen tarpeellisuudesta korkeimman hallinto-oikeuden lausunto. Tältä osin viitataan siihen, mitä edellä on todettu hovioikeuden vastaavista viroista.

4 §. Lääkärjäsenien kelpoisuus ja määrääminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädetäisiin vakuutuslain lääkärijäsenien ja lääkärivarajäsenien velvollisuudesta antaa sidonnaisuusilmoitus, josta säädetään tarkemmin tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä. Yleisperusteluissa todetulla tavalla tuomioistuimen asiantuntijajäsenet eivät kuuluisi sivutoimilupajärjestelmän piiriin. Heidän sivutoimensa saattaisi kuitenkin olla sen laatuinen, että se tulisi mainita sidonnaisuusilmoituksessa. Myös asiantuntijajäsenien sidonnaisuusilmoitukset merkittäisiin Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

Tuomareista poiketen sidonnaisuusilmoitus annettaisiin aina vakuutuslakien laamannille. Lain siirtymäsäännöksen perusteella ilmoitus olisi annettava vasta määrättäessä lääkärijäseneksi

tai varajäseneksi lain voimaan tulon jälkeen. Vastaava ehdotus sisältyy eduskunnan käsiteltävänä jo olevaan hallituksen esitykseen vakuutuslakien muuttamisesta (HE 104/2014 vp).

5 §. Muiden sivutoimien jäsenten määrääminen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädetäisiin vakuutuslain laamannin muiden sivutoimien jäsenten ja varajäsenten velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuutensa vakuutuslakien laamannille. Sääntely vastaisi edellä lääkärijäsenistä todettua. Vastaava ehdotus sisältyy eduskunnan käsiteltävänä jo olevaan hallituksen esitykseen vakuutuslakien muuttamisesta (HE 104/2014 vp).

9 §. Vakuutuslain osastot. Pykälässä säädetäisiin vakuutuslain laamannin osastoihin, osaston johtajan tehtävään määräämisestä, osaston johtajan tehtävistä sekä tämän sijaisesta. Osaston johtajan tehtävät vastaisivat pitkälti sitä, mitä vakuutuslakien laamannin tehtävistä. Myös osaston johtajan sijaista koskeva sääntely vastaisi sanotun asetuksen 7 §:ssä laamannin sijaisesta säädettyä. Lisäksi voidaan viitata siihen, mitä edellä on hovioikeuden kohdalla todettu.

10 §. Vakuutuslain ratkaisukokoonpano. Pykälän 1 momentista poistettaisiin maininta vakuutuslain laamannista. Lain siirtymäsäännöksissä todettaisiin, että ennen lain voimaantuloa nimetyt laamannit olisivat jatkossakin vakuutuslain laamannin tuomareita ja voisivat siten muiden tuomareiden tavoin kuulua tuomioistuimen ratkaisukokoonpanoon.

13 §. Vahvennettu istunto ja täysistunto. Pykälässä säädetäisiin lainkäyttöasian tai sen osan siirtämisestä käsiteltäväksi täysistunnossa tai vahvennetussa istunnossa ja sanottujen kokoonpanojen muodostumisesta. Asiallisesti sääntely vastaisi vakuutuslakien laamannin 13 §:ssä ja vakuutuslakien laamannin 10 §:ssä säädettyä. Vastaava ehdotus sisältyy eduskunnan käsiteltävänä jo olevaan hallituksen esitykseen vakuutuslakien muuttamisesta (HE 104/2014 vp). Asian siirtämisen perusteena voisi samoin kuin muissa tuomioistuimissa olla myös asian laajakantoisuus. Siirtämises-

tä vahvennettuun istuntoon päättäisi ylituomari tai osaston johtaja. Tästäkin pykälästä poistettaisiin maininnat vakuutus oikeuden laamannista. Laamannien osallistumisesta täysistuntoon olisi voimassa, mitä vakuutus oikeustuomarista säädetään. Koska osaston johtajat valittaisiin vakinaisten tuomareiden keskuudesta, he kuuluisivat jo tuomarin asemansa perusteella vahvennetun istunnon tai täysistunnon kokoonpanoon.

1.6 Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta

6 §. *Eriyistä kielitaitoa koskevat tuomarin virat.* Pykälässä säädettäisiin hovioikeutta ja vakuutus oikeutta vastaavasti, että hallinto-oikeudessa voisi olla lainoppineen hallinto-oikeustuomarin virkoja, joihin edellytetään erityistä kielitaitoa. Tällaisten virkojen tarpeellisuutta koskevan lausunnon antaisi korkein hallinto-oikeus.

Säännös ei siten koskisi Vaasan hallinto-oikeuden tekniikan tai luonnontieteen alaan perehtyneen ei-lainoppineen hallinto-oikeustuomarin virkaa.

8 §. *Asiantuntijajäsenen kelpoisuus ja määrääminen.* Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, jossa säädettäisiin hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenten ja varajäsenten velvollisuudesta antaa tuomareita vastaava sidonnaisuusilmoitus, josta säädetään tarkemmin tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä. Edellä todetulla tavalla asiantuntijajäsenet eivät kuuluisi sivutoimilupajärjestelmän piiriin. Heidän sivutoimensa saataisi kuitenkin olla sen laatuinen, että se tulisi mainita asiantuntijajäsenen tekemässä sidonnaisuusilmoituksessa.

Myös asiantuntijajäsenten sidonnaisuusilmoitukset merkittäisiin Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämään sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

Tuomareista poiketen sidonnaisuusilmoitus annettaisiin aina asianomaiselle hallinto-oikeudelle. Lain siirtymäsäännöksen perusteella ilmoitus olisi annettava vasta määrättäessä asiantuntijajäseneksi tai varajäseneksi lain voimaan tulon jälkeen.

1.7 Laki markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta

4 a §. *Eriyistä kielitaitoa koskevat tuomarin virat.* Pykälässä säädettäisiin, että myös markkinaoikeudessa voisi olla markkinaoikeustuomarin virkoja, joihin edellytetään erityistä kielitaitoa. Tällaisten virkojen tarpeellisuutta koskevan lausunnon antaisi korkein hallinto-oikeus.

Säännös ei koskisi markkinaoikeusinsinöörin virkoja.

6 §. *Asiantuntijajäsenen määrääminen.* Pykälän *4 momentissa* säädetään asiantuntijajäsenten velvollisuudesta ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. Sen sanamuotoa tarkistettaisiin vastaamaan muihin organisaatiolakeihin ehdotettua. Säännöksessä todettaisiin, että selvitys on annettava markkinaoikeudelle.

1.8 Laki työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

2 a §. Ehdotuksen mukaan myös työtuomioistuimen sivutoimisten jäsenten ja varajäsenten olisi ilmoitettava sidonnaisuutensa. Tästä säädettäisiin uudessa 2 a §:ssä, jonka perusteella työtuomioistuimen 14 sivutoimista jäsentä olisivat velvollisia antamaan nimitämlain 14 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuusilmoituksen. Ilmoitus tulisi kuitenkin antaa työtuomioistuimelle vasta silloin, kun jäsenet ja varajäsenet ensimmäisen kerran lain voimaan tulon jälkeen nimitetään tehtäviinsä.

5 §. Ehdotuksen mukaan myös työtuomioistuimessa hallinto- ja talousasiat keskitettäisiin presidentin ratkaistaviksi. Hallinnollisten asioiden ratkaisemisesta säädetään nykyisin työtuomioistuimesta annetun asetuksen 11 §:ssä, jota nyt ehdotetaan muutettavaksi (ks. asetusluonnos 5). Käytännössä muutos tarkoittaisi sitä, että presidentin päätösvaltaan kuuluisi talousarvion vahvistaminen sekä muut tuomioistuimen juoksevaa hallintoa koskevat asiat. Presidentillä olisi myös valta nimittää työtuomioistuimen sihteerit ja muu henkilöstö. Tämä muutos edellyttää puheena olevan pykälän *2 momentin* tarkistamista.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, jonka mukaan presidentti johtaa työtuomioistuinta ja vastaa sen tuloksellisuudesta. Nykyisin tämä säännös on työtuomioistuimen työjär-

jestyksessä. Merkityksensä vuoksi tästä asiasta on perusteltua säätää laissa.

1.9 Laki Ahvenanmaan hallintuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

6 §. Varajäsenet. Pykälässä säädetään varajäsenestä, joka voidaan kutsua tarvittaessa Ahvenanmaan hallintuomioistuimen estyneen tuomarin tilalle. Korkein hallinto-oikeus määrää varajäsenet tehtäviinsä hallintuomioistuimen esityksestä.

Pykälän 2 momenttia tarkistettaisiin siten, että varajäseneltä edellytettävä kelpoisuusvaatimus olisi muutettavaksi ehdotettua nimittämislain 11 §:ssä säädettyä vastaava. Varajäsenen tulisi siten olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut.

Momentissa säädettäisiin myös varajäsenen velvollisuudesta antaa tuomaria vastaava sidonnaisuusilmoitus. Ilmoitus annettaisiin hallintuomioistuimelle, kuitenkin vasta silloin, kun varajäsen määrätään tehtävänsä ensimmäisen kerran lain voimaan tulon jälkeen.

1.10 Laki korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta

3 a §. Pykälän mukaan korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenten olisi annettava nimittämislain 14 §:ssä tarkoitetut sidonnaisuusilmoitukset. Ilmoitus annettaisiin korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Siirtymäsäännöksen mukaan ilmoitus annettaisiin vasta silloin, kun jäsenet ensimmäistä kertaa lain voimaan tulon jälkeen nimitettäisiin tehtäviinsä.

1.11 Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta

12 §. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan myös sotilasjäsenen olisi annettava nimittämislain 14 §:ssä tarkoitetut sidonnaisuusilmoitukset. Samalla momentin säännöstä tuomarin valasta muutettaisiin siten, että säännöksessä säädettäisiin myös tuomarin vakuutuksesta.

Pykälän 2 momentin informatiivinen viittaussäännös tuomarin esteellisyyttä koskevien säännösten soveltumisesta kumottaisiin tarpeettomana. Tuomioistuimen jäsenenä sotilasjäsenen sovelletaan joka tapauksessa oikeudenkäymiskaaren 13 luvun esteellisyyssäännöksiä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Virkamiesasetukseen ehdotetaan lisättäväksi säännökset tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän sivutoimipalkkioilmoitusten antamisesta. Tästä säädettäisiin 18 §:ssä, jossa on jo nykyisin säännökset sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta. Myös nimittämisasetuksen 8 §:n sääntelyä sidonnaisuusilmoituksen käsittelevästä viranomaisesta täsmennettäisiin erityisesti muutosilmoituksen osalta.

Hovioikeuslain, vakuutus oikeuslain, työtuomioistuimesta annetun lain ja nimittämislain muuttumisen johdosta myös näiden lakien nojalla annettuja asetuksia olisi tarkistettava.

Erityistä kielitaitoa edellyttävistä kärjätuomarin viroista ja muiden tuomioistuinten kielituomarin viroista olisi tarkoituksenmukaista säätää samassa asetuksessa. Näin ollen nimittämisasetukseen tulisi lisätä uusi 2 b §, jossa säädettäisiin muiden tuomioistuinten kuin kärjäoikeuksien kielituomarin viroista. Asetuksenantovaltuudet perustuvat niihin organisaatiolakien säännöksiin, joissa säädetään erityistä kielitaitoa edellyttävistä tuomarin viroista.

Asetusluonnokset ovat esityksen liitteenä.

3 Voimaantulo

Tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetun lain (lakiehdotus 1) voimaantulosta säädettäisiin erikseen lailla. Lain voimaantulo edellyttää sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin perustamista, mihin on varattava riittävä aika. Rekisterin perustamiseen vaadittava rahoitus on kuitenkin jo olemassa ja sen suunnittelu on aloitettu. Rekisterin edellyttämä tietojärjestelmä tulee voida laatia hyväksytyin lainsäädännön perusteella. Rekisterin perustamisen edellyttämiin täytäntöön-

panotoimenpiteisiin voidaan ryhtyä heti, kun eduskunta on hyväksynyt ehdotetun lain.

Tarkoituksena on, että järjestelmä olisi valmis käyttöönotettavaksi vuoden 2016 aikana. Tietojärjestelmän valmistumista ja käyttöönottoa ei voida kuitenkaan tarkkaan arvioida. Tietojärjestelmien tulee käyttöönotettaessa olla toimintavarmoja. Tämän vuoksi ei ole perusteltua ottaa lakiin tarkkaa voimaantuloajankohtaa. Voimaanpanolaista annettaisiin oma esityksensä tai se voitaisiin liittää tuomioistuinlakia koskevaan esitykseen, jolla on muutoinkin yhteys nyt esitettävään lainsäädäntömuutoksiin.

Muut lakiehdotukset ja niihin liittyvät asetusmuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan samanaikaisesti huhtikuun alusta 2015. Hovioikeuksien ja vakuutusosoikeuden välijohdon tehtävien määräaikaistamista sekä kielituomarin virkojen perustamista koskevat ehdotukset ovat tärkeitä muun muassa tuomioistuinten tehokkaan toiminnan sekä kielellisten oikeuksien ja siten oikeusturvan toteutumisen kannalta. Tämän vuoksi ei ole katsottu olevan perusteltua, että nämä ehdotukset odottavat tuomioistuinlain jatkovalmistelun valmistumista ja tuomioistuinlain voimaantuloa.

Hovioikeudenlaamannin ja vakuutusosoikeuden laamannin viroista ehdotetaan luovuttavaksi. Siirtymäkausi tulee kuitenkin olemaan varsin pitkä, koska lähes kaikissa viroissa (yhteensä 21) on tällä hetkellä vakinaisesti nimitetty viranhaltija ja niitä voidaan lakkauttaa tai muuttaa toisiksi tuomarin viroiksi vain sitä mukaa, kun ne tulevat avoimiksi. Hovioikeuslain ja vakuutusosoikeuslain siirtymäsäännösten perusteella laamannin virkoihin nimitetyt tuomarit toimisivat tuomareina jatkossakin ja osallistuisivat tuomioistuimen ratkaisutoimintaan samalla tavoin kuin aikaisemmin. Heihin sovellettaisiin, mitä hovioikeudenneuvoksesta tai vakuutusosoikeustuomarista säädetään.

Edellä todettu koskisi myös nimittämislain sääntelyä. Laamannin virkaan nimitetty voisi siten toimia hovioikeuksien ja erityistuomioistuinten tuomareiden edustajana tuomarinvalintalautakunnassa. Vastaavasti laamannit otettaisiin huomioon tarvittavaa kielituomarin virkojen määrää arvioitaessa.

Lähtökohtana on, että avoimeksi tulevaa laamannin virkaa ei enää täytettäisi vakina-

sesti. Nimittämislain siirtymäsäännöksessä säädettäisiin erikseen menettelystä silloin, kun laamannin viran hakumenettely on kesken lain voimaan tullessa. Ennen lain voimaantuloa haettavaksi julistetun hovioikeudenlaamannin tai vakuutusosoikeuden laamannin viran täyttämiseksi sovellettaisiin vanhaa lakia. Oikeusministeriö voisi pyrkiä täyttölupamenettelyssä välttämään tällaisten tilanteiden syntymistä.

Lain voimaantulon jälkeen laamannia ei voitaisi nimittää myöskään määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Lainsäädännön tultua voimaan hovioikeudenlaamanni ja vakuutusosoikeuden laamanni ei olisi enää suoraan virkansa perusteella osaston johtaja. Laamanni voitaisiin kuitenkin määrätä osaston johtajan tehtävään vastaavin perustein kuin muukin vakainainen tuomari. Voimassa olevan nimittämislain 11 §:n 3 momentin mukaan laamannin virkojen kelpoisuusvaatimuksena on johtamistaito. Tästä syystä tällaisessa virassa toimivalla olisi lain voimaan tulon jälkeen oikeus toimia tehtävässä, jossa edellytetään johtamistaitoa. Kunkin tuomioistuimen tehtävänä olisi huolehtia siitä, että johtamistehtävistä edelleen kiinnostuneille laamanneille löydetäisiin muita johtamistehtäviä, jos heitä ei määrätä osaston johtajiksi määräajaksi. Tällainen muu johtamistehtävä voisi olla esimerkiksi tietyn vaativan asiaryhmän tai oikeudenalan vastuutuomarina toimiminen tai koulutus- tai tarkastustoiminnan järjestämisestä vastaaminen.

Lisäksi erikseen säädettäisiin, että laamannit kuuluisivat siihen kokoonpanoon, jossa hovioikeus ja vakuutusosoikeus antavat vakinaisen tuomarin nimittämistä koskevan lausunnon. Siirtymäkauden ajan tähän kokoonpanoon kuuluisivat siten sekä määräajaksi nimitetyt osaston johtajat että hovioikeudenlaamannit ja vakuutusosoikeuden laamannit. Sama koskisi myös laamannien osallistumista johtoryhmään. Tästä otettaisiin säännökset hovioikeusasetukseen ja valtioneuvoston asetukseen vakuutusosoikeudesta.

Tuomioistuimen asiantuntijajäsen tai muu sivutoiminen jäsen olisi velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa vasta silloin, kun hänet nimitettäisiin tai määrättäisiin tehtävään ensimmäisen kerran lain voimaan tulon

jälkeen. Tästä säädettäisiin organisaatiolakiin siirtymäsäännöksissä. Lisäksi rekisterilain voimaantuloa koskevan lain siirtymäsäännöksissä tulisi edellyttää, että ennen lain voimaan tuloa nimitettyjen tuomareiden ja asiantuntijajäsenten tulisi ilmoittaa sidonnaisuutensa rekisteriin vuoden kuluessa rekisterilain voimaantulosta. Tämä olisi tarpeen, jotta perustettavaan sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin tallennettavat tiedot olisivat ajantasaisia.

Organisaatiolakeihin otettaisiin tuomareiden kielitaitoa koskevien vaatimusten muuttumisen edellyttämät siirtymäsäännökset tuomareiden kelpoisuuden säilymisestä. Niin ikään laissa ja asetuksessa säädettäisiin siitä, mitkä virat otettaisiin huomioon arvioitaessa sitä, onko tuomioistuimessa riittävä määrä erityiset kielitaitovaatimukset täyttäviä tuomareita.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Välijohdon tehtävien määräaikaistaminen ei ole perustuslaissa turvatus tuomarin riippumattomuuden kannalta ongelmallista, koska tehtävään valittaisiin vakinaisessa tuomarin virassa toimiva henkilö, jolla joka tapauksessa olisi perustuslain 103 §:ssä säädetty virassapysymisoikeus. Ainoastaan johtamistehtävä olisi määräaikainen.

Tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimisääntelyyn ehdotetut muutokset ja täsmennykset sekä se, että kaikilta tuomioistuimen ratkaisutoimintaan osallistuvilta jäseniltä edellytettäisiin sidonnaisuusilmoituksia, vahvistavat tuomioistuinten riippumattomuutta.

Vastaavasti ehdotettu mahdollisuus perustaa kielituomarin virkoja käräjäoikeuksien lisäksi myös muihin kaksikielisiin tuomioistuimiin parantaa osaltaan perustuslaissa turvattua kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä. Säännöksillä on myönteinen vaikutus myös oikeusturvan tehokkaan toteutumisen kannalta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen rekisteröinnissä, käytämisessä ja muussa käsittelyssä tulee säännöksen perusteella turvata lainsäädännöllisesti. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on todennut useissa lausunnoissaan, että henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn tulee lain tasolla olla kattavaa ja yksityiskohtaista. Ehdotettuun lainsäädäntöön on otettu tarpeelliset säännökset siltä osin kuin on tarve poiketa tai täsmentää henkilötietolain tai viranomaisen julkisuudesta annetun lain sääntelyä.

Esityksessä ehdotetaan, että sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteritiedot olisivat kansalaisten saatavilla sähköisesti yleisen tietoverkon kautta. Tästä otettaisiin lakiin erityissäännös. Lisäksi laissa määriteltäisiin yksityiskohtaisesti ne tiedot, joita luovuttaminen koskee. Luovutettavat tiedot eivät olisi arkaluonteisia. Salassa pidettäviä tietoja voitaisiin luovuttaa vain rajoitetusti toiselle viranomaiselle. Internetin kautta tietoja hakevia henkilöitä ei voitaisi käytännössä rekisteröidä. Tämä ei kuitenkaan ole tarpeen rekisterin käytön valvomiseksi siitä syystä, että yleisessä käytössä olevasta tietokannasta ei voisi hakea tietoja kuin yksittäishakuina henkilön nimellä. Sen sijaan salassa pidettäviin tietoihin kohdistuvia hakuja seurattaisiin.

Lait voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Rekisterin tarkoitus ja ylläpito

Oikeusrekisterikeskus ylläpitää yleiseen käyttöön tarkoitettua tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriä. Rekisteröinnillä toteutetaan tuomareiden sidonnaisuuksien ja sivutoimien, tuomioistuinten asiantuntijajäsenten sidonnaisuuksien sekä tuomioistuinten esittelijöiden sivutoimien julkisuutta.

2 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollisia ilmoittamaan tietoja rekisteriin ovat:

1) tuomari ja tuomioistuimen asiantuntijajäsen, joka on velvollinen antamaan tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitetun sidonnaisuusilmoituksen;

2) tuomioistuin, joka on myöntänyt valtion virkamieslain (750/1994) 18 a §:n 1 momentissa tarkoitetun sivutoimiluvan;

3) tuomari ja tuomioistuimen esittelijä, jolle on maksettu valtion virkamieslain 18 a §:n 2 momentissa tarkoitettua sivutoimituloa.

Tiedot ilmoitetaan Oikeusrekisterikeskukselle. Tiedot voidaan ilmoittaa merkitsemällä ne tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin.

3 §

Rekisteriin merkittävät tiedot

Rekisteriin merkitään tiedot tuomarin ja tuomioistuimen asiantuntijajäsenen sidonnaisuuksista sekä tuomarille ja tuomioistuimen esittelijälle myönnettyistä sivutoimiluvista ja sivutoimista saaduista tuloista.

Rekisteriin merkitään asianomaisen henkilön nimi, virka- tai tehtävänimike, tiedot siitä tuomioistuimesta, jossa henkilö työskentelee, sekä sidonnaisuuden tai sivutoimen alkamis- ja päättymispäivä.

4 §

Rekisteritietojen julkisuus ja luovuttaminen

Jokaisella on oikeus saada tieto tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin merkityistä tiedoista siltä osin kuin ne eivät ole salassa pidettäviä. Nimittävällä viranomaisella ja, jos tämä on tasavallan presidentti tai valtioneuvosto, oikeusministeriöllä sekä tuomioistuimen päällikkötuomarilla on oikeus saada valtion virkamieslain 8 a §:n 4 momentissa salassa pidettäväksi säädetyt tiedot. Tuomioistuimen päällikkötuomarilla on lisäksi oikeus saada mainitun lain 18 §:n 5 momentissa salassa pidettäväksi säädetyt tiedot.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999)

16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteristä voidaan luovuttaa jäljennöksiä sekä tietoja yleisen tietoverkon kautta. Tuomioistuimelle, nimittävälle viranomaiselle ja oikeusministeriölle tiedot voidaan luovuttaa teknisen käytöyhteyden välityksellä.

5 §

Tietojen poistaminen rekisteristä

Sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja yleisestä tietoverkosta kolmen vuoden kuluttua sidonnaisuuden tai sivutoimen päättymisestä.

6 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 18 ja 18 a §, sellaisina kuin ne ovat, 18 § osaksi laissa 387/2001 ja 18 a § osaksi laissa 545/1997, ja
lisätään lakiin uusi 18 b § seuraavasti:

18 §

Virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei asianomainen viranomainen hakemuksesta myönnä hänelle siihen lupaa. Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä. Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän sivutoimista säädetään tarkemmin 18 a §:ssä.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että virkamies ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta sivutoimesta virkamiehen on tehtävä ilmoitus asianomaiselle viranomaiselle. Viranomainen voi kieltää tällaisen sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

Sivutoimella tarkoitetaan 1—3 momentissa virkaa sekä palkattua työtä ja tehtävää, joista virkamiehellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammattia, elinkeinoa ja liikettä. Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, on noudatettava laissa tai asetuksessa eri hallinnonaloilla sivutoimista annettuja erityissäännöksiä.

Sivutoimen harjoittamista koskevan ilmoituksen tai lupahakemuksen yhteydessä esitetyt tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisista ovat salassa pidettäviä. Tiedot välimiesmenettelyn asianosaisten avustajista ovat kuitenkin julkisia, jos avustajana toimii asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista

oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

18 a §

Tuomari ja tuomioistuimen esittelijä eivät saa ottaa vastaan eivätkä pitää 18 §:ssä tarkoitettua sivutoimintaa, ellei tuomioistuimen hakemuksesta myönnä siihen lupaa. Sivutoimilupaa ei saa myöntää riidan yhden osapuolen nimeämänä välimiehenä toimimista varten välimiesoikeudessa. Sen estämättä, mitä 18 §:n 5 momentissa säädetään, hakijan on lupahakemuksessa ilmoitettava tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisista luvan käsittelevän tuomioistuimen päällikkötuomarille.

Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän on ilmoitettava tuomioistuimelle vuosittain, mitä hänelle on sivutoimista maksettu, jos sivutoimista saatujen tulojen yhteismäärä ylittää 10 000 euroa. Ilmoituksessa on mainittava, mistä sivutoimista tulot on maksettu. Muista sivutoimista kuin välimiestehtävistä on ilmoitettava myös maksujen suorittaja. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa säädetään, tuomarin sivutoimista

saaduista tuloista ilmoittamat tiedot ovat julkisia. Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän on ilmoitettava tuomioistuimelle myös sivutoimien päättymisestä.

Sivutoimilupien hakemisesta, sivutoimilupien myöntämisestä viranomaisesta ja sivutoimilupien antamisesta ja sivutoimilupien antamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tuomareiden ja tuomioistuimen esittelijöiden sivutoimia koskevien tietojen merkitsemisestä rekisteriin säädetään tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetussa laissa (/).

18 b §

Harkittaessa virkamiehen määräämistä valtion omistajavallan käyttöön tai muuhun ohjaukseen ja valvontaan liittyvään edustajantehtävään on otettava huomioon, että virkamies ei saa tulla edustajantehtävän vuoksi muutoin kuin satunnaisesti tai tilapäisesti esteelliseksi keskeisissä virkatehtävissään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

3.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 1, 3, 7, 10—12 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 § laeissa 1544/2001, 133/2003, 1202/2003, 741/2010 ja 121/2013, 3 § osaksi laeissa 1544/2001 ja 592/2009, 7 § osaksi laissa 1183/2000, 10 § osaksi laissa 614/2011, 11 § osaksi laeissa 1202/2003 ja 121/2013 ja 12 § osaksi laeissa 1202/2003 ja 592/2009, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan täytettäessä tuomarin virkaa ja nimitettäessä tuomaria määrääjäksi.

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden ylituomarin ja vakuutus oikeustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinaoikeuden ylituomarin, markkinaoikeustuomarin ja markkinaoikeusinsinöörin virat;
- 9) maa-oikeutena toimivan käräjäoikeuden maa-oikeusinsinöörin virat.

Valtakunnanoikeudesta säädetään perustuslaissa.

Suomen kansallisten ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin ja jäsenen tehtäviin säädetään 3 a luvussa.

3 §

Viran julistaminen haettavaksi

Vakinainen tuomarin virka on ennen sen täyttämistä julistettava tuomioistuimelta haettavaksi, jollei 4 §:stä muuta johdu.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mikä tuomioistuin julistaa viran haettavaksi. Tämä tuomioistuin päättää myös viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

Julistaessaan tuomarin viran haettavaksi tuomioistuimen on ilmoitettava, vaaditaanko virkaan nimitettävältä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

7 §

Tuomarivalintalautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Tuomarivalintalautakunta asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Tuomarivalintalautakunnassa on puheenjohtajana korkeimman oikeuden valitsema jäsen ja varapuheenjohtajana korkeimman hallinto-oikeuden valitsema jäsen. Muina jäseninä on yksi hovioikeuden presidentti, yksi hallinto-oikeuden ylituomari, yksi käräjäoi-

keuden laamanni, yksi hovioikeudenneuvos, yksi käräjätuomari, yksi hallinto-oikeustuomari ja yksi hallinto-oikeustuomari tai 1 §:n 2 momentin 6—8 kohdassa mainitun erityistuomioistuimen tuomari, yksi asianajaja, yksi syyttäjä ja yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Valtioneuvosto asettaa tuomarinvalintalautakunnan sen jälkeen, kun

1) korkein oikeus on nimennyt keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

2) korkein hallinto-oikeus on nimennyt keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

3) hovioikeuksien presidentit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

4) hallinto-oikeuksien ylituomarit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

5) korkein oikeus on nimennyt käräjäoikeuden laamannien, hovioikeudenneuvosten ja käräjätuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

6) korkein hallinto-oikeus on nimennyt hallinto-oikeustuomareiden tai erityistuomioistuinten tuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

7) Suomen asianajajaliitto on nimennyt jäsentensä keskuudesta asianajajakuntaa edustavan jäsenen ja varajäsenen;

8) valtakunnansyyttäjä on nimennyt syyttäjiä edustavan jäsenen ja varajäsenen;

9) oikeusministeriö on nimennyt oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen.

Nimettäessä 3 momentin 5—9 kohdassa tarkoitettuja jäseniä ja varajäseniä nimetään ehdokkaita kaksi kertaa niin monta kuin asetettavia jäseniä ja varajäseniä on. Ennen 3 momentin 9 kohdassa tarkoitettua nimeämistä oikeusministeriön on kuultava oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavia tahoja.

Eron lautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää valtioneuvosto, joka samalla noudattaen lautakunnan asettamisesta säädettyä menettelyä nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti ja osaston johtajat sekä osaston johtajan estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva hovioikeudenneuvos;

2) hallinto-oikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat ylituomari sekä jaostojen puheenjohtajat tai, jos hallinto-oikeus ei ole jakaantunut jaostoihin, ylituomari vakinaisia hallinto-oikeustuomareita kuultuaan;

3) vakuutus-oikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat ylituomari ja osaston johtajat sekä osaston johtajan estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva vakuutus-oikeustuomari;

4) käräjäoikeudessa laamanni johtoryhmää tai, jos käräjäoikeudessa ei ole johtoryhmää, vakinaisia käräjätuomareita kuultuaan;

5) työtuomioistuimessa presidentti;

6) markkinaoikeudessa ylituomari vakinaisia markkinaoikeustuomareita kuultuaan.

Tuomioistuimen lausunnon tulee sisältää perusteltu käsitys siitä, kuka hakijoista olisi nimitettävä virkaan.

11 §

Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Tuomariksi voidaan nimittää muun oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänellä on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtäväalaaan sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Erityisalan asiantuntemusta vaativien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää erikseen.

Korkeimman oikeuden presidentiksi ja jäseneksi sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentiksi ja jäseneksi voidaan nimittää 1 momentissa säädetty edellytykset hyvin täyttävä etevä laintuntija. Korkeimman oi-

keuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenteiltä edellytetään lisäksi johtamistaitoa.

Hovioikeuden presidentiksi, käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusosituksen ylituomariksi, työtuomioistuimen presidentiksi sekä markkinaoikeuden ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on 1 momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

12 §

Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito;

2) kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, käräjäoikeuslain (581/1993) 1 b §:ssä, hovioikeuslain (56/1994) 3 a §:ssä, hallinto-oikeuslain (430/1999) 6 §:ssä, markkinaoikeudesta annetun lain (99/2013) 4 a §:ssä ja vakuutusosituksen lain (132/2003) 3 a §:ssä tarkoitettuun tuomarin virkaan voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävän on ennen nimittämistä annettava valtion virkamieslain (750/1994) 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitetyn on virkasuhteensa aikana viipymättä ilmoitettava muutoksista sidonnaisuuksissaan. Tuomarin on myös muutoin annettava vastaava selvitys tuomioistuimen tai oikeusministeriön sitä pyytäessä.

Sidonnaisuuksista säädetään muutoin valtion virkamieslain 8 a §:ssä. Sidonnaisuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä rekisteriin säädetään tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetussa laissa (/).

Sidonnaisuusilmoituksen antamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Hovioikeuden tuomareita ovat myös tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat hovioikeudenlaamannit ja vakuutusosituksen tuomareita ovat tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat vakuutusosituksen laamannit. Heihin sovelletaan, mitä hovioikeudenneuvoksesta tai vakuutusosikeustuomarista säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa haettavaksi julistettuna olevan hovioikeudenlaamannin ja vakuutusosituksen laamannin viran täyttämässä noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaan tullessa hovioikeudenlaamannin tai vakuutusosituksen laamannin virkaan nimitettynä olevalla on lain tultua voimaan oikeus toimia sellaisessa tehtävässä, jossa vaaditaan johtamistaitoa. Tässä tehtävässä toimiessaan he ovat tuomioistuimen johtoryhmän sekä 10 §:ssä tarkoitettujen kokoonpanon jäseniä.

4.

Laki**hovioikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hovioikeuslain (56/1994) 3, 6 a ja 8 §, sellaisina kuin ne ovat, 3 § osaksi laissa 209/2000, 6 a § laissa 609/2011 ja 8 § laeissa 169/1998, 209/2000 ja 615/2011 sekä *lisätään* lakiin uusi 3 a ja 8 a—8 c § seuraavasti:

3 §

Hovioikeuden tuomarit

Hovioikeudessa on presidentti sekä muina jäseninä hovioikeudenneuvoksia.

Hovioikeuden presidentin ja jäsenten nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

Hovioikeutta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti.

3 a §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Kaksikielisessä hovioikeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä hovioikeudenneuvoksen virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa kussakin kaksikielisessä hovioikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

6 a §

Käräjänotaarit

Hovioikeudessa voi lisäksi olla käräjänotaareita. Käräjänotaarin nimittää hovioikeuden presidentti.

Käräjänotaariksi hovioikeuteen voidaan nimittää kärjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitettussa tuomioistuinharjoittelussa kärjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilla tulee olla 6 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Käräjänotaari voi toimia esittelijänä osaston johtajan määräämissä yksittäisissä asioissa.

Hovioikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin, asessorin tai viskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hovioikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Osastot

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. Osaston perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä osastojaosta määrätään hovioikeuden työjärjestyksessä.

Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa. Istuntoon osallistuvista jäsenistä kahdeksi kuukaudeksi tai sitä lyhyemmäksi määrääjäksi nimitetyt tuomarit eivät saa muodostaa enemmistöä. Määrääjäksi nimitetty tuomari voi kuitenkin yksin toimittaa valmistelun ja tehdä muut oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut ratkaisut ja toimenpiteet.

8 a §

Osaston johtajan tehtävään määrääminen

Presidentti määrää osaston johtajan tehtävään hovioikeudenneuvoksen enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tehtävä on julistettava hovioikeuden niiden vakinaisten tuomareiden haettavaksi, jotka on nimitetty virkaansa ennen hakuajan päättymistä. Tehtävään määrättävällä tulee olla tehtävän edellyttämät henkilökohtaiset ominaisuudet ja johtamistaitoa.

Määräys osaston johtajaksi voidaan painavasta syystä peruuttaa.

8 b §

Osaston johtajan tehtävät

Osaston johtaja johtaa osaston työskentelyä. Hän huolehtii erityisesti työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Hänen tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta osaston ratkaisuisissa.

Presidentin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa tehtävässä vanhin virantoimituksessa oleva osaston johtaja. Osaston johtajienkin ollessa estyneinä presidentin tehtäviä hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa oleva hovioikeuden tuomari.

Osaston johtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa osaston virassa vanhin virantoimituksessa oleva tuomari.

8 c §

Vahvennettu istunto ja täysistunto

Hovioikeuden presidentti voi siirtää lainkäyttöasian tarpeellisilta osiltaan käsiteltäväksi täysistunnossa tai vahvennetussa istunnossa, jos asian tai sen osan ratkaisua harkittaessa osoittautuu, että kokoonpano on poikkeamassa korkeimman oikeuden tai hovioi-

keuden taikka toisen hovioikeuden aikaisemmin omaksumasta kannasta. Myös muutoin periaatteellisesti merkittävä tai laajakantoinen asia tai sen osa voidaan siirtää täysistunnon tai vahvennetun istunnon käsiteltäväksi. Asiaa, jossa on toimitettu tai toimitettava suullinen käsittely, ei saa ilman erityistä syytä siirtää vahvennetun istunnon tai täysistunnon ratkaistavaksi.

Hovioikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti, vakinaiset ja vuotta pidemmäksi määräajaksi nimitetyt määräaikaiset hovioikeudenneuvokset. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet virassa olevista jäsenistä on läsnä.

Hovioikeuden vahvennetun istunnon kokoonpanoon kuuluu seitsemän jäsentä. Vahvennettuun istuntoon kuuluvat presidentti puheenjohtajana sekä jäsenenä asiaa aikaisemmin käsitelleet vielä virantoimituksessa olevat jäsenet ja tarpeellinen määrä vakinaisista jäsenistä arvottuja lisäjäseniä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Hovioikeuden tuomareita ovat myös tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat hovioikeudenlaamannit. Heihin sovelletaan, mitä hovioikeudenneuvoksesta säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa hovioikeudenneuvoksen virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen hovioikeudenneuvoksen virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko kaksikielisessä hovioikeudessa riittävä määrä 3 a §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimitämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetty kielitaitovaatimukset.

5.

Laki**vakuutuslakeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutuslakeuslain (132/2003) 2 §:n 1 momentti, 3 ja 9 §, 10 §:n 1 momentti ja 13 § sekä
lisätään lakiin uusi 3 a §, 4 §:ään uusi 4 momentti ja 5 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti

2 §

Jäsenet

Vakuutuslakeudessa on ylituomari sekä muina lakimiesjäseninä vakuutuslakeustuomareita. Lakimiesjäsenenä voi olla myös esittelijä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

3 §

Tuomareiden kelpoisuus ja nimittäminen

Ylituomarin ja vakuutuslakeustuomarin nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

3 a §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Vakuutuslakeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä vakuutuslakeustuomarin virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa vakuutuslakeudessa on. Ennen asian esitlemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

4 §

Lääkärijäsenten kelpoisuus ja määrääminen

Lääkärijäseneksi tai lääkärivarajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja sen kestäessä annettava vakuutuslakeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

5 §

Muiden sivutoimisten jäsenten määrääminen

Vakuutuslakeuden sivutoimiseksi jäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja sen kestäessä annettava vakuutuslakeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

9 §

Vakuutuslakeuden osastot

Vakuutuslakeus toimii osastoihin jakautuneena. Osaston perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä osastojoasta määrätään vakuutuslakeuden työjärjestyksessä.

Ylituomari määrää osaston johtajan tehtävään vakuutuslakeustuomarin enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tehtävä on julistettava vakuutuslakeuden niiden vakinaisten tuomareiden haettavaksi, jotka on nimitetty virkaansa ennen hakuajan päättymistä. Tehtävään määrättävällä tulee olla tehtävän edel-

lyttämät henkilökohtaiset ominaisuudet ja johtamistaitoa. Määräys osaston johtajaksi voidaan painavasta syystä peruuttaa.

Osaston johtaja johtaa osaston työskentelyä. Hän huolehtii erityisesti työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Hänen tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta osaston ratkaisuisissa.

Vakuutusosoikeuden ylituomarin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa tehtävässä vanhin virantoimituksessa olevista osaston johtajista. Osaston johtajienkin ollessa estyneinä ylituomarin tehtäviä hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa olevista vakuutusosoikeustuomareista.

Osaston johtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa olevista osaston vakuutusosoikeustuomareista.

10 §

Vakuutusosoikeuden ratkaisukokoonpano

Lainkäyttöasiat ratkaistaan istunnossa kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajana vakuutusosoikeuden ylituomari tai vakuutusosoikeustuomari ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä.

13 §

Vahvennettu istunto ja täysistunto

Jos lainkäyttöasian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaisulla saattaa olla periaatteellista merkitystä lain soveltamisen kannalta tai asia on muutoin laajakantoinen taikka jos ratkaisu tulisi poikkeamaan aikaisemmasta käytännöstä, ylituomari tai osaston johtaja voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennettuun istuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari tai osaston johta-

ja sekä muina jäseninä asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet ja muut samalla osastolla toimivat vakuutusosoikeustuomarit. Vahvennettu istunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Ylituomari voi 1 momentissa säädetyin edellytyksin siirtää lainkäyttöasian tai siihen kuuluvan kysymyksen täysistuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari sekä muina jäseninä vakinaiset vakuutusosoikeustuomarit ja asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Vakuutusosoikeuden lääkärijäsen ja lääkäri-
varajäsen sekä sivutoiminen jäsen ja varajä-
sen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuus-
tensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän
lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtä-
vänsä.

Vakuutusosoikeuden tuomareita ovat myös
tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä ole-
vat vakuutusosoikeuden laamannit. Heihin so-
velletaan, mitä vakuutusosoikeustuomarista
säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa vakuutusoi-
keustuomarin virkaan nimitettynä oleva on
kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten
osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, jo-
hon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen va-
kuutusosoikeustuomarin virkasuhteeseen nimi-
tettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoi-
suusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuh-
teensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko vakuutusosoikeudessa
riittävä määrä 3 a §:ssä tarkoitettuja virkoja,
voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräai-
kaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain
voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka
täyttävät tuomareiden nimittämisestä annetun
lain 12 §:n 2 momentissa säädetyt kielitaito-
vaatimukset.

6.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään hallinto-oikeuslakiin (430/1999) siitä lailla 211/2000 kumotun 6 §:n tilalle uusi 6 § ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 26/2012, uusi 3 momentti seuraavasti:

6 §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Kaksikielisessä hallinto-oikeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä lainoppineen hallinto-oikeustuomarin virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa kussakin kaksikielisessä hallinto-oikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

8 §

Asiantuntijajäsenen kelpoisuus ja määrääminen

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annet-

tava hallinto-oikeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen ja varajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtävänsä.

Tämän lain voimaan tullessa hallinto-oikeustuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen hallinto-oikeustuomarin virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko kaksikielisessä hallinto-oikeudessa riittävä määrä 6 §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetty kielitaitovaatimukset.

7.

Laki

markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan markkinaoikeudesta annetun lain (99/2013) 6 § sekä
lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat

Markkinaoikeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä markkinaoikeustuomarin virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa markkinaoikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

6 §

Asiantuntijajäsenten määrääminen

Valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän asiantuntijajäseniä oikeusministeriön esityksestä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan.

Markkinaoikeus julistaa asiantuntijajäsenten tehtävät haettaviksi. Markkinaoikeus voi hankkia hakijoista lausunnon tai muuta selvitystä. Markkinaoikeus antaa oikeusministeriölle perustellun ehdotuksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Asiantuntijajäsenen tehtävän vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Asiantuntijajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarin viran haltijoiden oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

Asiantuntijajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annettava markkinaoikeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeustuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen markkinaoikeustuomarin virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko markkinaoikeudessa riittävä määrä 4 a §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetty kielitaitovaatimukset.

8.

Laki**työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 5 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 561/2006, ja
lisätään lakiin siitä lailla 561/2006 kumotun 2 a §:n tilalle uusi 2 a § seuraavasti:

2 a §

Työtuomioistuimen sivutoimiseksi jäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen nimittämistä sekä tehtävän kestäessä annettava työtuomioistuimelle tuomareiden nimitämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

sekä perehtyneisyys työsuhdeasioihin. Sihteerin nimittää työtuomioistuimen presidentti.

Työtuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti.

5 §

Työtuomioistuimessa on presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virka ja yksi tai useampi sihteerin virka.

Kelpoisuusvaatimuksena sihteerin virkaan on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu tutkinto

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Työtuomioistuimen sivutoiminen jäsen ja varajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen nimitetään tehtäväänsä.

9.

Laki**Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain (547/1994) 6 § seuraavasti:

6 §

Varajäsenet

Jos varsinainen jäsen on estynyt, hallintotuomioistuin voi kutsua varajäsenen hänen tilalleen. Samassa istunnossa saa olla enintään yksi varajäsen.

Korkein hallinto-oikeus määrää riittävän määrän varajäseniä ja päättää samalla, missä

järjestyksessä he tulevat estyneen jäsenen tilalle. Varajäsenten määräämistä varten hallintotuomioistuin tekee esityksen korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Varajäsenen tulee olla oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertaillevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut. Varajäsenen on vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus, jollei hän ole tehnyt sitä aikaisemmin. Varajäse-

neksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja tehtävän kestäessä annettava hallintotuomioistuimelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu sidonnaisuusilmoitus.

Varajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on voimassa, mitä tuomarin viranhaltijasta säädetään.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen varajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtävänsä.

10.

Laki

korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettuun lakiin (1266/2006) uusi 3 a § seuraavasti:

3 a §

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi esitettävän on ennen nimittämistä sekä tehtävän kestäessä annettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle tuomareiden nimitämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen nimitetään tehtävänsä.

11.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 12 § seuraavasti:

12 §
Sotilasjäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annettava tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Sotilasjäsenen on ennen kuin hän ryhtyy hoitamaan tehtäväänsä tuomioistuimessa vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus, jollei hän aikaisemmin ole sitä tehnyt.

Sotilasjäsenellä on oikeus saada valtion varoista toimestaan istuntopäivältä palkkio sekä

päivärahaa ja matkakustannusten korvausta niiden perusteiden mukaan, jotka oikeusministeriö vahvistaa.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Sotilasjäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtävänsä.

Helsingissä 6 päivänä marraskuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Litteet
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 18 ja 18 a §, sellaisina kuin ne ovat, 18 § osaksi laissa 387/2001 ja 18 a § laissa 545/1997, ja lisätään lakiin uusi 18 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

18 §

Virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei asianomainen viranomaisen hakemuksesta myönnä hänelle siihen lupaa. Tuomari tai tuomioistuimen esittelijä ei saa ottaa vastaan tai pitää mitään sivutointa, ellei tuomioistuin hakemuksesta myönnä siihen lupaa. Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että virkamies ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta sivutoimesta virkamiehen on tehtävä ilmoitus asianomaiselle viranomaiselle. Viranomaisen voi kieltää tällaisen sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen 2 momentissa säädettyillä perusteilla.

Sivutoimella tarkoitetaan 1—3 momentissa virkaa sekä palkattua työtä ja tehtävää, joista virkamiehellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammattia, elinkeinoa ja liikettä. Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, on noudatettava laissa tai asetuksessa eri hallinnonaloilla sivutoimista annettuja erityissäännöksiä.

Ehdotus

18 §

Virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei asianomainen viranomaisen hakemuksesta myönnä hänelle siihen lupaa. *Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä. Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän sivutoimista säädetään tarkemmin 18 a §:ssä.*

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että virkamies ei saa sivutoimen vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta sivutoimesta virkamiehen on tehtävä ilmoitus asianomaiselle viranomaiselle. Viranomaisen voi kieltää tällaisen sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen 2 momentissa säädettyillä perusteilla.

Sivutoimella tarkoitetaan 1—3 momentissa virkaa sekä palkattua työtä ja tehtävää, joista virkamiehellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammattia, elinkeinoa ja liikettä. Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, on noudatettava laissa tai asetuksessa eri hallinnonaloilla sivutoimista annettuja erityissäännöksiä.

Sivutoimen harjoittamista koskevan ilmoituksen tai lupahakemuksen yhteydessä esitetyt tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisista ovat salassa pidettäviä.

18 a §

Harkittaessa virkamiehen määräämistä valtion omistajavallan käyttöön tai muuhun ohjaukseen ja valvontaan liittyvään edustajantehtävään on otettava huomioon, että virkamies ei saa tulla edustajantehtävän vuoksi muutoin kuin satunnaisesti tai tilapäisesti esitteelliseksi keskeisissä virkatehtävissään.

Sivutoimen harjoittamista koskevan ilmoituksen tai lupahakemuksen yhteydessä esitetyt tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisista ovat salassa pidettäviä. *Tiedot välimiesmenettelyn asianosaisten avustajista ovat kuitenkin julkisia, jos avustajana toimii asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.*

18 a §

Tuomari ja tuomioistuimen esittelijä eivät saa ottaa vastaan eivätkä pitää 18 §:ssä tarkoitettua sivutointa, ellei tuomioistuin hakemuksesta myönnä siihen lupaa. Sivutoimilupaa ei saa myöntää riidan yhden osapuolen nimeämänä välimiehenä toimimista varten välimiesoikeudessa. Sen estämättä, mitä 18 §:n 5 momentissa säädetään, hakijan on lupahakemuksessa ilmoitettava tiedot välimiesoikeusriidan asianosaisista luvan käsittelevän tuomioistuimen päällikkötuomarille.

Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän on ilmoitettava tuomioistuimelle vuosittain, mitä hänelle on sivutoimista maksettu, jos sivutoimista saatujen tulojen yhteismäärä ylittää 10 000 euroa. Ilmoituksessa on mainittava, mistä sivutoimista tulot on maksettu. Muista sivutoimista kuin välimiestehtävistä on ilmoitettava myös maksujen suorittaja. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa säädetään, tuomarin sivutoimista saaduista tuloista ilmoittamat tiedot ovat julkisia. Tuomarin ja tuomioistuimen esittelijän on ilmoitettava tuomioistuimelle myös sivutoimen päättymisestä.

Sivutoimiluvan hakemisesta, sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta ja sivutoimituloa koskevan ilmoituksen antamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tuomareiden ja tuomioistuimen esittelijöiden sivutoimia koskevien tietojen merkitsemisestä rekisteriin säädetään tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetussa laissa (/).

18 b §

Harkittaessa virkamiehen määräämistä valtion omistajavallan käyttöön tai muuhun ohjaukseen ja valvontaan liittyvään edusta-

jantehtävään on otettava huomioon, että virkamies ei saa tulla edustajantehtävän vuoksi muutoin kuin satunnaisesti tai tilapäisesti esteelliseksi keskeisissä virkatehtävissään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

3.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 1, 3, 7, 10—12 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat, 1 § laeissa 1544/2001, 133/2003, 1202/2003, 741/2010 ja 121/2013, 3 § osaksi laeissa 1544/2001 ja 592/2009, 7 § osaksi laissa 1183/2000, 10 § osaksi laissa 614/2011, 11 § osaksi laeissa 1202/2003 ja 121/2013 sekä 12 § osaksi laeissa 1202/2003 ja 592/2009, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Lain soveltamisala**Lain soveltamisala*

Tätä lakia sovelletaan täytettäessä tuomarin virkaa ja nimitettäessä tuomaria määrääjäksi.

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin, *hovioikeudenlaamannin* ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden ylituomarin, *vakuutus oikeuden laamannin* ja vakuutus oikeustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinaoikeuden ylituomarin, markkinaoikeustuomarin ja markkinaoikeusinsinöörin virat;
- 9) maa oikeutena toimivan käräjäoikeuden maa oikeusinsinöörin virat.

Valtakunnanoikeudesta säädetään Suomen perustuslaissa.

Suomen kansallisten ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin

Tätä lakia sovelletaan täytettäessä tuomarin virkaa ja nimitettäessä tuomaria määrääjäksi.

Tässä laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat:

- 1) korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 2) korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat;
- 3) hovioikeuden presidentin (*kumotaan*) ja hovioikeudenneuvoksen virat;
- 4) käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin virat;
- 5) hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat;
- 6) vakuutus oikeuden ylituomarin (*kumotaan*) ja vakuutus oikeustuomarin virat;
- 7) työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat;
- 8) markkinaoikeuden ylituomarin, markkinaoikeustuomarin ja markkinaoikeusinsinöörin virat;
- 9) maa oikeutena toimivan käräjäoikeuden maa oikeusinsinöörin virat.

Valtakunnanoikeudesta säädetään perustuslaissa.

Suomen kansallisten ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin

ja jäsenen tehtäviin säädetään 3 a luvussa.

ja jäsenen tehtäviin säädetään 3 a luvussa.

3 §

Viran julistaminen haettavaksi

Vakinainen tuomarin virka on ennen sen täyttämistä julistettava tuomioistuimelta haettavaksi, jollei 4 §:stä muuta johdu.

Valtioneuvoston asetuksessa säädetty tuomioistuin julistaa viran haettavaksi sekä päättää viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

Julistaessaan käräjätuomarin viran haettavaksi tuomioistuimen on ilmoitettava, vaaditaanko virkaan nimitettävältä 12 §:n 2 momentissa määritellyä kielitaitoa.

7 §

Tuomarivalintalautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Tuomarivalintalautakunta asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Tuomarivalintalautakunnassa on puheenjohtajana korkeimman oikeuden valitsema jäsen ja varapuheenjohtajana korkeimman hallinto-oikeuden valitsema jäsen. Muina jäseninä on yksi hovioikeuden presidentti, yksi hallinto-oikeuden ylituomari, yksi käräjäoikeuden laamanni, yksi *hovioikeudenlaamanni tai hovioikeudenneuvos*, yksi käräjätuomari, yksi hallinto-oikeustuomari ja yksi hallinto-oikeustuomari tai 1 §:n 2 momentin 6—8 kohdassa mainitun erityistuomioistuimen tuomari, yksi asianajaja, yksi yleinen syyttäjä ja yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Valtioneuvosto asettaa tuomarivalintalautakunnan sen jälkeen, kun

1) korkein oikeus on nimennyt keskuudesta tulevan jäsenen ja varajäsenen;

2) korkein hallinto-oikeus on nimennyt keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

3) hovioikeuksien presidentit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

3 §

Viran julistaminen haettavaksi

Vakinainen tuomarin virka on ennen sen täyttämistä julistettava tuomioistuimelta haettavaksi, jollei 4 §:stä muuta johdu.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, mikä tuomioistuin julistaa viran haettavaksi. Tämä tuomioistuin päättää myös viran julistamisesta uudelleen haettavaksi ja hakuajan jatkamisesta.

Julistaessaan *tuomarin* viran haettavaksi tuomioistuimen on ilmoitettava, vaaditaanko *virkaan nimitettävältä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito*.

7 §

Tuomarivalintalautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Tuomarivalintalautakunta asetetaan viideksi vuodeksi kerrallaan.

Tuomarivalintalautakunnassa on puheenjohtajana korkeimman oikeuden valitsema jäsen ja varapuheenjohtajana korkeimman hallinto-oikeuden valitsema jäsen. Muina jäseninä on yksi hovioikeuden presidentti, yksi hallinto-oikeuden ylituomari, yksi käräjäoikeuden laamanni, yksi *(kumotaan)* hovioikeudenneuvos, yksi käräjätuomari, yksi hallinto-oikeustuomari ja yksi hallinto-oikeustuomari tai 1 §:n 2 momentin 6—8 kohdassa mainitun erityistuomioistuimen tuomari, yksi asianajaja, yksi *syöttäjä* ja yksi oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustava jäsen. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Valtioneuvosto asettaa tuomarivalintalautakunnan sen jälkeen, kun

1) korkein oikeus on nimennyt keskuudesta tulevan jäsenen ja varajäsenen;

2) korkein hallinto-oikeus on nimennyt keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

3) hovioikeuksien presidentit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

4) hallinto-oikeuksien ylituomarit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

5) korkein oikeus on nimennyt käräjäoikeuden laamannien, *hovioikeudenlaamannien tai hovioikeudenneuvosten* ja käräjätuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

6) korkein hallinto-oikeus on nimennyt hallinto-oikeustuomareiden tai erityistuomioistuinten tuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

7) Suomen asianajajaliitto on nimennyt jäsentensä keskuudesta asianajajakuntaa edustavan jäsenen ja varajäsenen;

8) valtakunnansyyttäjä on nimennyt yleisiä syyttäjiä edustavan jäsenen ja varajäsenen; sekä

9) oikeusministeriö on nimennyt oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen.

Nimettäessä 3 momentin 5—9 kohdassa tarkoitettuja jäseniä ja varajäseniä nimetään ehdokkaita kaksi kertaa niin monta kuin on asetettavia jäseniä ja varajäseniä. Ennen 3 momentin 9 kohdassa tarkoitettua nimeämistä oikeusministeriön on kuultava oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavia tahoja.

Eron lautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää valtioneuvosto, joka samalla, noudattaen lautakunnan asettamisesta säädettyä menettelyä, nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti ja hovioikeudenlaamannit sekä hovioikeudenlaamannin estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva hovioikeudenneuvos;

2) hallinto-oikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat ylituomari sekä jaostojen puheenjohtajat tai, jos hallinto-oikeus ei ole jakaantunut jaostoihin, ylituomari vakinaisia hallinto-oikeustuomareita kuultuaan;

3) vakuutusosasto kokoonpanossa, johon

4) hallinto-oikeuksien ylituomarit ovat nimenneet keskuudestaan tulevan jäsenen ja varajäsenen;

5) korkein oikeus on nimennyt käräjäoikeuden laamannien, (*kumotaan*) hovioikeudenneuvosten ja käräjätuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

6) korkein hallinto-oikeus on nimennyt hallinto-oikeustuomareiden tai erityistuomioistuinten tuomareiden keskuudesta tulevat jäsenet ja varajäsenet ilmoittautumisten perusteella;

7) Suomen asianajajaliitto on nimennyt jäsentensä keskuudesta asianajajakuntaa edustavan jäsenen ja varajäsenen;

8) valtakunnansyyttäjä on nimennyt *syyttäjiä* edustavan jäsenen ja varajäsenen;

9) oikeusministeriö on nimennyt oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavan jäsenen ja varajäsenen.

Nimettäessä 3 momentin 5—9 kohdassa tarkoitettuja jäseniä ja varajäseniä nimetään ehdokkaita kaksi kertaa niin monta kuin asetettavia jäseniä ja varajäseniä on. Ennen 3 momentin 9 kohdassa tarkoitettua nimeämistä oikeusministeriön on kuultava oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta edustavia tahoja.

Eron lautakunnan jäsenelle ja varajäsenelle myöntää valtioneuvosto, joka samalla noudattaen lautakunnan asettamisesta säädettyä menettelyä nimittää hänelle seuraajan jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

1) hovioikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat presidentti ja *osaston johtajat* sekä *osaston johtajan* estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva hovioikeudenneuvos;

2) hallinto-oikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat ylituomari sekä jaostojen puheenjohtajat tai, jos hallinto-oikeus ei ole jakaantunut jaostoihin, ylituomari vakinaisia hallinto-oikeustuomareita kuultuaan;

3) vakuutusosasto kokoonpanossa, johon

kuuluvat ylituomari ja vakuutusoikeuden laamannit sekä vakuutusoikeuden laamannin estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva vakuutusoikeustuomari;

4) käräjäoikeudessa laamanni johtoryhmää tai, jos käräjäoikeudessa ei ole johtoryhmää, vakinaisia käräjätuomareita kuultuaan;

5) työtuomioistuimessa presidentti;

6) markkinaoikeudessa ylituomari vakinaisia markkinaoikeustuomareita kuultuaan.

Tuomioistuimen lausunnon tulee sisältää perusteltu käsitys siitä, kuka hakijoista olisi nimitettävä virkaan.

kuuluvat ylituomari ja *osaston johtajat* sekä *osaston johtajan* estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva vakuutusoikeustuomari;

4) käräjäoikeudessa laamanni johtoryhmää tai, jos käräjäoikeudessa ei ole johtoryhmää, vakinaisia käräjätuomareita kuultuaan;

5) työtuomioistuimessa presidentti;

6) markkinaoikeudessa ylituomari vakinaisia markkinaoikeustuomareita kuultuaan.

Tuomioistuimen lausunnon tulee sisältää perusteltu käsitys siitä, kuka hakijoista olisi nimitettävä virkaan.

11 §

11 §

Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

Tuomariksi voidaan nimittää oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänellä on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävälleen sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Erityisalan asiantuntemusta vaativien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää erikseen.

Tuomariksi voidaan nimittää *muun oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin* tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänellä on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävälleen sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Erityisalan asiantuntemusta vaativien tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista voidaan säätää erikseen.

Korkeimman oikeuden presidentiksi ja jäseneksi sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentiksi ja jäseneksi voidaan nimittää I momentissa säädetyt edellytykset hyvin täyttävä etevä laintuntija. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenteiltä edellytetään lisäksi johtamistaitoa.

Korkeimman oikeuden presidentiksi ja jäseneksi sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentiksi ja jäseneksi voidaan nimittää I momentissa säädetyt edellytykset hyvin täyttävä etevä laintuntija. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenteiltä edellytetään lisäksi johtamistaitoa.

Hovioikeuden presidentiksi, *hovioikeuden laamanniksi*, käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusoikeuden ylituomariksi, *vakuutusoikeuden laamanniksi*, työtuomioistuimen presidentiksi sekä markkinaoikeuden ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on I momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

Hovioikeuden presidentiksi, (*kumotaan*) käräjäoikeuden laamanniksi, hallinto-oikeuden ylituomariksi, vakuutusoikeuden ylituomariksi, (*kumotaan*) työtuomioistuimen presidentiksi sekä markkinaoikeuden ylituomariksi voidaan nimittää henkilö, jolla on I momentissa säädettyjen edellytysten lisäksi johtamistaitoa.

12 §

Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; *sekä*

2) kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, käräjäoikeuslain (581/1993) 1 a §:ssä tarkoitettuun käräjätuomarin virkaan voidaan nimittää tämän lain 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimittämistä annettava valtion virkamieslainsäädännössä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitetyn henkilön on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä.

12 §

Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito;

2) kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, käräjäoikeuslain (581/1993) 1 b §:ssä, hovioikeuslain (56/1994) 3 a §:ssä, hallinto-oikeuslain (430/1999) 6 §:ssä, markkinaoikeudesta annetun lain (99/2013) 4 a §:ssä ja vakuutuslain (132/2003) 3 a §:ssä tarkoitettuun tuomarin virkaan voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä enemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävän on ennen nimittämistä annettava valtion virkamieslain 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

Vakinaiseen tuomarin virkaan nimitetyn on virkasuhteensa aikana viipymättä ilmoitettava muutoksista sidonnaisuuksistaan.

Sidonnaisuuksista säädetään muutoin valtion virkamieslain 8 a §:ssä. Sidonnaisuuksia koskevien tietojen merkitsemisestä rekisteriin

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

säädetään tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetussa laissa (/).

Ilmoituksen antamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Hovioikeuden tuomareita ovat myös tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat hovioikeudenlaamannit ja vakuutus oikeuden tuomareita ovat tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat vakuutus oikeuden laamannit. Heihin sovelletaan, mitä hovioikeudenneuvoksesta tai vakuutus oikeustuomarista säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa haettavaksi julistettuna olevan hovioikeudenlaamannin ja vakuutus oikeuden laamannin viran täyttämässä noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämän lain voimaan tullessa hovioikeudenlaamannin tai vakuutus oikeuden laamannin virkaan nimitettävänä olevalla on tämän lain tultua voimaan oikeus toimia sellaisessa tehtävässä, jossa vaaditaan johtamistaitoa. Tässä tehtävässä toimiessaan he ovat tuomioistuimen johtoryhmän sekä 10 §:ssä tarkoitettun kokoonpanon jäseniä.

4.

Laki**hovioikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hovioikeuslain (56/1994) 3, 6 a § ja 8 §, sellaisina kuin ne ovat, 3 § osaksi laissa 209/2000, 6 a § laissa 609/2011 ja 8 § laeissa 169/1998, 209/2000 ja 615/2011 sekä
lisätään lakiin uusi 3 a ja 8 a—8 c § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 §

3 §

*Hovioikeuden tuomarit**Hovioikeuden tuomarit*

Hovioikeudessa on presidentti sekä muina jäseninä *hovioikeudenlaamaneja ja* hovioikeudenneuvoksia.

Hovioikeudessa on presidentti sekä muina jäseninä (*kumotaan*) hovioikeudenneuvoksia.

Hovioikeuden presidentin ja jäsenten nimitämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

Hovioikeuden presidentin ja jäsenten nimitämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

Hovioikeutta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti.

Hovioikeutta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti.

3 a §

Eriyistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Kaksikielisessä hovioikeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä hovioikeudenneuvoksen virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimitämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa kussakin kaksikielisessä hovioikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

6 a §

Käräjänotaarit

Hovioikeudessa voi lisäksi olla käräjänotaareita. Käräjänotaarin nimittää hovioikeuden presidentti.

Käräjänotaariksi hovioikeuteen voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. Käräjänotaarilta vaaditaan tämän lain 6 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Käräjänotaari voi toimia esittelijänä hovioikeudenlaamannin määräämissä yksittäisissä asioissa.

Hovioikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin, asessorin tai viskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hovioikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa. Istuntoon osallistuvista jäsenistä kahdeksi kuukaudeksi tai sitä lyhyemmäksi määrääjäksi nimitetyt tuomarit eivät saa muodostaa enemmistöä. Määrääjäksi nimitetty tuomari voi kuitenkin yksin toimittaa valmistelun ja tehdä muut oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut ratkaisut ja toimenpiteet.

Hovioikeuden presidentti voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennetun istunnon tai täysistunnon käsiteltäväksi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Vahvennetun istunnon kokoonpanoon kuuluu seitsemän jäsentä, nimittäin presidentti puheenjohtajana sekä jäsenenä asiaa aikaisem-

6 a §

Käräjänotaarit

Hovioikeudessa voi lisäksi olla käräjänotaareita. Käräjänotaarin nimittää hovioikeuden presidentti.

Käräjänotaariksi hovioikeuteen voidaan nimittää käräjäoikeuslain (581/1993) 14 §:ssä tarkoitetussa tuomioistuinharjoittelussa käräjäoikeudessa käräjänotaarina kuusi kuukautta toiminut. *Käräjänotaarilla tulee olla* 6 §:n 2 momentissa säädetty kielitaito.

Käräjänotaari voi toimia esittelijänä *osaston johtajan* määräämissä yksittäisissä asioissa.

Hovioikeus nimeää käräjänotaarille ohjaajaksi tuomarin, asessorin tai viskaalin ja laatii harjoittelusuunnitelman tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Tarkemmat säännökset tuomioistuinharjoittelusta hovioikeudessa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Osastot

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. *Osaston perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä osastojaosta määrätään hovioikeuden työjärjestyksessä.*

Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa. Istuntoon osallistuvista jäsenistä kahdeksi kuukaudeksi tai sitä lyhyemmäksi määrääjäksi nimitetyt tuomarit eivät saa muodostaa enemmistöä. Määrääjäksi nimitetty tuomari voi kuitenkin yksin toimittaa valmistelun ja tehdä muut oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut ratkaisut ja toimenpiteet.

min käsitelleet vielä virantoimituksessa olevat jäsenet ja tarpeellinen määrä vakinaisista jäsenistä arvottuja lisjäseniä.

Hovioikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti, hovioikeudenlaamannit sekä vakinaiset ja vuotta pidemmäksi määräajaksi nimitetyt määräaikaiset hovioikeudenneuvokset. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet virassa olevista jäsenistä on läsnä.

Muutoin hovioikeuden päätösvaltaisesta jäsenmäärästä säädetään erikseen.

8 a §

Osaston johtajan tehtävään määrääminen

Presidentti määrää osaston johtajan tehtävään hovioikeudenneuvoksen enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tehtävä on julistettava hovioikeuden niiden vakinaisten tuomareiden haettavaksi, jotka on nimitetty virkaansa ennen hakuajan päättymistä. Tehtävään määrättävällä tulee olla tehtävän edellyttämät henkilökohtaiset ominaisuudet ja johtamistaitoa.

Määräys osaston johtajaksi voidaan painavasta syystä peruuttaa.

8 b §

Osaston johtajan tehtävät

Osaston johtaja johtaa osaston työskentelyä. Hän huolehtii erityisesti työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Hänen tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta osaston ratkaisuissa.

Presidentin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa tehtävässään vanhin virantoimituksessa oleva osaston johtaja. Osaston johtajienkin ollessa estyneinä presidentin tehtäviä hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa oleva hovioikeuden tuomari.

Osaston johtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa osaston virassa vanhin virantoimituksessa oleva tuomari.

8 c §

Vahvennettu istunto ja täysistunto

Hovioikeuden presidentti voi siirtää lainkäyttöasian tarpeellisilta osiltaan käsiteltäväksi täysistunnossa tai vahvennetussa istunnossa, jos asian tai sen osan ratkaisua harjoittaessa osoittautuu, että kokoonpano on poikkeamassa korkeimman oikeuden tai hovioikeuden taikka toisen hovioikeuden aikaisemmin omaksumasta kannasta. Myös muutoin periaatteellisesti merkittävä tai laajakantoinen asia tai sen osa voidaan siirtää täysistunnon tai vahvennetun istunnon käsiteltäväksi. Asiaa, jossa on toimitettu tai toimitettava suullinen käsittely, ei saa ilman erityistä syytä siirtää vahvennetun istunnon tai täysistunnon ratkaistavaksi.

Hovioikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti, vakinaiset ja vuotta pidemmäksi määräajaksi nimitetyt määräaikaiset neuvokset. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet virassa olevista jäsenistä on läsnä.

Hovioikeuden vahvennetun istunnon kokoonpanoon kuuluu seitsemän jäsentä. Vahvennettuun istuntoon kuuluvat presidentti puheenjohtajana sekä jäsenenä asiaa aikaisemmin käsitelleet vielä virantoimituksessa olevat jäsenet ja tarpeellinen määrä vakinaisista jäsenistä arvottuja lisäjäseniä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Hovioikeuden tuomareita ovat tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä olevat hovioikeudenlaamannit. Heihin sovelletaan, mitä hovioikeudenneuvoksesta säädetään.

Tämän lain voimaan tullessa hovioikeudenneuvoksen virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen hovioikeudenneuvoksen virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko kaksikielisessä hovioikeudessa riittävä määrä 3 a §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on

*tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä
henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimit-
tämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa
säädetty kielitaitovaatimukset.*

5.

Laki**vakuutuslainsäädännön muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vakuutuslainsäädännön (132/2003) 2 §:n 1 momentti, 3 ja 9 §, 10 §:n 1 momentti ja 13 §, sekä
lisätään uusi 3 a §, 4 §:ään uusi 4 momentti ja 5 §:ään uusi 4 momentti, seuraavasti

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

*Jäsenet**Jäsenet*

Vakuutuslainsäädännössä on ylituomari sekä muina lakimiesjäseninä *laamanneja* ja vakuutuslainsäädännön tuomareita. Lakimiesjäsenenä voi olla myös esittelijä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Vakuutuslainsäädännössä on ylituomari sekä muina lakimiesjäseninä (*kumotaan*) vakuutuslainsäädännön tuomareita. Lakimiesjäsenenä voi olla myös esittelijä sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

3 §

3 §

*Tuomareiden kelpoisuus ja nimittäminen**Tuomareiden kelpoisuus ja nimittäminen*

Ylituomarin, *laamannin* ja vakuutuslainsäädännön tuomarin nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

Ylituomarin (*kumotaan*) ja vakuutuslainsäädännön tuomarin nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000).

3 a §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Vakuutuslainsäädännössä voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä vakuutuslainsäädännön tuomarin virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa vakuutuslainsäädännössä on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettu-

jen tuomarin virkojen tarpeesta.

4 §

Lääkärjäsenien kelpoisuus ja määrääminen

Lääkärjäseneksi tai lääkärivarajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja sen kestäessä annettava vakuutusoskeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

5 §

Muiden sivutoimisten jäsenien määrääminen

Vakuutusoskeuden sivutoimiseksi jäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja sen kestäessä annettava vakuutusoskeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

9 §

Vakuutusoskeuden osastot

Vakuutusoskeus toimii osastoihin jakautuneena.

Osastoa johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa vakuutusoskeuden laamanni.

9 §

Vakuutusoskeuden osastot

Vakuutusoskeus toimii osastoihin jakautuneena. Osaston perustamisesta ja lakkauttamisesta sekä osastojoasta määrätään vakuutusoskeuden työjärjestyksessä.

Ylituomari määrää osaston johtajan tehtävään vakuutusoskeustuomarin enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tehtävä on julistettava vakuutusoskeuden niiden vakinaisten tuomareiden haettavaksi, jotka on nimitetty virkaansa ennen hakuajan päättymistä. Tehtävään määrättävällä tulee olla tehtävän edellyttämät henkilökohtaiset ominaisuudet ja johtamistaitoa. Määräys osaston johtajaksi voidaan painavasta syyistä peruuttaa.

Osaston johtaja johtaa osaston työskentelyä. Hän huolehtii erityisesti työn yleisestä suunnittelusta ja järjestämisestä osastolla sekä työskentelyn tuloksellisuudesta. Hänen tulee valvoa oikeusperiaatteiden soveltamisen ja laintulkinnan yhdenmukaisuutta osaston ratkaisuisissa.

Vakuutusoskeuden ylituomarin ollessa es-

tyneenä hänen tehtäviään hoitaa tehtävässä vanhin virantoimituksessa olevista osaston johtajista. Osaston johtajienkin ollessa estyneinä ylituomarin tehtäviä hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa olevista vakuutus-oikeustuomareista.

Osaston johtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa virassa vanhin virantoimituksessa olevista osaston vakuutus-oikeustuomareista.

10 §

Vakuutus-oikeuden ratkaisukokoonpano

Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä istunnossa kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajana vakuutus-oikeuden ylituomari, laamanni tai vakuutus-oikeustuomari ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä.

10 §

Vakuutus-oikeuden ratkaisukokoonpano

Lainkäyttöasiat ratkaistaan esittelystä istunnossa kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajana vakuutus-oikeuden ylituomari (*ku-motaan*) tai vakuutus-oikeustuomari ja muina jäseninä kaksi lakimiesjäsentä.

13 §

Vahvennettu istunto ja täysistunto

Ylituomari tai laamanni voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennettuun istuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari tai laamanni sekä jossa muina jäseninä ovat asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet ja muut samalla osastolla toimivat vakuutus-oikeustuomarit ja osaston laamanni. Vahvennettu istunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Ylituomari voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen täysistuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari sekä jossa muina jäseninä ovat vakuutus-oikeuden laamannit ja vakuutus-oikeustuomarit. Täysistuntoon osallistuu lääkärijäsen, jos lääketieteellinen selvitys voi vaikuttaa asian ratkaisuun. Muut sivutoimiset jäsenet osallistuvat täysistuntoon siten kuin 11 ja 12 §:ssä säädetään. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

13 §

Vahvennettu istunto ja täysistunto

Jos lainkäyttöasian tai siihen kuuluvan kysymyksen ratkaisulla saattaa olla periaatteellista merkitystä lain soveltamisen kannalta tai asia on muutoin laajakantoinen taikka jos ratkaisu tulisi poikkeamaan aikaisemmasta käytännöstä, ylituomari tai osaston johtaja voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennettuun istuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari tai osaston johtaja sekä jossa muina jäseninä ovat asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet ja muut samalla osastolla toimivat vakuutus-oikeustuomarit. Vahvennettu istunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Ylituomari voi 1 momentissa säädetyin edellytyksin siirtää lainkäyttöasian tai siihen kuuluvan kysymyksen täysistuntoon, jossa on puheenjohtajana ylituomari sekä jossa muina jäseninä ovat vakinaiset vakuutus-oikeustuomarit ja asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on läsnä.

Asian tai kysymyksen siirtämisestä vahvennettuun istuntoon tai täysistuntoon säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Vakuutusosoikeuden lääkärijäsen ja lääkäri-
varajäsen sekä sivutoiminen jäsen ja varajä-
sen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuus-
tensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän
lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtä-
vänsä.*

*Vakuutusosoikeuden tuomareita ovat myös
tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä ole-
vat vakuutusosoikeuden laamannit. Heihin so-
velletaan, mitä vakuutusosoikeustuomarista
säädetään.*

*Tämän lain voimaan tullessa vakuutusoi-
keustuomarin virkaan nimitettynä oleva on
kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten
osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, jo-
hon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen va-
kuutusosoikeustuomarin virkasuhteeseen nimi-
tettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoi-
suusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuh-
teensa loppuun.*

*Sen arvioinnissa, onko vakuutusosoikeudessa
riittävä määrä 3 a §:ssä tarkoitettuja virkoja,
voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräai-
kaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voi-
maan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka
täyttävät tuomareiden nimittämisestä annet-
tun lain 12 §:n 2 momentissa säädetyt kieli-
taitovaatimukset.*

6.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään hallinto-oikeuslakiin (430/1999) siitä lailla 211/2000 kumotun 6 §:n tilalle uusi 6 §
ja 8 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 26/2012, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virrat

Kaksikielisessä hallinto-oikeudessa voi kielillisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä lainoppineen hallinto-oikeustuomarin virkoja, joihin nimitettävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa kussakin kaksikielisessä hallinto-oikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

8 §

Asiantuntijajäsenen kelpoisuus ja määrääminen

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annettava hallinto-oikeudelle tuomareiden nimitämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen ja varajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtäväänsä.

Tämän lain voimaan tullessa hallinto-oikeustuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen hallinto-oikeustuomarin virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko kaksikielisessä hallinto-oikeudessa riittävä määrä 6 §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimitämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetyt kielitaitovaatimukset.

7.

Laki

markkinaoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan markkinaoikeudesta annetun lain (99/2013) 6 § ja
lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 a §

Erityistä kielitaitoa edellyttävät tuomarin virat

Markkinaoikeudessa voi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi olla riittävä määrä markkinaoikeustuomarin virkoja, joihin nimittävillä on oltava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielitaito.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään, kuinka monta 1 momentissa tarkoitettua virkaa markkinaoikeudessa on. Ennen asian esittelemistä valtioneuvostolle oikeusministeriön on pyydettävä korkeimman hallinto-oikeuden lausunto 1 momentissa tarkoitettujen tuomarin virkojen tarpeesta.

6 §

6 §

Asiantuntijajäsenten määrääminen

Asiantuntijajäsenten määrääminen

Valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän asiantuntijajäseniä oikeusministeriön esityksestä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan.

Markkinaoikeus julistaa asiantuntijajäsenten tehtävät haettaviksi. Markkinaoikeus voi hankkia hakijoista lausunnon tai muuta selvitystä. Markkinaoikeus antaa oikeusministeriölle perustellun ehdotuksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Asiantuntijajäsenen tehtävän vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Asiantuntijajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarin viran haltijoi-

Valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän asiantuntijajäseniä oikeusministeriön esityksestä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan.

Markkinaoikeus julistaa asiantuntijajäsenten tehtävät haettaviksi. Markkinaoikeus voi hankkia hakijoista lausunnon tai muuta selvitystä. Markkinaoikeus antaa oikeusministeriölle perustellun ehdotuksen siitä, ketkä hakijoista olisi määrättävä tehtäviin.

Asiantuntijajäsenen tehtävän vapautuessa kesken toimikauden määrätään seuraaja jäljellä olevaksi toimikaudeksi. Asiantuntijajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on muutoin voimassa, mitä tuomarin viran haltijoi-

den oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

Asiantuntijajäsenen tehtävään määrättäväksi esitettävän on ennen nimittämistä annettava tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Asiantuntijajäseneksi määrätyn henkilön on ilmoitettava viivytyksettä antamissaan sidonnaisuustiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys valtioneuvoston, oikeusministeriön tai markkinaoikeuden sitä pyytäessä.

den oikeudesta pysyä virassaan säädetään.

Asiantuntijajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annettava markkinaoikeudelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

---

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa markkinaoikeustuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta edelleen kelpoinen siihen virkaan, johon hänet on nimitetty. Määräaikaiseen markkinaoikeustuomarin virkasuhteeseen nimitettynä oleva on kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta kelpoinen virkasuhteensa loppuun.

Sen arvioinnissa, onko markkinaoikeudessa riittävä määrä 4 a §:ssä tarkoitettuja virkoja, voidaan ottaa huomioon ne virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän lain voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka täyttävät tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentissa säädetyt kielitaitovaatimukset.

8.

Laki**työtuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 5 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 561/2006, ja
lisätään lakiin siitä lailla 561/2006 kumotun 2 a §:n tilalle uusi 2 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

Työtuomioistuimen sivutoimiseksi jäseneksi tai varajäseneksi esitettävän on ennen nimitämistä sekä tehtävän kestäessä annettava työtuomioistuimelle tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

5 §

Työtuomioistuimessa on presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virka ja yksi tai useampi sihteerin virka.

Sihteerin, jonka on oltava 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun tutkinnon suorittanut ja perehtynyt työsuhdeasioihin, nimittää viran oltua haettavana työtuomioistuin.

5 §

Työtuomioistuimessa on presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virka ja yksi tai useampi sihteerin virka.

Kelpoisuusvaatimuksena sihteerin virkaan on 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu tutkinto sekä perehtyneisyys työsuhdeasioihin. Sihteerin nimittää työtuomioistuimen presidentti.

Työtuomioistuinta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti.

_____

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Työtuomioistuimen sivutoiminen jäsen ja varajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen nimitetään tehtäväänsä.

_____

9.

Laki**Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetun lain (547/1994) 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Varajäsenet

Varajäsenet

Jos varsinainen jäsen on estynyt, hallintotuomioistuin voi kutsua varajäsenen hänen tilalleen. Samassa istunnossa saa olla enintään yksi varajäsen.

Korkein hallinto-oikeus määrää riittävän määrän varajäseniä ja päättää samalla, missä järjestyksessä he tulevat estyneen jäsenen tilalle. Varajäsenten määräämistä varten hallintotuomioistuin tekee esityksen korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Varajäsenen tulee olla oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut. Varajäsenen on vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus, jollei hän ole tehnyt sitä aikaisemmin.

Varajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on voimassa, mitä tuomarinviran haltijasta säädetään.

Jos varsinainen jäsen on estynyt, hallintotuomioistuin voi kutsua varajäsenen hänen tilalleen. Samassa istunnossa saa olla enintään yksi varajäsen.

Korkein hallinto-oikeus määrää riittävän määrän varajäseniä ja päättää samalla, missä järjestyksessä he tulevat estyneen jäsenen tilalle. Varajäsenten määräämistä varten hallintotuomioistuin tekee esityksen korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Varajäsenen tulee olla *oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin* tutkinnon suorittanut. Varajäsenen on vannottava tuomarinvala tai annettava tuomarinvakuutus, jollei hän ole tehnyt sitä aikaisemmin. *Varajäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä ja tehtävän kestäessä annettava hallintotuomioistuimelle tuomareiden nimitämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu sidonnaisuusilmoitus.*

Varajäsenen oikeudesta pysyä tehtävässään on voimassa, mitä tuomarinviran haltijasta säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen va-
rajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidon-
naisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran
tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään
tehtävänsä.*

10.

Laki**korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenistä annettuun lakiin (1266/2006)
uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 a §

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi esitettävän on ennen nimitystä sekä tehtävän kestäessä annettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle tuomareiden nimityksistä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Korkeimman hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen nimitetään tehtäväänsä.

11.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 12 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

12 §

Sotilasjäsenen on ennen kuin hän ryhtyy hoitamaan tehtävänsä tuomioistuimessa tehtävä tuomarivala, jollei hän aikaisemmin ole sitä tehnyt.

12 §

Sotilasjäseneksi esitettävän on ennen tehtävään määräämistä sekä tehtävän kestäessä annettava tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 14 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Sotilasjäsenen on ennen kuin hän ryhtyy hoitamaan tehtävänsä tuomioistuimessa vannottava tuomarivala tai annettava tuomarinvakuutus, jollei hän aikaisemmin ole sitä tehnyt.

Sotilasjäsenen esteellisyydestä on voimassa, mitä oikeudenkäymiskaassa on säädetty tuomarin esteellisyydestä.

Sotilasjäsenellä on oikeus saada valtion varoista toimestaan istuntopäivältä palkkio sekä päivärahaa ja matkakustannusten korvausta niiden perusteiden mukaan, jotka oikeusministeriö vahvistaa.

Sotilasjäsenellä on oikeus saada valtion varoista toimestaan istuntopäivältä palkkio sekä päivärahaa ja matkakustannusten korvausta niiden perusteiden mukaan, jotka oikeusministeriö vahvistaa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

Sotilasjäsen on velvollinen ilmoittamaan sidonnaisuutensa, kun hänet ensimmäisen kerran tämän lain voimaan tulon jälkeen määrätään tehtävänsä.

Asetusluonnokset

1.

Valtioneuvoston asetus

valtion virkamiesasetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 18 §, sellaisena kuin se on osittain asetuk-
sessa 184/2002, seuraavasti:

18 §

Sivutoimiluvan myöntää, jollei muualla
toisin säädetä:

1) ministeriön virkamiehelle sekä välittö-
mästi ministeriön alaisen viraston päällikölle
asianomainen ministeriö;

2) tuomioistuimen virkamiehelle se tuo-
mioistuin, jonka palveluksessa hän on, paitsi
käräjäoikeuden laamannille hovioikeus, ho-
vioikeuden ja työtuomioistuimen presidentil-
le korkein oikeus, hallinto-oikeuden, markki-
naoikeuden ja vakuutusosastoyleisen ylituomaril-
le korkein hallinto-oikeus; sekä

3) muille virkamiehille se virasto, jonka
palveluksessa tai alaisia he ovat.

Valtion virkamieslain (750/1994) 18 a §:n
2 momentissa tarkoitettu tuomarin tai tuo-
mioistuimen esittelijän sivutoimituloa koske-
va ilmoitus on annettava viimeistään tulon
kertymistä seuraavan kalenterivuoden touko-
kuun aikana. Ilmoitus annetaan 1 momentin
2 kohdassa tarkoitettulle tuomioistuimelle.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

2.

Valtioneuvoston asetus

tuomareiden nimittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti muutetaan tuomareiden nimittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (427/2000) 2 ja 8 §, sellaisena kuin niistä on 2 § asetuksessa 139/2013 ja lisätään asetukseen uusi 2 b § seuraavasti:

2 §

Virkojen haettavaksi julistaminen

Tuomioistuimet julistavat tuomarin virat haettaviksi seuraavasti:

1) korkein oikeus julistaa haettavaksi hovioikeuden presidentin virat ja työtuomioistuimen presidentin viran;

2) korkein hallinto-oikeus julistaa haettavaksi hallinto-oikeuden ylituomarin virat, markkinaoikeuden ylituomarin viran ja vakuutus oikeuden ylituomarin viran;

3) asianomainen hovioikeus julistaa haettavaksi hovioikeudenneuvoksen, käräjäoikeuden laamannin ja käräjätuomarin sekä maaoikeusinsinöörin virat;

4) asianomainen hallinto-oikeus julistaa haettavaksi hallinto-oikeustuomarin virat;

5) vakuutus oikeus julistaa haettavaksi vakuutus oikeustuomarin virat;

6) työtuomioistuin julistaa haettavaksi työtuomioistuinneuvoksen viran;

7) markkinaoikeus julistaa haettavaksi markkinaoikeustuomarin ja markkinaoikeusinsinöörin virat.

2 b §

Eräiden muiden tuomarin virkojen sijoittaminen

Ne hovioikeudenneuvoksen, hallinto-oikeustuomarin, markkinaoikeustuomarin ja vakuutus oikeustuomarin virat, joihin kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena on 2 a §:ssä tarkoitettu kielitaito, sijoitetaan seuraavasti:

1) Helsingin hovioikeuteen ,

2) Turun hovioikeuteen ;

3) Vaasan hovioikeuteen ;

4) Helsingin hallinto-oikeuteen ;

5) Itä-Suomen hallinto-oikeuteen ;

6) Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen ;

7) Turun hallinto-oikeuteen ;

8) Vaasan hallinto-oikeuteen ;

9) markkinaoikeuteen ja

10) vakuutus oikeuteen .

8 §

Ilmoitus sidonnaisuuksista

Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus sidonnaisuuksista annetaan nimittävälle viranomaiselle ja, kun nimittävä viranomainen on tasavallan presidentti, oikeusministeriölle. Tuomariksi nimitetyn on lisäksi toimitettava ilmoitus tiedoksi sille tuomioistuimelle, johon hänet on nimitetty.

Tuomareiden nimittämisestä annetun lain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettut muutokset sidonnaisuuksissa ilmoitetaan sille tuomioistuimelle, jonka palveluksessa tuomari on. Käräjäoikeuden laamanni antaa ilmoituksen kuitenkin hovioikeudelle, hovioikeuden ja työtuomioistuimen presidentti korkeimmalle oikeudelle ja hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutus oikeuden ylituomari korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Tuomioistuimen asiantuntijajäsen ja muu sivutoiminen jäsen antaa ilmoituksen aina sille tuomioistuimelle, jossa tehtävä on. Sotilasjäsen antaa ilmoituksen kuitenkin noudattaen, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Sen arvioinnissa, onko kaksikielisessä tuomioistuimessa riittävä määrä 2 b §:ssä

tarkoitettuja tuomarin virkoja, voidaan ottaa huomioon ne tuomarin virat ja määräaikaiset virkasuhteet, joihin on tämän asetuksen voimaan tullessa nimitettyinä henkilöt, jotka

täyttävät tuomareiden nimittämisestä annetun lain (205/2000) 12 §:n 2 momentissa säädetyt kielitaitovaatimukset.

3.

Valtioneuvoston asetus**hovioikeusasetuksen muuttamisesta**

Valtioneuvoksen päätöksen mukaisesti
kumotaan hovioikeusasetuksen (211/1994) 7, 13 ja 16 § sekä
muutetaan 2 ja 6 §, 12 §: n 1 momentti ja 18 §, sellaisena kuin se on osittain asetuksessa
 702/2011, seuraavasti:

2 §

Osasto voi pitää samanaikaisesti eri kokoonpanoissa useampia istuntoja. Puhetta johtaa osaston johtaja tai istuntoon osallistuvista jäsenistä virassa vanhin. Presidentti voi vapauttaa jäsenen tämän pyynnöstä yksittäisessä asiassa puheenjohtajan tehtävästä ja määrätä hänen sijaansa toisen jäsenen puhetta johtamaan.

Presidentti voi muita virkatehtäviä varten vapauttaa istuntovuorossa olevan jäsenen osallistumasta osaston istuntoihin.

6 §

5) määrää hovioikeudenneuvokset, asessorit ja viskaalit osastoille yleensä vähintään kalenterivuodeksi kerrallaan; sekä

12 §

Hovioikeudessa on johtoryhmä presidentin apuna hovioikeuden toiminnan johtamisessa

ja kehittämisessä. Johtoryhmään kuuluvat presidentti puheenjohtajana sekä jäseninä osaston johtajat ja kansliapäällikkö.

18 §

Presidentti myöntää virkavapauden hovioikeudenneuvokselle yhtäjaksoisesti enintään vuodeksi. Vuotta pidemmäksi ajaksi virkavapauden myöntää korkein oikeus.

Presidentti myöntää virkavapauden asessorille, viskaalille, kansliapäällikölle ja muulle henkilökunnalle.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa nimettyyn hovioikeudenlaamanniin sovelletaan, mitä hovioikeudenneuvoksesta säädetään.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa nimetty hovioikeudenlaamanni on 12 §:ssä tarkoitettun johtoryhmän jäsen.

4.

Valtioneuvoston asetus

vakuutusoikeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
kumotaan vakuutusoikeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (237/2003) 4, 7 ja 10 §
muutetaan 6 § ja 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 6 § osaksi asetuksessa 705/2011
ja 9 §:n 1 momentti viimeksi mainitussa asetuksessa, seuraavasti:

6 §

Virkavapaus

Vakuutusoikeuden ylituomari voi ottaa virkavapautta enintään 30 päivää vuodessa. Tätä pidemmäksi ajaksi myönnettävästä virkavapaudesta päättää korkein hallinto-oikeus.

Vakuutusoikeuden ylituomari myöntää enintään vuoden virkavapauden vakuutusoikeustuomarille. Vuotta pidemmäksi ajaksi virkavapauden myöntää korkein hallinto-oikeus.

Muille virkamiehille virkavapauden myöntää vakuutusoikeuden ylituomari.

9 §

Vakuutusoikeuden johtoryhmä

Vakuutusoikeudessa on johtoryhmä ylituomarin apuna vakuutusoikeuden toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä. Johtoryhmään kuuluvat ylituomarin lisäksi vakuutusoikeuden osaston johtajat ja kansliapäällikkö.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa nimettyyn vakuutusoikeuden laamanniin sovelletaan, mitä vakuutusoikeustuomarista säädetään.

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa nimetty vakuutusoikeuden laamanni on 9 §:ssä tarkoitetun johtoryhmän jäsen.

5.

Valtioneuvoston asetus**työtuomioistuimesta annetun asetuksen muuttamisesta**

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti:

muutetaan työtuomioistuimesta annetun asetuksen (201/1983) 6, 7 ja 11 §, sellaisena kuin niistä on 6 § asetuksessa 330/1988, 7 § osittain asetuksessa 330/1988 ja 669/2000, seuraavasti:

6 §

Työtuomioistuimen presidentti nimittää 5 §:ssä tarkoitetut virkamiehet ja ottaa palvelukseen muun työsopimussuhteisen henkilöstön.

7 §

Työtuomioistuimen presidentti voi ottaa virkavapautta enintään 30 päivää vuodessa. Tätä pidemmäksi ajaksi myönnettävästä virkavapaudesta päättää korkein oikeus.

Työtuomioistuimen presidentti myöntää virkavapauden työtuomioistuinneuvokselle, sihteerille ja muille virkamiehille.

11 §

Työtuomioistuimen presidentti ratkaisee työtuomioistuimelle kuuluvat hallinto- ja talousasiat, joita ei ole säädetty tai määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .